

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 5. heinäkuuta 2023
(OR. en)

11485/23
ADD 3

LIMITE

COLAC 81
POLCOM 146
SERVICES 27
FDI 15

EHDOTUS

Lähettäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	5. heinäkuuta 2023
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2023) 431 final
Asia:	LIITE asiakirjaan Ehdotus NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Chilen tasavallan välisen laajennetun puitesopimuksen allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta ja tämän sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2023) 431 final – LIITE 1 – OSA 3/4.

Liite: COM(2023) 431 final – LIITE 1 – OSA 3/4

Bryssel 5.7.2023
COM(2023) 431 final

ANNEX 1 – PART 3/4

LIITE

asiakirjaan

Ehdotus NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Chilen tasavallan välisen laajennetun puitesopimuksen allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta ja tämän sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta

17 LUKU

SIJOITUKSET

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

17.1 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua ei sovelleta osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka liittyvät 25.2 artiklassa määriteltyihin toisen osapuolen rahoituslaitoksiin, toisen osapuolen sijoittajiin tai näiden sijoittajien kyseisen osapuolen alueella oleviin rahoituslaitoksiin tekemiin sijoituksiin.

17.2 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa ja liitteissä 17-A, 17-B ja 17-C tarkoitetaan
 - a) 'julkista valtaa käytettäessä toteutetulla toiminnalla' toimintaa, mukaan lukien tarjotut palvelut, joita ei toteuteta tai tarjota kaupallisesti eikä kilpaillen yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;
 - b) 'ilma-alusten korjaus- ja huoltopalveluilla' korjaus- ja huoltotoimia, jotka on tehty ilma-alukseen tai sen osaan sen ollessa poissa liikenteestä ja jotka eivät sisällä niin kutsuttua linjahuoltoa;
 - c) 'tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevilla palveluilla' sellaisella automaattisella tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotettuja palveluja, joka sisältää tietoja lentoliikenteen harjoittajien aikatauluista, tarjonnasta, hinnoista ja hintasäännöistä ja jonka kautta voidaan tehdä varauksia tai toimittaa lippuja;
 - d) 'tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoituksella' osapuolen yhden tai useamman sijoittajan toisen osapuolen alueella omistamaa tai sen määräysvallassa suoraan tai välillisesti olevaa sijoitusta, joka on tehty sovellettavan lainsäädännön mukaisesti ja joka on olemassa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tai joka on tehty sen jälkeen;

- e) 'rajat ylittävällä palveluiden tarjoamisella' palveluiden tarjoamista
- i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai
 - ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;
- f) 'taloudellisella toiminnalla' luonteeltaan teollista, kaupallista tai ammatillista toimintaa tai käsityöläistoimintaa, mukaan lukien palveluiden tarjoaminen ja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä toteutettua toimintaa;
- g) 'yrityksellä' oikeushenkilöä, sivuliikettä tai edustustoimistoa, joka on perustettu sijoittautumalla;
- h) 'sijoittautumisella' osapuolen sijoittajan toteuttamaa yrityksen perustamista, myös hankkimista¹, toisen osapuolen alueella;
- i) 'vapaasti vaihdettavalla valuutalla' valuuttaa, jota voidaan vapaasti vaihtaa valuuttoihin, joilla käydään yleisesti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja joita käytetään yleisesti kansainvälisissä liiketoimissa;

¹ Hankinnan käsitteen katsotaan kattavan myös omistusosuuden hankinnan oikeushenkilöstä pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi.

- j) 'maahuolintapalveluilla' lentoasemalla palkkio- tai sopimusperusteisesti tapahtuvaa seuraavien palveluiden tarjontaa: lentoyhtiöiden edustus, hallinto ja valvonta; matkustajapalvelut; matkatavaroiden käsittely; asematasopalvelut; ateriapalvelu; lentorahdin ja -postin käsittely; ilma-aluksen polttoainehuolto, ilma-aluksen huolto ja siivous; pintakuljetus; ja lentotoiminta, miehistön hallinto ja lentosuunnittelu; maahuolintapalveluihin eivät sisälly seuraavat: omahuolinta; turvallisuus; linjahuolto; ilma-alusten korjaus ja huolto; tai lentoaseman keskitetyn infrastruktuurin, kuten jäänpoistolaitteistojen, polttoaineen jakelujärjestelmien, matkatavaran käsittelyjärjestelmien ja lentoaseman sisäisten kiinteiden liikennejärjestelmien hallinto tai käyttö;
- k) 'sijoituksella' kaikenlaisia omaisuuseriä, jotka ovat sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa suoraan tai välillisesti ja joilla on sijoituksille tyypilliset ominaispiirteet, kuten tietty kesto, pääoman tai muiden varojen sitominen, tuotto- tai voitto-odotukset tai riskinotto; sijoitusmuotoihin voivat kuulua seuraavat:
- i) yritys;
 - ii) osakkeet, pääomat ja muut yrityksen pääomaosakkuuden muodot;
 - iii) joukkovelkakirjat, obligaatiot ja muut yrityksen velkainstrumentit;
 - iv) futuurit, optiot ja muut johdannaistuotteet;

- v) kansallisen lainsäädännön nojalla myönnettyt käyttöoikeussopimukset, lisenssit, luvat ja vastaavat oikeudet¹;
- vi) avaimet käteen-, rakennus-, hallinnointi-, tuotanto-, käyttöoikeus- ja tulonjakosopimukset sekä muut vastaavat sopimukset, mukaan lukien sopimukset, joihin liittyy se, että sijoittajalla on omaisuutta osapuolen alueella;
- vii) teollis- ja tekijänoikeudet;
- viii) muu irtain ja kiinteä, aineellinen ja aineeton omaisuus sekä siihen liittyvät omistusoikeudet, kuten vuokrat, kiinnitykset, pantit ja vakuudet;

selkeyden vuoksi todetaan, että

- i) sijoitettuja tuottoja pidetään sijoituksina, ja minkäänlainen muutos siinä, missä muodossa omaisuuserät sijoitetaan tai uudelleensijoitetaan, ei vaikuta siihen, että niitä pidetään sijoituksina, niin kauan kuin sijoituksen tai uudelleensijoituksen muoto pysyy sijoituksen määritelmän mukaisena;
- ii) oikeudellisella tai hallinnollisella toimella annettua määräystä tai tuomiota ei katsota sijoitukseksi;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, vastaako käyttöoikeussopimus, lisenssi, lupa tai vastaava väline ominaispiirteiltään sijoitusta, riippuu muun muassa siitä, millaiset ja kuinka laajat oikeudet oikeudenhaltijalla on kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaan.

- l) 'osapuolen sijoittajalla' osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka pyrkimyksenä on yrityksen sijoittautuminen tai jonka yritys on sijoittautumassa tai on sijoittautunut h alakohdan mukaisesti;
- m) 'osapuolen oikeushenkilöllä'¹
- i) EU-osapuolen osalta:
- A) Euroopan unionin tai vähintään yhden sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa² Euroopan unionin alueella; ja
- B) Euroopan unionin ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat jonkin jäsenvaltion luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity johonkin jäsenvaltioon ja purjehtivat jonkin jäsenvaltion lipun alla;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä määritelmässä tarkoitettuja meriliikenteen harjoittajia pidetään osapuolen oikeushenkilöinä ainoastaan meriliikennepalveluiden tarjoamiseen liittyvän toimintansa osalta.

² Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) EU-osapuoli katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite ”tosiasiallinen ja jatkuva yhteys” jonkin jäsenvaltion talouteen vastaa ”merkittävän liiketoiminnan” käsitettä.

- ii) Chilen osalta:
- A) Chilen lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa Chilen alueella; ja
 - B) Chilen ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat Chilen luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity Chileen ja purjehtivat Chilen lipun alla;
- n) 'toiminnalla' osapuolen sijoittajan toisen osapuolen alueella toteuttamaa yrityksen johtamista, hallintoa, ylläpitoa, käyttöä, hyödyntämistä, myyntiä tai muunlaista luovuttamista;
- o) 'tuotoilla' kaikkia määriä, jotka on saatu tai johdettu sijoituksesta tai uudelleensijoituksesta, kuten voittoja, osinkoja, pääomatuloja, rojalteja, korkoja, teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä suorituksia, luontoissuorituksia ja kaikkea muuta laillista tuloa;
- p) 'ilmakuljetuspalveluiden myynnillä ja markkinoinnilla' asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan mahdollisuuksia myydä ja markkinoida vapaasti ilmakuljetuspalvelujaan, mukaan lukien kaikki markkinoinnin osat, kuten markkinatutkimus, mainonta ja jakelu; nämä toimet eivät sisällä ilmakuljetuspalveluiden hinnoittelua tai siihen sovellettavia ehtoja; ja
- q) 'palvelulla' kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja;
- r) 'tuomioistuimella' 17.34 artiklan mukaisesti perustettua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta.

17.3 ARTIKLA

Säätelyoikeus

Osapuolet vahvistavat oikeutensa toteuttaa alueillaan sääntelyä saavuttaakseen oikeutettuja politiikkatavoitteita, jotka liittyvät muun muassa kansanterveyden suojeluun, sosiaalipalveluihin, koulutukseen, turvallisuuteen, ympäristöön, ilmastonmuutos mukana lukien, yleiseen moraaliin, sosiaaliseen suojeluun tai kuluttajansuojaan, yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan tai kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojelemiseen.

17.4 ARTIKLA

Suhde muihin lukuihin

1. Jos tämä luku ja 25 luku ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin viimeksi mainittua.
2. Osapuolen vaatimus, jonka mukaan toisen osapuolen palveluntarjoajan on annettava takaus tai jokin muu rahavakuus edellytyksenä rajat ylittävälle palveluiden tarjoamiselle sen alueella, ei itsessään tarkoita, että tätä lukua sovelletaan tällaiseen rajat ylittävään palveluiden tarjoamiseen. Tätä lukua sovelletaan toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja jotka liittyvät kyseiseen takaukseen tai rahavakuuteen, jos tällainen takaus tai rahavakuus on tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus.

17.5 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi evätä tämän luvun mukaiset edut toisen osapuolen sijoittajalta tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoitukselta, jos epäävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, ihmisoikeuksien suojelu mukaan luettuna, ja

- a) joilla kielletään liiketoimet kyseisen sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen kanssa; tai
- b) joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän luvun mukaiset edut myönnettäisiin kyseiselle sijoittajalle tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoitukselle, myös silloin kun toimenpiteillä kielletään liiketoimet sellaisen henkilön kanssa, joka omistaa niistä jommankumman tai jolla on määräysvalta niistä jompaankumpaan.

17.6 ARTIKLA

Palveluiden ja sijoitusten alakomitea

Perustetaan 8.8 artiklan 1 kohdan nojalla palveluiden ja sijoitusten alakomitea, jäljempänä 'alakomitea'. Käsitellessään sijoituksiin liittyviä asioita alakomitea seuraa tämän luvun ja liitteiden 17-A, 17-B ja 17-C asianmukaista täytäntöönpanoa ja varmistaa sen.

B JAKSO

SIJOITUSTEN VAPAUTTAMINEN JA SYRJIMÄTTÖMYYS

17.7 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat yrityksen sijoittautumiseen tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen toimintaan kaikissa toisen osapuolen sijoittajan taloudellisissa toimissa kyseisen osapuolen alueella.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) audiovisuaalisen alan palvelut;

 - b) kansallinen meriliikenteen kabotaasi¹; tai

¹ Tämän luvun mukainen kansallinen kabotaasiliikenne käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljettamisen jonkin Chiessä tai jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja Chiessä tai kyseisessä jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna mannerjalusta YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Chiessä tai jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta lähtevän ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä tätä aihetta koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

- c) kotimaiset ja kansainväliset lentoliikennepalvelut ja lentoliikenteen tukipalvelut¹, mukaan luettuna sekä säännöllinen että muunlainen lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, lukuun ottamatta seuraavia:
- i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;
 - ii) ilmakuljetuspalveluiden myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevat palvelut; ja
 - iv) maahuolintapalvelut.
3. Jäljempänä olevia 17.8, 17.9, 17.11, 17.12 ja 17.13 artiklaa ei sovelleta julkisiin hankintoihin.
4. Jäljempänä olevia 17.8, 17.9, 17.11 ja 17.13 artiklaa ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan lukien.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin kuuluvat seuraavat palvelut: ilmakuljetus; ilma-alusta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjuminen ilmasta, lentokoulutus, yleisölennätykset, lentolevitys, maanmittaus, kartoitus, valokuvaus, laskuvarjohyppääminen, purjelentokoneen hinaus, helikopterin käyttö hakkuissa ja rakennustöissä sekä muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut; ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen; ja lentoasemapalvelut.

17.8 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Toimialoilla tai osa-aloilla, joilla on tehty markkinoille pääsyä koskevia sitoumuksia, ja kun kyseessä on toisen osapuolen sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen muodostavan yrityksen pääsy markkinoille sijoittautumalla tai harjoittamalla toimintaa, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpidettä, jolla

- a) rajoitetaan sellaisten yritysten määrää, jotka voivat harjoittaa tiettyä taloudellista toimintaa, lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten oikeuksien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
- b) rajoitetaan liiketoimien tai omaisuuserien kokonaisarvoa lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa;
- c) rajoitetaan liiketoimien tai tuotannon kokonaismäärää määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiön tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa;¹
- d) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jotta toisen osapuolen sijoittaja voi harjoittaa taloudellista toimintaa; tai

¹ Tämän artiklan a, b ja c alakohta ei kata toimenpiteitä, jotka otetaan käyttöön jonkin maatalous- tai kalastustuotteen tuotannon rajoittamiseksi.

- e) rajoitetaan niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka voivat toimia tietyllä toimialalla tai jotka jokin yritys voi työllistää ja jotka ovat tarpeen taloudellisen toiminnan toteuttamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevan vaatimuksen muodossa.

17.9 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja yrityksille, jotka muodostavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen, sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa¹ omille sijoittajilleen ja niiden yrityksille.
2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille toiminnan osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa² omille sijoittajilleen ja niiden sijoituksille.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

3. Osapuolen 1 ja 2 kohdan nojalla myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan
- a) Chilen alue- tai paikallishallinnon osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinnon taso myöntää samanlaisissa tilanteissa Chilen sijoittajille ja niiden sijoituksille alueellaan;
 - b) jäsenvaltion valtionhallinnon osalta tai jäsenvaltiossa kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen valtionhallinto myöntää samanlaisissa tilanteissa kyseisen jäsenvaltion sijoittajille ja niiden sijoituksille alueellaan¹.

17.10 ARTIKLA

Julkiset hankinnat

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueelle sijoittautuneille toisen osapuolen yrityksille myönnetään kaikkien toimenpiteiden, jotka liittyvät hankintayksiköiden valtion tarpeita varten suorittamiin tavaroiden ja palveluiden ostoihin, osalta vähintään yhtä edullinen kohtelun kuin sen omille yrityksille samanlaisissa tilanteissa.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että jäsenvaltion valtionhallinnon myöntämä tai jäsenvaltiossa myönnetty kohtelu kattaa tapauksen mukaan myös alue- ja paikallishallinnon tason.

2. Tässä artiklassa määrättyyn kansallisen kohtelun soveltamisvelvoitteeseen sovelletaan 28.3 artiklassa vahvistettuja turvallisuuteen perustuvia poikkeuksia ja yleisiä poikkeuksia.

17.11 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja yrityksille, jotka muodostavat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen, sijoittautumisen yhteydessä vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin samanlaisissa tilanteissa¹ jonkin kolmannen maan sijoittajille ja niiden yrityksille.

2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille toiminnan osalta vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin samanlaisissa tilanteissa² jonkin kolmannen maan sijoittajille ja niiden sijoituksille.

3. Edellä olevien 1 ja 2 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen sijoittajille tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille sellaista kohtelua, joka on seurausta toimenpiteistä, joilla tunnustetaan muun muassa luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvittavien toimi- ja muiden lupien tai todistusten normit tai perusteet taikka vakavaraisuusvaatimukset.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun kohteluun eivät sisälly muissa kansainvälisissä sijoitussopimuksissa ja muissa kauppasopimuksissa määrätty sijoitusriitojen ratkaisumenettelyt ja -mekanismit. Muiden kansainvälisten sijoitussopimusten tai kauppasopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua kohtelua, eivätkä ne siten voi merkitä tämän artiklan rikkomista, lukuun ottamatta osapuolen käyttöön ottamia tai voimassa pitämiä toimenpiteitä. Osapuolen tällaisten aineellisten määräysten nojalla soveltamat toimenpiteet voivat olla tässä artiklassa tarkoitettua kohtelua ja näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista.

17.12 ARTIKLA

Suoritevaatimukset

1. Kun on kyse toisen osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan yrityksen sijoittautumisesta osapuolen alueelle tai siellä tapahtuvasta toisen osapuolen tai kolmannen maan sijoitukseen liittyvästä toiminnasta, osapuoli ei saa määrätä tai panna täytäntöön mitään vaatimusta tai sitoumusta tai velvollisuutta, joka koskee seuraavia:
 - a) tavaroiden tai palveluiden tietyn määrän tai prosenttiosuuden vienti;
 - b) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
 - c) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;

- d) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- e) tällaisen yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään;
- f) teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon siirto sen alueella olevalle luonnolliselle henkilölle tai yritykselle;
- g) kyseisen yrityksen tuottamien tavaroiden tai tarjoamien palveluiden tarjonta yksinomaan kyseisen osapuolen alueelta tietylle alueelle tai maailmanmarkkinoille;
- h) kyseisen sijoittajan tietyn alueen, joka on suurempi kuin osapuolen alue, tai maailmanmarkkinoiden päätoimipaikan sijoittaminen sen alueelle;
- i) sen kansalaisten tietyn määrän tai prosenttiosuuden palkkaaminen;
- j) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen; tai

k) minkään sellaisen lisenssisopimuksen osalta, joka on olemassa vaatimuksen käyttöönottamisen tai täytäntöönpanon aikana tai jotakin sitoumusta tai velvollisuutta täytäntöön pantaessa, tai jonkin tulevan lisenssisopimuksen¹ osalta, jonka sijoittaja ja jokin luonnollinen tai oikeushenkilö tai muu taho sen alueella vapaasti tekevät, jos vaatimus otetaan käyttöön taikka sitoumus tai velvollisuus pannaan täytäntöön tavalla, joka suoraan puuttuu kyseiseen lisenssisopimukseen osapuolen muun kuin oikeusviranomaisen käyttämän julkisen vallan kautta, seuraavien vahvistaminen:

- i) tiettyä lisenssisopimuksen mukaista tasoa alhaisempi rojaltin taso tai määrä; tai
- ii) lisenssisopimuksen voimassaolon määräpituus.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 kohdan k alakohtaa ei sovelleta, kun lisenssisopimus tehdään sijoittajan ja osapuolen välillä.

3. Osapuoli ei saa yrityksen alueelleen sijoittautumisen tai siellä toiminnan yhteydessä asettaa osapuolelle tai kolmannelle maalle edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi mitään seuraavista vaatimuksista:

a) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;

¹ Tässä kohdassa 'lisenssisopimuksella' tarkoitetaan sopimusta, joka koskee teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon lisensointia.

- b) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;
- c) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
- d) tällaisen yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään; tai
- e) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

4. Kun kyse on osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan yrityksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle tai toiminnan harjoittamisesta siellä, 3 kohdan ei saa tulkita estävän kyseistä toista osapuolta asettamasta edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi vaatimusta sijoittaa tuotanto, tarjota palvelu, kouluttaa tai työllistää työntekijöitä, rakentaa tai laajentaa tiettyjä tiloja tai toteuttaa tutkimus- ja kehitystoimintaa sen alueella.

5. Edellä olevan 1 kohdan f ja k alakohtaa ei sovelleta, kun
- a) osapuoli sallii teollis- ja tekijänoikeuksien käytön TRIPS-sopimuksen 31 tai 31 a artiklan mukaisesti tai ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka edellyttävät sellaisten tietojen tai sellaisten teollis- ja tekijänoikeuden alaisten tietojen ilmoittamista, jotka kuuluvat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan ja ovat sen kanssa sopusoinnussa; tai
 - b) tuomioistuin, hallinnollinen tuomioistuin tai kilpailuviranomainen määrää vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden sellaisen käytännön korjaamiseksi, jonka on oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyssä todettu rikkovan osapuolen kilpailulainsäädäntöä.
6. Edellä olevan 1 kohdan a, b ja c alakohtaa ja 3 kohdan a ja b alakohtaa ei viennin edistämishjelmiin ja ulkomaan avustusohjelmiin osallistumisen osalta sovelleta tavaroiden tai palveluiden kelpoisuusvaatimuksiin.
7. Edellä olevan 3 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaran sisältöä koskeviin vaatimuksiin, jotka tuojaosapuoli on määrännyt, jotta tavaroille voidaan myöntää tullietuuskohtelu tai tullietuuskiintiö.

8. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan ei saa tulkita edellyttävän, että osapuoli sallii tietyn palvelun tarjoamisen rajat ylittävästi, jos kyseinen osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaiseen palveluiden tarjoamiseen kohdistuvia rajoituksia tai kieltoja, jotka ovat yhdenmukaisia liitteessä 17-A, 17-B tai 17-C mainitun toimialan, osa-alan tai toiminnon osalta määritettyjen varaumien, ehtojen tai rajoitusten kanssa.

9. Tällä artiklalla ei rajoiteta osapuolten WTO-sopimuksen mukaisia sitoumuksia.

17.13 ARTIKLA

Ylempi johto ja hallitukset

Osapuoli ei saa vaatia, että kyseisen osapuolen yritys, joka on tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus, nimittää tiettyä kansalaisuutta edustavia luonnollisia henkilöitä yrityksen hallitukseen taikka johtajiksi tai muihin ylemmän johdon tehtäviin.

17.14 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. Edellä olevaa 17.9, 17.11, 17.12 ja 17.13 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:

a) voimassa oleva poikkeava toimenpide, jota pitää voimassa

i) EU-osapuolen osalta:

A) Euroopan unioni lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;

B) jäsenvaltion valtionhallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;

C) jäsenvaltion aluehallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti; tai

D) jäsenvaltion paikallishallinto; ja

ii) Chilen osalta:

A) valtionhallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti;

B) aluehallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti; tai

C) paikallishallinto;

- b) edellä a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai
- c) tämän kohdan a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 17.9, 17.11, 17.12 tai 17.13 artiklan kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevia 17.9, 17.11, 17.12 ja 17.13 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat liitteessä 17-B olevassa luettelossa vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

3. Osapuoli ei saa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen ottaa käyttöön sen liitteessä 17-B esitetyn varauman kattamaa toimenpidettä, jossa edellytetään, että toisen osapuolen sijoittajan on kansalaisuutensa vuoksi myytävä tai muuten luovutettava tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus, joka on olemassa kyseisen toimenpiteen voimaantulohetkellä.

4. Edellä olevaa 17.8 artiklaa ei sovelleta mihinkään osapuolen toimenpiteeseen, joka on liitteessä 17-C vahvistettujen sitoumuksien mukainen.

5. Edellä olevia 17.9 ja 17.11 artiklaa ei sovelleta mihinkään osapuolen toimenpiteeseen, joka muodostaa TRIPS-sopimuksen 3–5 artiklassa erityisesti määrätyn poikkeuksen tai vapautuksen kyseisen sopimuksen 3 tai 4 artiklasta.

6. Selkeyden vuoksi todetaan, että 17.9 ja 17.11 artiklan ei saa tulkita estävän osapuolta määräämstä toisen osapuolen sijoittajien sijoittautumista tai toimintaa tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia sijoituksia koskevia tietovaatimuksia, mukaan lukien tilastolliset tarkoitukset, sillä edellytyksellä, että tällaiset vaatimukset eivät ole keino kiertää kyseiselle osapuolelle tämän artiklan nojalla kuuluvia velvollisuuksia.

C JAKSO

SIJOITUSTEN SUOJA

17.15 artikla

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja jotka vaikuttavat

- a) tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin sijoituksiin; ja

- b) osapuolen sijoittajiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin sijoituksiin liittyvän toiminnan osalta.

17.16 ARTIKLA

Sijoitukset ja sääntelytoimenpiteet

1. Edellä olevaa 17.3 artiklaa sovelletaan tähän jaksoon tämän artiklan mukaisesti.
2. Tätä jaksoa ei saa tulkita osapuolen sitoumukseksi olla muuttamatta lainsäädäntö- ja sääntelykehystään, myöskään tavalla, joka saattaisi vaikuttaa kielteisesti tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten toimintaan tai sijoittajan voitto-odotuksiin.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että pelkästään se, että osapuoli ei ole myöntänyt, uusinnut tai pitänyt voimassa tukea tai avustusta tai että osapuoli on muuttanut tai pienentänyt sitä, ei merkitse tämän jakson mukaisten velvoitteiden rikkomista, vaikka siitä aiheutuisi menetyksiä tai vahinkoa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla sijoitukselle
 - a) tilanteessa, jossa erityistä lainsäädännön tai sopimuksen mukaista erityissitoumusta kyseisen tuen tai avustuksen myöntämiseen, uusimiseen tai voimassa pitämiseen ei ole; tai
 - b) tuen tai avustuksen myöntämistä, uusimista, muuttamista, pienentämistä tai voimassa pitämistä koskevien ehtojen tai edellytysten mukaisesti.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että minkään tässä jaksossa ei pidä tulkita estävän osapuolta lopettamasta tuen¹ myöntämistä tai pyytämästä sen takaisinmaksua, kun tällainen toimenpide tehdään jonkin sen toimivaltaisen viranomaisen² määräyksestä, tai edellyttävän, että osapuoli hyvittää tämän sijoittajalle.

17.17 ARTIKLA

Sijoittajien ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää alueellaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville toisen osapuolen sijoituksille ja toisen osapuolen sijoittajille niiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten osalta kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja täyden suojan ja turvan 2–6 kohdan mukaisesti.

¹ EU-osapuolen tapauksessa ”tukiin” sisältyvät Euroopan unionin lainsäädännössä määritellyt ”valtioneudet”.

² EU-osapuolen tapauksessa tässä kohdassa tarkoitettujen toimien määräämisessä toimivaltaisia viranomaisia ovat Euroopan komissio tai jäsenvaltion tuomioistuin sen soveltaessa valtioneutukia koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä.

2. Osapuoli rikkoo 1 kohdassa tarkoitettua kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitetta, jos toimenpide tai toimenpiteiden sarja tarkoittaa¹

- a) oikeussuojan epäämistä rikosoikeudellisessa, siviilioikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä;
- b) oikeudenmukaisen menettelyn perustavanlaatuista rikkomista oikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä;
- c) ilmeistä mielivaltaisuutta;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että määrittäessään, rikkooko jokin toimenpide tai toimenpiteiden sarja kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvoitetta, tuomioistuimen on otettava huomioon muun muassa seuraavat seikat:

- i) a ja b alakohdan osalta se, liittyykö toimenpiteeseen tai toimenpiteiden sarjaan oikeudellista hyväksyttävyyttä loukkaavia vakavia väärinkäytöksiä; pelkästään se, että sijoittajan tekemä valitus riidanalaisesta toimenpiteestä on hylätty kansallisessa menettelyssä tai se on muutoin epäonnistunut, ei itsessään merkitse a alakohdassa tarkoitettua oikeussuojan epäämistä;
- ii) c ja d alakohdan osalta se, perustuuko toimenpide tai toimenpiteiden sarja selvästi muuhun kuin perusteltuun syyhyn tai tosiseikkaan ja perustuuko se selvästi lainvastaisiin syihin, kuten ennakkoluuloihin tai puolueellisuuteen; pelkkä lainvastaisuus tai pelkkä käytännön tai menettelyn epäjohdonmukainen tai kyseenalainen soveltaminen ei itsessään merkitse c alakohdassa tarkoitettua ilmeistä mielivaltaisuutta, kun taas lain tai määräyksen täydellinen ja perusteeton kiistäminen, perusteetta toteutettu toimenpide tai toiminta, joka on kohdistettu erityisesti sijoittajaan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sijoitukseen tarkoituksena aiheuttaa vahinkoa, merkitsee todennäköisesti c ja d alakohdassa tarkoitettua ilmeistä mielivaltaisuutta tai syrjintää;
- iii) e alakohdan osalta se, onko osapuoli ylittänyt toimivaltansa ja onko väitetty häirintä tai pakottaminen ollut toistuvaa ja jatkuvaa.

d) kohdennettua syrjintää ilmeisen väärin perustein, kuten sukupuolen, rodun tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella; tai

e) sijoittajien huonoa kohtelua, kuten pakottamista, painostamista ja häirintää.

3. Määrittäessään, onko tapahtunut 2 kohdassa tarkoitettu rikkomus, tuomioistuin voi ottaa huomioon sen, onko osapuoli antanut sijoittajalle erityisen ja yksiselitteisen vaikutelman, johon sijoittaja on luottanut päättäessään tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tekemisestä tai ylläpitämisestä mutta jota osapuoli ei ole myöhemmin lunastanut.

4. Ilmaisulla ”täysi suoja ja turva” viitataan osapuolen velvollisuuksiin, jotka liittyvät sijoittajien ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten fyysiseen turvallisuuteen¹.

5. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän sopimuksen jonkin muun määräyksen tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen rikkominen ei merkitse tämän artiklan rikkomista.

6. Se, että toimenpide on osapuolen lainsäädännön vastainen, ei itsessään merkitse tämän artiklan rikkomista. Jotta voidaan selvittää, onko toimenpide tämän artiklan vastainen, tuomioistuimen on tutkittava, onko osapuolen toiminta ristiriidassa 1–4 kohdan kanssa.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisulla ”täysi suoja ja turva” viitataan osapuolen velvollisuuteen toimia siten kuin sijoittajien ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten fyysisen turvallisuuden suojaamiseksi on tapauksen mukaan kohtuudella välttämätöntä.

17.18 ARTIKLA

Kohtelu selkkaustilanteissa

1. Osapuolen sijoittajien, joiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluville sijoituksille koituu tappioita toisen osapuolen alueella sodan tai muun aseellisen selkkauksen, vallankumouksen tai muiden yhteiskunnallisten levottomuuksien taikka kansallisen hätätilan¹ vuoksi, on saatava kyseiseltä toiselta osapuolelta palauttamisen, korvauksen, hyvityksen tai muun ratkaisun osalta vähintään yhtä suotuisa kohtelu kuin se, jonka kyseinen toinen osapuoli myöntää omille sijoittajilleen tai minkä tahansa kolmannen maan sijoittajille.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa rajoittamatta osapuolen sijoittajien, jotka jossakin mainitussa kohdassa tarkoitettussa tilanteessa kärsivät tappioita toisen osapuolen alueella, on saatava toiselta osapuolelta ripeästi asianmukainen ja riittävä palautus tai korvaus, jos tappiot johtuvat seuraavista:
 - a) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset takavarikoivat sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai osan siitä; tai
 - b) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset tuhoavat sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai osan siitä, kun tämä ei ole vallitsevassa tilanteessa pakollista.

3. Tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetun korvauksen määrä määräytyy 17.19 artiklan 2 kohdan mukaisesti takavarikointi- tai tuhoamispäivän ja tosiasiallisen maksupäivän väliseltä ajalta.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että pelkästään se, että valtio julistaa kansallisen hätätilan, ei itsessään merkitse tämän määräyksen rikkomista.

17.19 ARTIKLA

Pakkolunastus¹

1. Osapuoli ei saa kansallistaa tai pakkolunastaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa sijoitusta suoraan tai välillisesti käyttämällä toimenpiteitä, joilla on kansallistamista tai pakkolunastusta vastaava vaikutus, jäljempänä 'pakkolunastus', paitsi

- a) yleisen edun vuoksi;
- b) syrjimättömästi;
- c) ripeää, asianmukaista ja riittävää korvausta vastaan; ja
- d) oikeudenmukaisen menettelyn mukaisesti.

2. Edellä 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun korvauksen on täytettävä seuraavat edellytykset:

- a) se on maksettava viipymättä;
- b) se vastaa pakkolunastetun sijoituksen käypää markkina-arvoa hetkenä, joka välittömästi edelsi pakkolunastusta, jäljempänä 'pakkolunastuspäivä', tai ennen pakkolunastuksen tietoon tuloa sen mukaan, kumpi on aiempi;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä artiklaa on tulkittava liitteen 17-D mukaisesti.

c) se on kokonaisuudessaan realisoitavissa ja vapaasti siirrettävissä vapaasti vaihdettavana valuuttana; ja

d) siihen sisältyy tavanomaisen kaupallisen tason mukainen korko, jota maksetaan pakkolunastuspäivästä maksupäivään.

3. Kohteena olevalla sijoittajalla on oltava oikeus pakkolunastuksen toteuttavan osapuolen lainsäädännön mukaisesti saada kanteensa tarkastelu ja sijoituksensa arvonmääritys pikaiseen käsittelyyn kyseisen osapuolen oikeudellisessa tai muussa riippumattomassa elimessä tässä artiklassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.

4. Tätä artiklaa ei sovelleta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien pakollisten lisenssien myöntämiseen eikä tällaisten oikeuksien kumoamiseen, rajoittamiseen tai luomiseen siltä osin kuin tällainen myöntäminen, kumoaminen, rajoittaminen tai luominen on TRIPS-sopimuksen mukaista.¹

17.20 ARTIKLA

Siirrot²

1. Kumpikin osapuoli sallii kaikki siirrot, jotka liittyvät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin sijoituksiin, vapaasti tai viivytyksettä vapaasti vaihdettavana valuuttana ja siirtopäivänä sovellettavalla markkinavaihtokurssilla. Tällaisiin siirtoihin kuuluvat

a) pääomanlisäykset;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä kohdassa tarkoitettu teollis- ja tekijänoikeuksien kumoaminen sisältää tällaisten oikeuksien peruuttamisen tai mitätöimisen ja että teollis- ja tekijänoikeuksien rajoittaminen sisältää myös poikkeukset tällaisiin oikeuksiin.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että tähän artiklaan sovelletaan liitettä 17-E.

- b) voitot, osingot, myyntivoitot ja muut tuotot, saatavat sijoituksen tai sen osan myynnistä tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tai sen osan likvidoinnista;
- c) korot, rojalTIMaksut, hallinnointipalkkiot ja teknisen avun maksut sekä muut maksut;
- d) maksut, jotka on suoritettu toisen osapuolen sijoittajan tai sen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen tekemän sopimuksen mukaisesti, mukaan lukien lainasopimuksen nojalla suoritettut maksut;
- e) ulkomailta palvelukseen otetun ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen yhteydessä työskentelevän henkilöstön ansiot ja muut korvaukset;
- f) 17.18 ja 17.19 artiklan nojalla suoritettut maksut; ja
- g) D jakson soveltamisesta koituvat maksut.

2. Osapuoli ei saa edellyttää, että sen sijoittajat siirtävät, tai rangaista sijoittajiaan, jotka eivät siirrä, tuloja, ansioita, voittoja tai muita määriä, jotka johtuvat tai jotka on saatu toisen osapuolen alueelle tehdyistä tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista sijoituksista.

17.21 ARTIKLA

Sijaantulo

Jos osapuoli tai sen nimeämä elin suorittaa kyseisen osapuolen sijoittajalle maksun, joka liittyy takaukseen, vakuutus sopimukseen tai muuhun korvaukseen, johon se on sitoutunut tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen osalta, toinen osapuoli, jonka alueella tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva sijoitus on tehty, tunnustaa kaikkien tämän luvun mukaisten oikeuksien, jotka tämän luvun mukaisesti olisivat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sijoituksen osalta kuuluneet sijoittajalle, ellei sijaantuloa olisi tapahtunut, eikä sijoittaja käytä näitä oikeuksia sijaantulon osalta.

17.22 ARTIKLA

Sopimuksen irtisanominen

1. Jos tämä sopimus irtisanotaan 41.14 artiklan mukaisesti, tämä jakso ja D jakso pysyvät voimassa vielä viiden vuoden ajan irtisanomispäivästä sellaisten sijoitusten osalta, jotka on tehty ennen irtisanomispäivää.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua määräaikaa jatketaan yhdellä viiden vuoden lisäjaksolla edellyttäen, että mikään muu osapuolten välinen sijoitussuojasopimus ei ole voimassa.

3. Tätä artiklaa ei sovelleta, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan.

17.23 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tämän sopimuksen tullessa voimaan liitteessä 17-F lueteltujen jäsenvaltioiden ja Chilen välisten sopimusten, niistä johdetut oikeudet ja velvollisuudet mukaan luettuina, voimassaolo päättyy ja ne korvataan sopimuksen tällä osalla.

2. Jos tämän luvun C ja D jaksoa sovelletaan väliaikaisesti 41.5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, liitteessä 17-F lueteltujen sopimusten, niistä johdetut oikeudet ja velvollisuudet mukaan luettuina, soveltaminen keskeytetään siitä päivästä, jona osapuolet alkavat väliaikaisesti soveltaa tämän luvun C ja D jaksoa 41.5 artiklan mukaisesti. Jos väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan, soveltamisen keskeytyminen lakkaa ja liitteessä 17-F luetellut sopimukset palaavat voimaan.

3. Sen estämättä, mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, jonkin liitteessä 17-F luetellun sopimuksen nojalla voidaan nostaa kanne kyseisessä sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti edellyttäen, että

- a) kanne koskee kyseisen sopimuksen väitettyä rikkomista, joka tapahtui ennen päivää, jona sopimuksen soveltaminen keskeytettiin 2 kohdan nojalla, tai, jos sopimuksen soveltamista ei ole keskeytetty 2 kohdan nojalla, ennen tämän sopimuksen voimaantulopäivää; ja
- b) enintään kolme vuotta on kulunut päivästä, jona sopimuksen soveltaminen keskeytettiin 2 kohdan nojalla, tai jos sopimuksen soveltamista ei ole keskeytetty 2 kohdan nojalla, tämän sopimuksen voimaantulopäivästä siihen päivään, jona kanne nostettiin.

4. Sen estämättä, mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, jos tämän luvun C ja D jakson väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan, voidaan tämän sopimuksen nojalla nostaa kanne tässä sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti edellyttäen, että

- a) kanne koskee tämän sopimuksen väitettyä rikkomista, joka tapahtui tämän luvun C ja D jakson väliaikaisen soveltamisen aikana; ja
- b) enintään kolme vuotta on kulunut päivästä, jona väliaikainen soveltaminen lopetettiin, siihen päivään, jona kanne nostettiin.

5. Tätä artiklaa sovellettaessa ei sovelleta 41.5 artiklassa vahvistettua tämän sopimuksen voimaantuloa koskevaa määritelmää.

17.24 ARTIKLA

Vastuullinen liiketoiminta

1. Kumpikin osapuoli kannustaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien sijoitusten tekijöitä sisällyttämään sisäiseen politiikkaansa yritysten yhteiskuntavastuuta ja vastuullista liiketoimintaa koskevia kansainvälisesti tunnustettuja periaatteita ja ohjeita, kuten OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kolmikantainen periaatejulistus, joka koskee monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa, sekä yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat YK:n ohjaavat periaatteet, sanotun kuitenkin rajoittamatta luvun 33 soveltamista.
2. Osapuolet vahvistavat, että sijoittajien on tärkeä noudattaa asianmukaisen huolellisuuden prosessia tunnistaakseen, estääkseen ja hillitäkseen sijoitukseensa liittyviä ympäristö- ja sosiaalisia riskejä ja vaikutuksia ja kantaakseen vastuunsa niistä.

D JAKSO

SIJOITUSRIITOJEN RATKAISEMINEN JA INVESTOINTITUOMIOISTUINJÄRJESTELMÄ

1 ALAJAKSO

SOVELTAMISALA JA MÄÄRITELMÄT

17.25 artikla

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä jaksoa sovelletaan jommankumman osapuolen kantajan ja toisen osapuolen välisiin riitoihin, jotka liittyvät 17.9 artiklan 2 kohdan tai 17.11 artiklan 2 kohdan taikka C jakson väitettyyn rikkomiseen, jonka väitetään aiheuttavan menetyksiä tai vahinkoa kantajalle tai sen paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle.
2. Tätä jaksoa sovelletaan myös 17.31 mukaisiin vastakanteisiin.
3. Osapuolen velan uudelleenjärjestelyä koskeva kanne on ratkaistava liitteen 17-G mukaisesti.

4. Tässä jaksossa tarkoitetaan

- a) 'kantajalla' osapuolen sijoittajaa, jolla on sijoitusriita toisen osapuolen kanssa ja joka aikoo nostaa tai on nostanut tämän jakson mukaisen kanteen joko
 - i) omasta puolestaan; tai
 - ii) omistamansa tai määräysvallassaan pitämänsä paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta; paikallisesti sijoittautunutta yhtiötä kohdellaan 18 päivänä maaliskuuta 1965 valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä 'ICSID-yleissopimus', 25 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamista varten toisen sopimusvaltion kansalaisena;
- b) 'riidan osapuolilla' kantajaa ja vastaajaa;
- c) 'ICSID:n täydentävillä säännöillä' sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälisen ratkaisu- ja sovittelukeskuksen sihteeristön toteuttaman käsittelyn hallinnointia koskevia täydentäviä sääntöjä;
- d) 'ICSID-yleissopimuksella' Washingtonissa 18 päivänä maaliskuuta 1965 tehtyä yleissopimusta valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta;
- e) 'paikallisesti sijoittautuneella yrityksellä' osapuolen alueelle sijoittautunutta oikeushenkilöä, joka on toisen osapuolen sijoittajan omistuksessa tai määräysvallassa;¹

¹ Oikeushenkilö on i) toisen osapuolen henkilön omistama, jos yli 50 prosenttia sen pääomasta on kyseisen osapuolen henkilön omistuksessa; ii) toisen osapuolen henkilön määräysvallassa, jos tällaisella henkilöllä on valtuudet nimittää enemmistö kyseisen oikeushenkilön johtajista tai muutoin oikeudellisesti ohjata sen toimintaa;

- f) 'New Yorkin yleissopimuksella' New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 tehtyä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta;
- g) 'riidan ulkopuolisella osapuolella' Chileä, kun vastaaja on EU-osapuoli; tai EU-osapuolta, kun vastaaja on Chile;
- h) 'menettelyllä' tämän jakson mukaista menettelyä tuomioistuimessa tai muutoksenhakutuomioistuimessa, ellei toisin täsmennetä;
- i) 'vastaajalla' joko Chileä tai EU-osapuolen tapauksessa joko Euroopan unionia tai kyseistä Euroopan unionin jäsenvaltiota 17.28 artiklan mukaisesti;
- j) 'kolmannen osapuolen rahoituksella' kaikkea rahoitusta, jota henkilö, joka ei ole riidan osapuoli, tarjoaa riidan osapuolelle, rahoittaakseen osittain tai kokonaan menettelyn kustannukset riidan tuloksesta riippuvaa korvausta vastaan taikka lahjoituksena tai avustuksena;¹
- k) 'UNCITRALin välimiesmenettelysäännöillä' YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan välimiesmenettelysääntöjä; ja
- l) 'UNCITRALin avoimuussäännöillä' investoijan ja valtion välisen välimiesmenettelyn läpinäkyvyyttä koskevia UNCITRALin sääntöjä.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tällaista rahoitusta voidaan tarjota suoraan tai välillisesti riidan osapuolelle taikka sen sidosyritykselle tai edustajalle.

2 ALAJAKSO

VAIHTOEHTOINEN RIITAJENRATKAISU JA NEUVOTTELUT

17.26 ARTIKLA

Sovittelu

1. Riidan osapuolet voivat milloin tahansa sopia sovittelun käyttämisestä.
2. Sovittelun käyttäminen on vapaaehtoista, eikä se rajoita riidan kummankaan osapuolen oikeudellista asemaa.
3. Sovittelumenettelyihin sovelletaan liitteessä 17-H vahvistettuja sääntöjä sekä alakomitean mahdollisesti hyväksymiä sovittelusääntöjä.¹ Alakomitea pyrkii parhaan kykynsä mukaan varmistamaan, että sovittelusäännöt hyväksytään viimeistään, tapauksen mukaan, tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen ensimmäisenä päivänä tai tämän sopimuksen tullessa voimaan ja joka tapauksessa viimeistään kahden vuoden kuluttua tällaisesta päivästä.
4. Tämän sopimuksen tultua voimaan alakomitea laatii luettelon kuudesta nuhteettomasta henkilöstä, joilla on tunnustettua osaamista oikeuden, kaupan, teollisuuden tai rahoituksen alalta, joiden voidaan luottaa tekevän päätöksensä muista riippumattomasti ja jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan sovittelijoina.

¹ Riidan osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa liitteessä 17-H tarkoitettua määräaikaa.

5. Sovittelija nimitetään riidan osapuolten sopimuksella. Riidan osapuolet voivat yhdessä pyytää tuomioistuimen puheenjohtajaa nimittämään sovittelijaksi jonkun tämän artiklan mukaisesti laadittuun luetteloon sisältyvistä henkilöistä tai, jos luetteloa ei ole, osapuolten ehdottamista henkilöistä. Sovittelijoiden on noudatettava soveltuvin osin liitettä 17-I.

6. Jos riidan osapuolet sopivat sovittelun käyttämisestä, 17.27 artiklan 5 ja 8 kohdassa, 17.54 artiklan 10 kohdassa ja 17.55 artiklan 5 kohdassa vahvistetut määräajat keskeytetään siitä päivästä, jona sovittelun käyttämisestä on sovittu, siihen päivään, jona jompikumpi riidan osapuoli päättää sovittelun lopettamisesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti sovittelijalle ja riidan toiselle osapuolelle. Tuomioistuin tai muutoksenhakutuomioistuin keskeyttää menettelyn, jos riidan kumpikin osapuoli sitä pyytää.

17.27 ARTIKLA

Neuvottelut ja sovintoratkaisut

1. Riidat olisi mahdollisimman pitkälle ratkaistava neuvotteluilla, hyvillä palveluksilla tai sovittelulla ja mahdollisuuksien mukaan ennen tämän artiklan mukaisen neuvottelupyynnön toimittamista. Tällaisesta ratkaisusta voidaan sopia milloin tahansa, myös menettelyjen aloittamisen jälkeen.

2. Riidan osapuolten 1 kohdan mukaisesti yhteisesti sopima ratkaisu ilmoitetaan riidan ulkopuoliselle osapuolelle 15 päivän kuluessa sen sopimisesta. Riidan kumpikin osapuoli noudattaa kaikkia tämän artiklan tai 17.26 artiklan mukaisesti yhteisesti sovittuja ratkaisuja ja toimii niiden mukaisesti. Alakomitea seuraa tällaisen yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpanoa, ja yhteisesti sovitun ratkaisun osapuoli raportoi säännöllisesti alakomitealle ratkaisun täytäntöönpanosta.

3. Jos riitaa ei pystytä ratkaisemaan tämän artiklan 1 kohdassa määrättyllä tavalla, osapuolen kantajan, joka väittää 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä rikutun ja haluaa nostaa kanteen, on esitettävä toiselle osapuolelle neuvottelupyyntö.

4. Pyyntöön on sisällytettävä seuraavat tiedot:

- a) kantajan nimi ja osoite ja, jos tällainen pyyntö jätetään paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, paikallisesti sijoittautuneen yrityksen nimi, osoite ja perustamispaikka;
- b) sijoituksen sekä sen omistuksen ja sitä koskevan määräysvallan kuvaus;
- c) 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut määräykset, joita väitetään rikutun;
- d) kanteen oikeudellinen ja tosiasiallinen perusta, mukaan lukien toimenpide, jonka väitetään olevan ristiriidassa 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa;

- e) haettu korvaus ja kanteen kohteena olevan vahingon arvioitu määrä; ja
 - f) tiedot edunsaajaomistajasta ja kantajan yhtiörakenteesta sekä todisteet siitä, että kantaja on toisen osapuolen sijoittaja ja että sijoitus on sen omistuksessa tai määräysvallassa ja, jos se toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, että kyseinen paikallisesti sijoittautunut yritys on sen omistuksessa tai määräysvallassa.
5. Jolleivät riidan osapuolet sovi pidemmästä ajanjaksosta, neuvottelut on aloitettava 60 päivän kuluessa neuvottelupyynnön esittämisestä.
6. Elleivät riidan osapuolet toisin sovi, neuvottelut järjestetään
- a) Santiago de Chilessä, jos neuvottelut koskevat Chilen väitettyä rikkomista;
 - b) Brysselissä, jos neuvottelut koskevat Euroopan unionin väitettyä rikkomista; tai
 - c) kyseessä olevan jäsenvaltion pääkaupungissa, jos neuvottelut koskevat ainoastaan kyseisen Euroopan unionin jäsenvaltion väitettyä rikkomista.
7. Riidan osapuolet voivat sopia, että neuvottelut järjestetään soveltuviissa tapauksissa videoneuvotteluna tai muulla tavalla.

8. Neuvottelupyynnö on toimitettava

- a) kolmen vuoden kuluttua päivästä, jona kantaja tai paikallisesti sijoittautunut yritys, mikäli kantaja toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, ensimmäisen kerran sai tai sen olisi pitänyt saada tietää toimenpiteestä, jonka väitetään olevan ristiriidassa 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa, ja niiden väitetysti aiheuttamista menetyksistä tai vahingosta; tai
- b) kahden vuoden kuluessa päivästä, jona kantaja tai, jos kantaja toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, asianomainen paikallisesti sijoittautunut yritys luopuu kyseisestä kanteesta tai menettelystä osapuolen lainsäädännön alaisessa osapuolen tuomioistuimessa; ja joka tapauksessa viimeistään viiden vuoden kuluttua päivästä, jona kantaja tai, jos kantaja toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, asianomainen paikallisesti sijoittautunut yritys ensimmäisen kerran sai tai sen olisi pitänyt saada tietää toimenpiteestä, jonka väitetään olevan ristiriidassa 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa, ja niiden väitetysti aiheuttamista menetyksistä tai vahingosta.

9. Jos kantaja ei ole nostanut kannetta 17.30 artiklan mukaisesti 18 kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön jättämisestä, katsotaan, että kantaja on perunut neuvottelupyynnönsä ja, tapauksen mukaan, 17.28 artiklan mukaisen ilmoituksen, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, eikä kantaja saa enää nostaa tämän jakson mukaista kannetta, joka koskee samaa väitettyä rikkomista. Tätä ajanjaksoa voidaan jatkaa neuvotteluihin osallistuvien riidan osapuolten sopimuksella.

10. Edellä 8 kohdassa vahvistetut määräajat eivät ala alusta tai keskeydy rikkomisen jatkumisen vuoksi.

11. Jos neuvottelupyynnö koskee tapausta, jossa EU-osapuolen väitetään rikkoneen sopimusta, se toimitetaan Euroopan unionille. Jos jäsenvaltion väitetään rikkoneen sopimusta, neuvottelupyynnö lähetetään myös kyseiselle jäsenvaltiolle.

3 ALAJAKSO

KANTEEN NOSTAMINEN JA SEN EDELLYTYKSET

17.28 artikla

Vastaaajan määrittämistä koskeva pyynnö

1. Jos riitaa ei voida ratkaista 90 päivän kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, neuvottelupyynnö koskee EU-osapuolen väitettyä tämän sopimuksen rikkomista ja kantaja aikoo aloittaa 17.30 artiklan mukaisen menettelyn, kantajan on toimitettava Euroopan unionille ilmoitus, jossa pyydetään vastaaajan määrittämistä.

2. Ilmoituksessa on nimettävä toimenpiteet, joita koskevan menettelyn kantaja aikoo aloittaa. Jos kyseessä on jäsenvaltion toimenpide, ilmoitus toimitetaan myös kyseiselle jäsenvaltiolle.

3. Tehtyään määrittelyn EU-osapuoli ilmoittaa kantajalle mahdollisimman pian ja joka tapauksessa viimeistään 60 päivän kuluttua 1 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen vastaanottamisesta, onko vastaaja Euroopan unioni vai jokin jäsenvaltio.¹
4. Jos kantajalle ei ole ilmoitettu määrittelystä 60 päivän kuluessa 3 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen toimittamisesta, vastaaja on
- a) kyseinen jäsenvaltio, jos 1 kohdassa tarkoitettua ilmoituksessa yksilöidyt toimenpiteet ovat yksinomaan jäsenvaltion toimenpiteitä; tai
 - b) Euroopan unioni, jos 1 kohdassa tarkoitettua ilmoituksessa yksilöidyt toimenpiteet sisältävät Euroopan unionin toimenpiteitä.
5. Jos kantaja nostaa 17.30 artiklan nojalla kanteen, tämä on tehtävä artiklan 3 kohdassa tarkoitettua ilmoitetun määrittelyn perusteella ja, jos tällaisen määrittelyn tulosta ei ole ilmoitettu kantajalle, 4 kohdan mukaisesti.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että EU-osapuoli käyttää määrittelyn tekemisen perustana yksinomaan kansainvälisillä sopimuksilla, joissa Euroopan unioni on osapuolena, sijoittajan ja valtion välisten riitojen ratkaisemista varten perustetuissa välimiesoikeuksissa käsiteltäviin asioihin liittyvän korvausvastuun hallinnointia koskevista puitteista 23 päivänä heinäkuuta 2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 912/2014 soveltamista (EUVL L 257, 28.8.2014, s. 121).

6. Jos 3 kohdan mukaisesti tehdyn määrittelyn seurauksena vastaaja on joko Euroopan unioni tai jokin jäsenvaltio, Euroopan unioni tai kyseinen jäsenvaltio ei voi väittää, että kannetta ei pidä ottaa käsiteltäväksi tai että tuomioistuin ei ole toimivaltainen, tai muutoin väittää, että kanne tai ratkaisu on perusteeton tai se ei ole pätevä sillä perusteella, että oikea vastaaja olisi tai sen olisi pitänyt olla jäsenvaltion sijaan Euroopan unioni tai päinvastoin.
7. Tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta sitoo määrittely, joka on tehty 3 kohdan mukaisesti, tai jos tällaisen määrittelyn tulosta ei ole ilmoitettu kantajalle, 4 kohdan mukaisesti.
8. Mikään tässä sopimuksessa tai sovellettavissa riitojenratkaisusäännöissä ei estä vaihtamasta kaikkea riitaan liittyvää tietoa Euroopan unionin ja kyseisen jäsenvaltion välillä.

17.29 ARTIKLA

Kanteen nostamista koskevat vaatimukset

1. Ennen kanteen nostamista kantaja
 - a) peruuttaa kaikki kansallisessa tai kansainvälisessä tuomioistuimessa käynnissä olevat kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alaiset kanteet ja menettelyt niiden toimenpiteiden osalta, joiden väitetään rikkovan 17.25 artiklan 1 kohdan määräyksiä;

- b) toimittaa kirjallisen vakuutuksen, ettei se pane vireille mitään kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alaista kannetta tai menettelyä kansallisessa tai kansainvälisessä tuomioistuimessa niiden toimenpiteiden osalta, joiden väitetään rikkovan 17.25 artiklan 1 kohdan määräyksiä;
- c) vahvistaa, että se ei pane täytäntöön mitään tämän jakson nojalla annettua päätöstä, ennen kuin tällainen päätös on 17.56 artiklan mukaisesti lopullinen eikä pyri hakemaan muutosta, tarkastelemaan, sivuuttamaan, tekemään mitättömäksi, tarkistamaan tai käynnistämään mitään muuta samanlaista menettelyä jossakin kansallisessa tai kansainvälisessä tuomioistuimessa tämän jakson nojalla annetun päätöksen osalta.

2. Tuomioistuin hylkää kanteen, jos kyseinen kantaja on nostanut tuomioistuimessa tai jossakin muussa kansallisessa tai kansainvälisessä tuomioistuimessa toisen kanteen, joka koskee samaa toimenpidettä, jonka väitetään olevan ristiriidassa 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa, paitsi jos kantaja peruuttaa kyseisen vireillä olevan kanteen. Tätä kohtaa ei sovelleta, jos kantaja nostaa kansallisessa tuomioistuimessa kanteen tarkoituksenaan hakea väliaikaista kieltoa tai vahvistustuomiota.

3. Tätä artiklaa sovellettaessa kantajan käsitteeseen sisältyy sijoittaja ja, jos sijoittaja toimii paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, kyseinen paikallisesti sijoittautunut yritys. Edellä olevan 1 kohdan a alakohtaa ja 2 kohtaa sovellettaessa kantajan käsitteeseen sisältyvät lisäksi,

- a) jos kanteen nostaa omista nimissään toimiva sijoittaja, kaikki henkilöt, joilla on suoraan tai välillisesti omistusosuus kantajassa tai jotka ovat kyseisen sijoittajan määräysvallassa ja jotka väittävät kärsineensä saman menetyksen tai vahingon¹ kuin kyseinen sijoittaja; tai
- b) jos kanteen nostaa paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta toimiva sijoittaja, kaikki henkilöt, joilla on suoraan tai välillisesti omistusosuus kantajassa tai jotka ovat paikallisesti sijoittautuneen yrityksen määräysvallassa ja jotka väittävät kärsineensä saman menetyksen tai vahingon² kuin paikallisesti sijoittautunut yritys.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että samalla menetyksellä tai vahingolla tarkoitetaan menetystä tai vahinkoa, joka johtuu samasta toimenpiteestä ja jonka henkilö pyrkii saamaan takaisin samassa asemassa kuin kantaja (jos kantaja esimerkiksi nostaisi kanteen osakkeenomistajana, tämä määräys kattaisi myös asiaan liittyvän henkilön, joka pyrkisi myös saamaan menetyksen tai vahingon takaisin osakkeenomistajana).

² Selkeyden vuoksi todetaan, että samalla menetyksellä tai vahingolla tarkoitetaan menetystä tai vahinkoa, joka johtuu samasta toimenpiteestä ja jonka henkilö pyrkii saamaan takaisin samassa asemassa kuin kantaja (jos kantaja esimerkiksi nostaisi kanteen osakkeenomistajana, tämä määräys kattaisi myös asiaan liittyvän henkilön, joka pyrkisi myös saamaan menetyksen tai vahingon takaisin osakkeenomistajana).

17.30 ARTIKLA

Kanteen nostaminen

1. Jos riitaa ei pystytä ratkaisemaan kuuden kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön esittämisestä ja, soveltuvissa tapauksissa, on kulunut vähintään kolme kuukautta siitä, kun ilmoitus, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, on jätetty 17.28 artiklan mukaisesti, kantaja voi nostaa kanteen tuomioistuimessa edellyttäen, että kanne täyttää tässä artiklassa ja 17.32 artiklassa esitetyt vaatimukset.

2. Kanne voidaan nostaa tuomioistuimessa noudattaen yhtä seuraavista riitojenratkaisun sääntökokonaisuuksista:

- a) ICSID-yleissopimus, edellyttäen, että sekä vastaaja että kantajan valtio ovat ICSID-yleissopimuksen sopimuspuolia;
- b) ICSID:n täydentävät säännöt, edellyttäen, että joko vastaaja tai kantajan valtio on ICSID-yleissopimuksen sopimuspuoli;
- c) UNCITRALin välimiesmenettelysäännöt; tai
- d) mitkä tahansa muut säännöt, joista riidan osapuolet ovat sopineet kantajan pyynnöstä.

3. Sovellettaessa 2 kohdassa tarkoitettuja riitojenratkaisusääntöjä niihin sovelletaan tähän jaksoon sisältyviä sääntöjä sellaisina kuin niitä on täydennetty mahdollisilla alakomitean hyväksymillä säännöillä.

4. Kaikkien vaateiden, jotka kantaja on määritellyt tämän artiklan nojalla nostamassaan kanteessa, on perustuttava tietoihin, jotka on mainittu kantajan 17.27 artiklan 4 kohdan c ja d alakohdan nojalla esittämässä neuvottelupyynnössä.

5. Kanteita, jotka nostetaan tietystä määrästä nimettömiä kantajia koostuvan ryhmän nimissä tai jotka nostaa edustaja, joka aikoo hoitaa asiaa menettelyssä sellaisten yksilöityjen tai nimettömien kantajien edun vuoksi, jotka ovat siirtäneet edustajalle valtuudet tehdä kaikki menettelyihin liittyvät päätökset puolestaan, ei hyväksytä.

6. Selkeyden vuoksi todetaan, että kantaja ei voi nostaa tämän jakson nojalla kannaetta, jos sen sijoitus on tehty vilpillisen menettelyn, salaamisen, lahjonnan tai oikeuden väärinkäytön kautta.

17.31 ARTIKLA

Vastakanteet

1. Vastaja voi nostaa vastakanteen sillä perusteella, että kantaja ei ole noudattanut jotakin kummankin osapuolen alueella sovellettavaa kansainvälistä velvoitetta¹, joka liittyy kanteen tosiasialliseen perustaan.²
2. Vastakanteen on jätettävä viimeistään vastaajan vastaväitteen tai vastineen yhteydessä tai, jos tuomioistuin päättää viiveen olevan kyseisissä olosuhteissa perusteltu, myöhemmin menettelyn aikana.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 17.32 artiklassa tarkoitettu kantajan suostuminen tämän jakson mukaiseen menettelyyn kattaa myös vastaajan esittämät vastakanteet.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä kohdassa tarkoitettut velvoitteet perustuvat oikeudellisiin sitoumuksiin, jotka osapuolet ovat hyväksyneet.

² Yhteisneuvosto laatii osapuolen pyynnöstä 17.38 artiklan 6 kohdan mukaisesti sitovia tulkintoja selventääkseen, mitä tässä kohdassa tarkoitettun kansainvälisen velvoitteen käsite kattaa.

17.32 ARTIKLA

Suostumus

1. Vastaja suostuu kanteen nostamiseen tämän jakson nojalla.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisen suostumuksen myötä ja kun kanne on nostettu tämän jakson mukaisesti, seuraavissa vahvistettujen vaatimusten katsotaan täyttyneen:
 - a) ICSID-yleissopimuksen 25 artikla ja ICSID:n täydentävät säännöt riidan osapuolten kirjallisen suostumuksen osalta; ja
 - b) New Yorkin yleissopimuksen II artikla kirjallisen sopimuksen osalta.
3. Kantaja antaa suostumuksensa tässä jaksossa määrättyjen menettelyjen mukaisesti samana ajankohtana kuin se nostaa kanteen 17.30 artiklan nojalla.

17.33 ARTIKLA

Kolmannen osapuolen rahoitus

1. Jos riidan osapuoli on saanut tai saa kolmannen osapuolen rahoitusta tai se on järjestänyt itselleen kolmannen osapuolen rahoitusta, rahoitusta saavan riidan osapuolen on ilmoitettava riidan toiselle osapuolelle ja tuomioistuimen asianomaiselle jaostolle tai, jos tuomioistuimen jaostoa ei ole muodostettu, tuomioistuimen puheenjohtajalle rahoittajana toimivan kolmannen osapuolen nimi ja osoite sekä tapauksen mukaan tiedot sen edunsaajaomistajasta sekä yhtiörakenteesta.
2. Riidan osapuoli tekee 1 kohdan mukaisen ilmoituksen kanteen nostamisen yhteydessä tai, jos kolmannen osapuolen rahoitus järjestetään kanteen nostamisen jälkeen, viipymättä sen jälkeen, kun rahoitusjärjestely on toteutettu tai lahjoitus tai avustus on tehty. Riidan osapuoli ilmoittaa viipymättä tuomioistuimelle ilmoitettujen tietojen mahdollisista muutoksista.
3. Tuomioistuin voi missä tahansa menettelyn vaiheessa määrätä, että rahoitusjärjestelystä ja rahoittajana toimivasta kolmannesta osapuolesta on toimitettava lisätietoja, jos se pitää tätä tarpeellisena.

4 ALAJAKSO

INVESTOINTITUOMIOISTUINJÄRJESTELMÄ

17.34 ARTIKLA

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

1. Perustetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, jäljempänä 'tuomioistuin', joka käsittelee 17.30 artiklan nojalla nostettuja kanteita.
2. Sekakomitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan tuomioistuimeen yhdeksän tuomaria. Tuomareista kolme on jäsenvaltioiden kansalaisia, kolme Chilen kansalaisia ja kolme kolmansien maiden kansalaisia. Sekakomiteaa kannustetaan ottamaan tuomareita nimittäessään huomioon, että on tärkeä varmistaa monimuotoisuus ja sukupuolten tasapuolinen edustus.
3. Sekakomitea voi päättää tuomareiden määrän kasvattamisesta tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa määrättyjen kriteerien mukaisesti.

4. Tuomareilla on oltava oikeusvirkaan nimittämiseen vaadittava pätevyys siinä maassa, jonka kansalaisia he ovat, tai heidän on oltava tunnetusti päteviä oikeusoppineita. Heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta kansainvälisen sijoitusoikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden tai kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.

5. Tuomarit nimitetään viiden vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä yhdeksästä tuomarista valitaan kuitenkin arvalla viisi (kaksi jäsenvaltion kansalaista, kaksi Chilen kansalaista ja yksi kolmannen maan kansalainen), joiden toimikausi pidennetään kahdeksaan vuoteen. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Tuomari, joka on nimitetty korvaamaan toinen tuomari, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Tuomari, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin tuomioistuimen jaostossa, voi tuomioistuimen puheenjohtajan luvalla jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettelyt on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista tuomioistuimen tuomarina.

6. Tuomioistuimella on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, jotka vastaavat organisaatiokysymyksistä sihteeristön avustuksella. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan kaksivuotiseksi toimikaudeksi arvalla tuomareista, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia. He toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja sekakomitean puheenjohtajat valitsevat heidät arvalla. Varapuheenjohtaja toimii puheenjohtajan sijaisena puheenjohtajan poissa ollessa.

7. Tuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta tuomarista, joista yksi on jäsenvaltion kansalainen, yksi Chilen kansalainen ja yksi jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii tuomari, joka on kolmannen maan kansalainen.
8. Kun kanne on nostettu 17.30 artiklan mukaisesti, tuomioistuimen puheenjohtaja vahvistaa vuorotteluperiaatteen mukaisesti asiaa käsittelevän tuomioistuimen jaoston kokoonpanon varmistaen jaostojen sattumanvaraisen ja ennakoimattoman kokoonpanon ja antaen kaikille tuomareille tasavertaiset mahdollisuudet toimia.
9. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 7 kohdassa määrätään, riidan osapuolet voivat sopia, että asiaa käsittelee yksi ainoa tuomari, joka on kolmannen maan kansalainen ja jonka nimittää tuomioistuimen puheenjohtaja. Vastaajan on tarkasteltava tällaista kantajan pyyntöä myötämielisesti, erityisesti jos vaadittava korvaus tai hyvitys on suhteellisen pieni. Tällainen pyyntö olisi esitettävä samaan aikaan, kun kanne nostetaan 17.30 artiklan mukaisesti.
10. Tuomioistuin laatii oman työjärjestyksensä osapuolia kuultuaan.
11. Tuomareiden on oltava käytettävissä kaikkina aikoina ja lyhyellä varoitusajalla, ja heidän on pysyttävä tähän sopimuksen osaan liittyvien riitojenratkaisutoimien tasalla.
12. Jotta varmistetaan, että tuomarit ovat käytettävissä, heille maksetaan sekakomitean päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varallaolomaksu. Tuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle maksetaan jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksu, joka vastaa 17.35 artiklan 11 kohdan mukaisesti määritettyä maksua.

13. Osapuolet maksavat varallaolomaksun kehitystasonsa huomioon ottaen sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälistä ratkaisu- ja sovittelukeskuksen, jäljempänä 'ICSID', sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa varallaolomaksuja, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa ne. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen. Sekakomitea tarkastelee säännöllisesti näiden maksujen määrää ja jakautumista ja voi suositella asianmukaisia mukautuksia.

14. Ellei sekakomitea tee päätöstä tämän artiklan 15 kohdan mukaisesti, asian käsittelemiseksi perustetun tuomioistuimen jaoston tuomareiden muiden maksujen ja kulujen määrä määritetään kanteen nostamispäivänä voimassa olevien ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohdan mukaisesti, ja tuomioistuin jakaa sen riidan osapuolten kesken 17.54 artiklan 5, 6 ja 7 kohdan mukaisesti.

15. Sekakomitea voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varallaolomaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa tuomarit toimivat kokopäiväisesti ja sekakomitea vahvistaa heidän korvauksensa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Säännöllistä palkkaa saavat tuomarit eivät saa harjoittaa mitään ammattitoimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei tuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.

16. ICSID:n sihteeristö toimii tuomioistuimen sihteeristönä ja antaa sille asianmukaista tukea. Tuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 17.54 artiklan 5, 6 ja 7 kohdan mukaisesti.

17.35 ARTIKLA

Muutoksenhakutuomioistuin

1. Perustetaan pysyvä muutoksenhakutuomioistuin käsittelemään tuomioistuimen antamista ratkaisuista tehtyjä muutoksenhakupyyntöjä.
2. Sekakomitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan muutoksenhakutuomioistuimeen kuusi jäsentä. Jäsenistä kaksi on jäsenvaltion kansalaisia, kaksi Chilen kansalaisia ja kaksi kolmansien maiden kansalaisia. Sekakomiteaa kannustetaan ottamaan muutoksenhakutuomioistuimen jäseniä nimittäessään huomioon, että monimuotoisuus ja sukupuolten tasapuolinen edustus on tärkeä varmistaa.
3. Sekakomitea voi päättää muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten määrän kasvattamisesta kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa määrättyjen kriteerien mukaisesti.
4. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenillä on oltava korkeimpiin oikeusvirkoihin nimittämiseen vaadittava pätevyys siinä maassa, jonka kansalaisia he ovat, tai heidän on oltava tunnetusti päteviä oikeusoppineita. Heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta kansainvälisen sijoitus oikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden tai kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.

5. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet nimitetään viiden vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä kuudesta jäsenestä valitaan kuitenkin arvalla kolme, joiden toimikausi pidennetään kahdeksaan vuoteen. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Jäsen, joka on nimitetty korvaamaan toinen jäsen, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Jäsen, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin muutoksenhakutuomioistuimen jaostossa, voi tuomioistuimen puheenjohtajan luvalla jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettelyt on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista muutoksenhakutuomioistuimen jäsenenä.

6. Muutoksenhakutuomioistuimella on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, jotka vastaavat organisaatiokysymyksistä sihteeristön avustuksella. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan kaksivuotiseksi toimikaudeksi arvalla jäsenistä, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia. He toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja sekakomitean puheenjohtajat valitsevat heidät arvalla. Varapuheenjohtaja toimii puheenjohtajan sijaisena puheenjohtajan poissa ollessa.

7. Muutoksenhakutuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta jäsenestä, joista yksi on jäsenvaltion kansalainen, yksi Chilen kansalainen ja yksi jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen.

8. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja vahvistaa vuorotteluperiaatteen mukaisesti kutakin muutoshakemusta käsittelevän jaoston kokoonpanon varmistuen jaostojen sattumanvaraisen ja ennakoimattoman kokoonpanon ja antaen kaikille jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet toimia.

9. Muutoksenhakutuomioistuin laatii oman työnjärjestyksensä osapuolia kuultuaan.
10. Kaikkien muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten on oltava käytettävissä kaikkina aikoina ja lyhyellä varoitusaajalla, ja heidän on pysyttävä tähän sopimuksen osaan liittyvien muiden riitojenratkaisutoimien tasalla.
11. Jotta varmistetaan, että muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan sekakomitean päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varallaolomaksu ja maksu jokaiselta päivältä, jonka he työskentelevät jäseninä. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle maksetaan jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksu.
12. Kumpikin osapuoli maksaa muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten korvauksia kehitystasonsa huomioon ottaen ICSID:n sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa varallaolomaksuja, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa ne. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen. Sekakomitea tarkastelee säännöllisesti näiden maksujen määrää ja jakautumista ja voi suositella asianmukaisia mukautuksia.
13. Sekakomitea voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varallaolomaksun sekä työpäiväkohtaiset maksut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet toimivat kokopäiväisesti ja sekakomitea vahvistaa heidän korvauksensa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Säännöllistä palkkaa saavat jäsenet eivät saa harjoittaa mitään ammattitoimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.

14. ICSID:n sihteeristö toimii muutoksenhakutuomioistuimen sihteeristönä ja antaa sille asianmukaista tukea. Muutoksenhakutuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 17.54 artiklan 5, 6 ja 7 kohdan mukaisesti.

17.36 ARTIKLA

Etiikka

1. Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen tuomarit on valittava henkilöistä, joiden riippumattomuudesta ei ole epäilystä. Heillä ei saa olla sidoksia mihinkään valtionhallintoon.¹ He eivät saa ottaa vastaan ohjeita miltään valtionhallinnolta tai organisaatiolta kysymyksissä, jotka liittyvät riitaan. He eivät saa osallistua minkään sellaisen riidan käsittelyyn, jossa voisi syntyä suora tai epäsuora eturistiriita. Heidän on noudatettava liitettä 17-I. Tuomioistuimen jäsenten on nimittämisensä jälkeen pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana tai osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitusriidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun sopimuksen tai kansallisen oikeusjärjestelmän piiriin.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, että henkilö saa tuloja valtionhallinnolta tai on aiemmin ollut valtionhallinnon palveluksessa tai että henkilöllä on perhesuhde valtionhallinnon virkamieheen, ei sinällään tee kyseisestä henkilöstä valintakelvotonta.

2. Jos riidan osapuoli katsoo, että tuomari tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsen ei täytä 1 kohdan vaatimuksia, se tekee ilmoituksen nimittämisen vastustamisesta tapauksen mukaan joko tuomioistuimen puheenjohtajalle tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle. Ilmoitus vastustamisesta on lähetettävä 15 päivän kuluessa päivästä, jona tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jaoston kokoonpano on ilmoitettu riidan osapuolelle, tai 15 päivän kuluessa päivästä, jona merkitykselliset tosiseikat tulivat sen tietoon, jos niiden ei kohtuudella voida olettaa olleen tiedossa jaoston muodostamisaikana. Vastustamisilmoituksessa on ilmoitettava vastustamisen perusteet.
3. Jos vastustamisen kohteena oleva tuomari tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsen ei ole 15 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen päivämäärästä päättänyt erota, tapauksen mukaan tuomioistuimen puheenjohtajan tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on riidan osapuolia kuultuaan ja annettuaan tuomarille tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenelle mahdollisuuden esittää mahdolliset huomautuksensa tehtävä päätös 45 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoitettava siitä välittömästi riidan osapuolille ja jaoston muille tuomareille tai jäsenille.
4. Tapauksessa, jossa vastustetaan tuomioistuimen puheenjohtajan nimitystä jaostoon, päätöksen tekee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ja päinvastoin.

5. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan perustellusta suosituksesta¹ osapuolet voivat sekakomitean päätöksellä vapauttaa tuomarin tuomioistuimesta tai jäsenen muutoksenhakutuomioistuimesta, jos hänen käytöksensä ei ole yhdenmukaista tämän artiklan 1 kohdassa vahvistettujen velvollisuuksien kanssa eikä yhteensopivaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenyyden jatkumisen kanssa. Jos väite koskee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan käytöstä, tuomioistuimen puheenjohtajan on annettava asiasta perusteltu suositus. Tämän kohdan vuoksi vapautuvien paikkojen täyttämiseen sovelletaan 17.34 artiklan 2 kohtaa ja 17.35 artiklan 2 kohtaa soveltuvin osin.

17.37 ARTIKLA

Monenväliset riitojenratkaisujärjestelmät

Osapuolet pyrkivät yhteistyössä perustamaan sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen ja muutoksenhakujärjestelyn sijoitusriitojen ratkaisemista varten. Kun tämän sopimuksen tämän osan soveltamisalaan kuuluviin riitoihin sovellettavasta monenvälisestä järjestelmästä tehty kansainvälinen sopimus tulee voimaan osapuolten välillä, tämän jakson asianomaisten osien soveltaminen päättyy. Sekakomitea voi tehdä päätöksen tarvittavista siirtymäjärjestelyistä.

¹ Tämä suositus ei vaikuta siihen, että sekakomitea voi pyytää muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajaa kiinnittämään huomiota tuomioistuimen tuomarin tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenen käytökseen tapauksissa, joissa se ei ehkä ole yhdenmukaista 1 kohdan mukaisten velvoitteiden kanssa eikä yhteensopivaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenyyden jatkumisen kanssa.

5 ALAJAKSO

MENETTELYJEN KULKU

17.38 artikla

Sovellettava lainsäädäntö ja tulkintasäännöt

1. Tuomioistuin päättää, onko toimenpide, jota kantajan nostama kanne koskee, ristiriidassa jonkin 17.25 artiklan 1 kohdan määräyksen kanssa.
2. Päätöstä valmistellessaan tuomioistuin soveltaa tätä sopimusta ja muita osapuolten välillä sovellettavia kansainvälisen oikeuden sääntöjä. Se tulkitsee tätä sopimusta yleisen kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, sellaisina kuin ne on määrätty valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa, mukaisesti.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että tarkastellessaan toimenpiteen yhteensopivuutta 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten kanssa tuomioistuin ottaa soveltuvin osin huomioon tosiseikkana osapuolen lainsäädännön. Näin tehdessään tuomioistuimen on seurattava kyseisen osapuolen tuomioistuimissa vallitsevaa lainsäädännön tulkintaa, eikä mikään tuomioistuimen lainsäädännölle antama merkitys sido kyseisen osapuolen tuomioistuimia tai viranomaisia.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuimella ei ole toimivaltaa arvioida sellaisen toimenpiteen laillisuutta, jonka väitetään rikkovan 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja määräyksiä osapuolen lainsäädännön nojalla.

5. Selkeyden vuoksi todetaan, että jos osapuolen sijoittaja nostaa tämän jakson mukaisen kanteen, mukaan lukien kanteet, joissa väitetään osapuolen rikkoneen 17.17 artiklaa, sijoittajalla on todistustaakka kanteensa osalta riitaan sovellettavan kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

6. Jos ilmenee C¹ ja D jakson tulkintaan liittyviä vakavia epäilyjä, yhteisneuvosto voi antaa tämän sopimuksen tulkintaa koskevia päätöksiä. Tällainen tulkinta sitoo tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta. Yhteisneuvosto voi päättää, että tulkinta on sitova määräpäivästä alkaen.

17.39 ARTIKLA

Liitteiden tulkinta

1. Kun 17.27 artiklan 3 kohdan mukainen neuvottelupyynnö on esitetty, vastaaja voi pyytää kirjallisesti alakomiteaa määrittämään, kuuluuko neuvottelupyynnön aiheena oleva toimenpide liitteessä 17-A tai 17-B esitettyyn poikkeavan toimenpiteen soveltamisalaan, ja jos kuuluu, missä määrin.

¹ 17.25 artiklassa tarkoitettulla tavalla.

2. Tämä pyyntö on esitettävä alakomitealle mahdollisimman pian neuvottelupyynnön vastaanottamisen jälkeen. Kun tällainen pyyntö esitetään alakomitealle, 17.27 artiklan 5 kohdassa, 17.27 artiklan 8 kohdassa, 17.54 artiklan 10 kohdassa ja 17.55 artiklan 5 kohdassa tarkoitetut määräajat keskeytetään.

3. Alakomitea pyrkii vilpittömästi tekemään pyydetyn määrittelyn. Tehdyt määrittelyt ilmoitetaan viipymättä riidan osapuolille.

4. Jos alakomitea ei ole tehnyt määrittelyä kolmen kuukauden kuluessa sitä koskevan pyynnön esittämisestä, mainittujen määräaikojen keskeytys lakkaa.

17.40 ARTIKLA

Muut kanteet

Jos samasta 17.25 artiklan 1 kohdan määräysten väitetystä rikkomisesta nostetaan muita kanteita tämän jakson ja 38 luvun tai muun kansainvälisen sopimuksen nojalla ja on olemassa mahdollisuus päällekkäisiin korvauksiin tai jos muulla kansainvälisellä kanteella saattaisi olla merkittävä vaikutus tämän jakson nojalla nostetun kanteen ratkaisuun, tuomioistuin ottaa tarvittaessa riidan osapuolia kuultuaan päätöksessään, määräyksessään tai ratkaisussaan huomioon tällaiset 38 luvun tai muun kansainvälisen sopimuksen mukaiset menettelyt. Tätä varten se voi myös keskeyttää menettelynsä. Tämän artiklan nojalla toimiessaan tuomioistuin noudattaa 17.54 artiklan 10 kohtaa.

17.41 ARTIKLA

Toimenpiteiden kiertämisen torjuminen

Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuimen on luovuttava asian käsittelystä, jos riita syntyi tai oli kohtuullisen todennäköistä, että riita syntyi, kun kantaja sai omistukseensa tai määräysvaltaansa riidan aiheena olevan sijoituksen tai osallistui yrityksen uudelleenjärjestelyyn, ja tuomioistuin toteaa tosiasioiden pohjalta, että kantaja on hankkinut sijoituksen omistukseensa tai määräysvaltaansa tai osallistunut yrityksen uudelleenjärjestelyyn päätarkoituksenaan nostaa kanne tämän jakson nojalla. Mahdollisuus luopua asian käsittelystä tällaisessa tapauksessa ei rajoita muita lainkäyttövarauksia, joita tuomioistuimella voi olla.

17.42 ARTIKLA

Ilmeisen perusteettomat kanteet

1. Vastaaja voi esittää vastalauseen sillä perusteella, että kanne on ilmeisen perusteeton, viimeistään 30 päivän kuluttua siitä, kun tuomioistuimen jaosto on muodostettu 17.34 artiklan 7 kohdan mukaisesti, ja joka tapauksessa ennen kyseisen tuomioistuimen jaoston ensimmäistä istuntoa tai 30 päivän kuluttua siitä, kun vastaaja on saanut tietoonsa vastalauseensa perusteena olevat tosiseikat.
2. Vastaajan on täsmennettävä tällaisen vastalauseen peruste mahdollisimman tarkoin.

3. Tarjottuaan riidan osapuolille mahdollisuuden esittää huomautuksensa vastalauseesta tuomioistuin tekee jaoston ensimmäisessä kokouksessa tai viipymättä sen jälkeen vastaväitettä koskevan päätöksen tai väliaikaisen ratkaisun perusteluineen. Jos vastalause vastaanotetaan tuomioistuimen jaoston ensimmäisen kokouksen jälkeen, tuomioistuin tekee päätöksen tai väliaikaisen ratkaisun mahdollisimman pian ja viimeistään 120 päivän kuluttua siitä, kun vastalause esitettiin. Vastalauseita koskevaa päätöstä tehdessään tuomioistuin olettaa kantajan väittämien seikkojen olevan totta ja voi myös tarkastella mitä tahansa muita asiaan liittyviä seikkoja, jotka eivät ole riidan kohteena.

4. Tuomioistuimen päätöksellä ei rajoiteta riidan osapuolen oikeutta esittää 17.43 artiklan nojalla tai menettelyn aikana vastalause, joka koskee kanteen oikeudellisia ansioita, eikä rajoiteta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä.

17.43 ARTIKLA

Oikeudellisesti perusteettomat kanteet

1. Rajoittamatta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä tai vastaajan oikeutta esittää muita vastaavia vastalauseita minä hyvänsä sopivana ajankohtana tuomioistuimen on käsiteltävä ja tehtävä esikysymyksenä päätös kaikista vastaajan vastalauseista, joiden mukaan tämän jakson mukaisesti nostettu kanne tai jokin sen osa ei ole oikeudellisista syistä kanne, josta voidaan antaa kantajan eduksi ratkaisu 17.54 artiklan mukaisesti, vaikka kantajan väittämien seikkojen oletettaisiin olevan totta. Tuomioistuin voi tarkastella myös muita merkityksellisiä tosiseikkoja, jotka eivät ole riidan kohteena.

2. Tämän artiklan 1 kohdan mukainen vastalause on toimitettava tuomioistuimelle mahdollisimman pian tuomioistuimen jaoston muodostamisen jälkeen ja joka tapauksessa viimeistään sinä päivänä, jonka tuomioistuin vahvistaa vastaajalle vastaväitteen tai vastineen esittämistä varten. Tämän artiklan 1 kohdan mukaista vastalauseita ei voi jättää sinä aikana, kun 17.42 artiklan mukainen menettely on kesken, ellei tuomioistuin myönnä lupaa esittää vastalause tämän artiklan nojalla, kun se on ottanut asianmukaisesti huomioon tapauksen olosuhteet.

3. Otettuaan vastaan 1 kohdan mukaisen vastalauseen tuomioistuin keskeyttää kaiken asiakysymysten käsittelyn, ellei se katso vastalauseita ilmeisen perusteettomaksi, ja vahvistaa vastalauseen tarkastelulle aikataulun, joka on yhteensopiva mahdollisten muiden esikysymysten tarkastelua varten vahvistetun aikataulun kanssa, sekä antaa vastalauseita koskevan päätöksen tai väliaikaisen ratkaisun perusteluineen.

17.44 ARTIKLA

Avoimuus

1. Tämän jakson mukaisiin riitoihin sovelletaan UNCITRALin avoimuussääntöjä sekä seuraavia täydentäviä sääntöjä.

2. UNCITRALin avoimuussääntöjen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun asiakirjaluetteloon on sisällytettävä seuraavat asiakirjat: 17.26 artiklassa tarkoitettu sovittelusopimus, 17.27 artiklassa tarkoitettu neuvottelupyynnö, 17.28 artiklassa tarkoitettu ilmoitus, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, ja vastaajan määrittäminen, 17.36 artiklassa tarkoitettu vastustamista koskeva ilmoitus ja vastustamista koskeva päätös sekä 17.53 artiklassa tarkoitettu yhdistämispyyntö.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että todistusaineisto voidaan asettaa julkisesti saataville UNCITRALin avoimuussääntöjen 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
4. Sen estämättä, mitä UNCITRALin avoimuussääntöjen 2 artiklassa määrätään, tapauksen mukaan EU-osapuoli tai Chile julkistaa hyvissä ajoin ja ennen jaoston muodostamista 17.27 artiklassa tarkoitettua neuvottelupyynnön, ilmoituksen, jossa pyydetään vastaajan määrittämistä, ja 17.28 artiklassa tarkoitettua vastaajan määrittämisen siten, että luottamukselliset ja suojatut tiedot¹ on poistettu. Nämä asiakirjat voidaan asettaa julkisesti saataville antamalla niistä ilmoitus UNCITRALin avoimuussääntöissä tarkoitettuun rekisteriin.
5. Jos riidan osapuoli aikoo käyttää kuulemisessa luottamuksellisiksi tai suojatuiksi määriteltyjä tietoja, sen on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että luottamuksellisilla ja suojatuilla tiedoilla tarkoitetaan UNCITRALin avoimuussääntöjen 7 artiklassa ja sen mukaisesti määriteltyä tietoa.

6. Jos riidan osapuoli väittää tiettyjen tietojen oleva luottamuksellisia tai suojattuja, sen on selvästi merkittävä ne sellaisiksi tietoja tuomioistuimelle toimittaessaan.

7. Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä jaksossa ei edellytä, että vastaaja estää sellaisten tietojen julkistamisen, joiden paljastamista sen lainsäädäntö edellyttää.

17.45 ARTIKLA

Tilapäiset toimenpiteet

Tuomioistuin voi määrätä tilapäisiä suojatoimenpiteitä, joilla suojataan riidan osapuolen oikeudet tai varmistetaan tuomioistuimen toimivallan vaikuttavuus, mukaan luettuna määräys riidan osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevan todistusaineiston suojelemiseksi tai tuomioistuimen toimivallan suojaamiseksi. Tuomioistuin ei saa määrätä omaisuutta takavarikoitavaksi eikä estää soveltamasta kohtelua, jota väitetään rikkomiseksi.

17.46 ARTIKLA

Kanteesta luopuminen

Jos kantaja ei tämän jakson mukaisen kanteen nostamisen jälkeen toteuta menettelyssä mitään toimia 180 peräkkäisen päivän tai riidan osapuolten mahdollisesti sopiman ajanjakson kuluessa, kantajan katsotaan peruuttaneen kanteensa ja luopuneen siitä. Vastaajan pyynnöstä ja ilmoitettuaan asiasta riidan osapuolille tuomioistuin toteaa kanteesta luopumisen määräyksessä ja antaa kustannuksia koskevan päätöksen. Määräyksen antamisen jälkeen tuomioistuimen toimivalta päättyy. Kantaja ei voi jälkeempään nostaa kannetta samasta asiasta.

17.47 ARTIKLA

Vakuudet kustannusten varalta

1. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuin voi pyynnöstä määrätä kantajan antamaan vakuudet kaikkien kustannusten tai niiden osan varalta, jos on perusteltu syy olettaa, ettei kantaja välttämättä pysty noudattamaan mahdollista päätöstä kantajan maksettaviksi koituvista kustannuksista.
2. Jos kustannusten varalta ei anneta vakuuksia kattavasti 30 päivän kuluessa tuomioistuimen määräyksestä tai muussa tuomioistuimen asettamassa määräajassa, tuomioistuin ilmoittaa asiasta riidan osapuolille. Tuomioistuin voi määrätä, että menettely keskeytetään tai päätetään.

3. Tuomioistuin ottaa huomioon kaikki sille toimitetut todisteet, jotka liittyvät 1 kohdassa tarkoitettuun tilanteeseen, mukaan lukien kolmannen osapuolen rahoitus.

17.48 ARTIKLA

Riidan ulkopuolinen osapuoli

1. Vastaajan on 30 päivän kuluessa vastaanottamisesta tai viipymättä sen jälkeen, kun luottamuksellisia tai suojattuja tietoja koskeva mahdollinen riita on ratkaistu, toimitettava riidan ulkopuoliselle osapuolelle

- a) edellä 17.27 artiklassa tarkoitettu neuvottelupyynnö, 17.28 artiklassa tarkoitettu ilmoitus määrittämissä, 17.30 artiklassa tarkoitettu kanne ja kaikki muut näiden asiakirjojen liitteenä olevat asiakirjat;
- b) riidan ulkopuolisen osapuolen pyynnöstä:
 - i) riidan osapuolen tuomioistuimelle antamat lausumat, muistiot, katsaukset, pyynnöt ja muut huomautukset;
 - ii) kolmansien henkilöiden tuomioistuimelle toimittamat kirjalliset lausumat;

- iii) tuomioistuimen kuulemisten pöytäkirjat tai litteroidut tekstit, jos saatavilla; ja
 - iv) tuomioistuimen määräykset, ratkaisut ja päätökset; ja
- c) pyynnöstä ja riidan ulkopuolisen osapuolen kustannuksella kaikki tuomioistuimelle toimitettu todistusaineisto tai osa siitä.
2. Riidan ulkopuolisella osapuolella on oikeus osallistua tämän jakson nojalla järjestettyyn kuulemiseen.
3. Tuomioistuimen on otettava vastaan tai se voi riidan osapuolia kuultuaan pyytää riidan ulkopuoliselta osapuolelta kirjallisia tai suullisia huomautuksia tämän sopimuksen tulkintaan liittyvistä kysymyksistä. Tuomioistuin varmistaa, että riidan osapuolet saavat kohtuullisen tilaisuuden ottaa kantaa niihin huomautuksiin, joita riidan ulkopuolinen osapuoli on esittänyt.

17.49 ARTIKLA

Kolmansien osapuolten väliintulo

1. Tuomioistuin sallii kenen tahansa henkilön, joka voi osoittaa riidan olosuhteiden vaikuttavan itseensä suoraan ja tosiasiallisesti, jäljempänä 'väliintulija', osallistua kolmantena osapuolena. Väliintulon tarkoituksena voi olla ainoastaan jonkin riidan osapuolen oikeudellisen kannan tukeminen kokonaan tai osittain.

2. Väliintulohakemus on esitettävä 90 päivän kuluessa 17.30 artiklan mukaisesti nostetun kanteen julkaisemisesta. Tuomioistuin tekee hakemusta koskevan päätöksen 90 päivän kuluessa tarjottuaan riidan osapuolille ensin mahdollisuuden esittää huomautuksia.
3. Jos väliintulohakemus hyväksytään, väliintulija saa jäljennökset kaikista riidan osapuolille tiedoksi annetuista menettelymääräyksistä, lukuun ottamatta mahdollisia luottamuksellisia tai suojattuja tietoja. Väliintulija voi jättää väliintulokirjelmän tuomioistuimen asettamassa määräajassa sen jälkeen, kun menettelymääräykset on toimitettu. Riidan osapuolille annetaan tilaisuus vastata väliintulokirjelmään. Väliintulijan sallitaan osallistua tämän jakson mukaisesti pidettäviin kuulemisiin ja antaa suullinen lausuma.
4. Jos ratkaisuun haetaan muutosta, väliintulijalla on oikeus olla väliintulijana muutoksenhakutuomioistuimessa. Edellä olevaa 3 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin.
5. Tämän artiklan mukainen väliintulo-oikeus ei rajoita tuomioistuimen mahdollisuuksia hyväksyä *amicus curiae* -lausumia kolmansilta henkilöiltä, joihin menettely vaikuttaa merkittävästi UNCITRALin avoimuussääntöjen 4 artiklassa tarkoitetulla tavalla.
6. Selkeyden vuoksi todetaan, että sitä, että henkilö on kantajan velkoja, ei yksinään pidetä riittävänä osoituksena siitä, että riidan olosuhteet vaikuttavat kyseiseen henkilöön suoraan ja tosiasiallisesti.

17.50 ARTIKLA

Asiantuntijalausunnot

Tuomioistuin voi riidan osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan riidan osapuolia kuultuaan nimittää yhden tai useampia asiantuntijoita raportoimaan sille kirjallisesti mistä tahansa tieteellisiin tosiasioihin liittyvästä kysymyksestä, kuten ympäristö-, terveys- tai turvallisuusasioista, tai muista riidan osapuolen menettelyssä esille ottamista seikoista, sanotun kuitenkin rajoittamatta muunlaisten asiantuntijoiden nimittämistä silloin, kun 17.30 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut sovellettavat säännöt sen sallivat.

17.51 ARTIKLA

Korvaus ja muu hyvitys

Tuomioistuin ei saa hyväksyä puolustuksena tai vastaavana väitteenä sitä tosiseikkaa, että kantaja tai paikallisesti sijoittautunut yritys on saanut tai saa myöhemmin korvausta tai muuta hyvitystä vakuutus- tai takaussopimuksen mukaisesti tämän jakson nojalla vireille pannussa riita-asiassa haetusta koko hyvityksestä tai sen osasta.

17.52 ARTIKLA

Osapuolten roolit

1. Osapuoli ei voi nostaa kansainvälistä kannetta, joka koskee 17.30 artiklan mukaisesti käsiteltäväksi toimitettua riitaa, ellei toinen osapuoli ole jättänyt noudattamatta riidassa annettua ratkaisua ja toimimatta sen mukaisesti. Tämä ei sulje pois mahdollisuutta 38 luvun mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin yleisesti sovellettavan toimenpiteen osalta, vaikka kyseisen toimenpiteen väitettäisiin rikkoneen tätä sopimusta tietyn sijoituksen osalta, jota koskeva riita-asia on pantu vireille 17.30 artiklan mukaisesti. Tällä ei rajoiteta 17.48 artiklan soveltamista.
2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei suljeta pois epävirallisia yhteyksiä, joiden ainoana tarkoituksena on helpottaa riidan ratkaisua.

17.53 ARTIKLA

Käsittelyn yhdistäminen

1. Jos vähintään kaksi tämän jakson nojalla nostettua erillistä kannetta koskee samaa oikeuskysymystä tai tosiseikkaa ja perustuu samoihin tapahtumiin ja olosuhteisiin, vastaaja voi toimittaa tuomioistuimen puheenjohtajalle kyseisten kanteiden tai niiden osien käsittelyn yhdistämistä koskevan pyynnön. Pyyntö on ilmoitettava
 - a) yhdistettäviin kanteisiin liittyvän riidan osapuolten nimet ja osoitteet;

b) haetun yhdistämisen laajuus; ja

c) pyynnön perusteet.

2. Vastaaja toimittaa pyynnön myös kullekin niissä kanteissa mukana oleville kantajille, joiden osalta yhdistämistä haetaan.

3. Jos kaikki niihin kanteisiin, joiden yhdistämistä haetaan, liittyvän riidan osapuolet hyväksyvät kanteiden käsittelyn yhdistämisen, riidan osapuolet toimittavat tuomioistuimen puheenjohtajalle 1 kohdan nojalla yhteisen pyynnön. Ellei tuomioistuimen puheenjohtaja totea pyyntöä ilmeisen perusteettomaksi, se muodostaa 17.34 artiklan mukaisesti 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta tuomioistuimen uuden jaoston, jäljempänä 'käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto', jolla on toimivalta joko kokonaisuudessaan tai osittain kaikissa niissä kanteissa tai joissakin niistä kanteista, joita pyyntö koskee.

4. Jos tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetut riidan osapuolet eivät ole päässeet sopimukseen käsittelyn yhdistämisestä 30 päivän kuluessa siitä, kun viimeinen kantaja on vastaanottanut tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetun yhdistämispyynnön, tuomioistuimen puheenjohtaja muodostaa 17.34 artiklan nojalla käsittelyn yhdistämisestä vastaavan tuomioistuimen jaoston. Käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto käyttää toimivaltaa joko kokonaisuudessaan tai osittain kaikissa tai joissakin kanteissa, jos se riidan osapuolia kuultuaan katsoo, että 17.30 artiklan nojalla nostetuissa kanteissa on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja ne johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista ja niiden yhdistäminen olisi kanteiden oikeudenmukaisen ja tehokkaan ratkaisun, ratkaisujen johdonmukaisuus mukaan lukien, kannalta edullista.

5. Jos kantajat eivät ole sopineet 30 päivän kuluessa päivästä, jona viimeinen kantaja on vastaanottanut yhdistämispyyntöä, mitä 17.30 artiklan 2 kohdassa luetelluista riitojenratkaisusäännöistä sovelletaan, käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto soveltaa yhdistetyssä käsittelyssä UNCITRALin välimiesmenettelysääntöjä, jollei tässä jaksossa vahvistetuista säännöistä muuta johdu.

6. Edellä olevan 17.34 artiklan mukaisesti muodostettujen tuomioistuimen jaostojen on luovuttava siitä kannetta tai sen osaa koskevasta toimivallasta, jonka osalta käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto käyttää toimivaltaa, ja kyseisten jaostojen menettelyt keskeytetään. Käsittelyn yhdistämisestä vastaavan tuomioistuimen jaoston ratkaisu kanteiden niistä osista, joissa se on käyttänyt toimivaltaa, sitoo niitä jaostoja, jotka ovat toimivaltaisia kanteiden muissa osissa, siitä päivästä alkaen, jona ratkaisusta tulee 17.56 artiklan nojalla lopullinen.

7. Kantaja voi vetää kanteensa tai sen osan, jota käsittelyn yhdistäminen koskee, pois riitojenratkaisumenettelystä tämän artiklan nojalla, eikä tällaista kannetta tai sen osaa voida nostaa uudelleen 17.30 artiklan nojalla.

8. Vastaajan pyynnöstä käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto voi 3–6 kohdassa vahvistetuin perustein ja vaikutuksin päättää, käyttääkö se toimivaltaa koko 1 kohdassa tarkoitettussa kanteessa vai sen osassa, jos kyseinen kanne on nostettu käsittelyn yhdistämismenettelyn aloittamisen jälkeen.

9. Käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto voi yhden kantajan pyynnöstä toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä turvatakseen kyseisen kantajan luottamuksellisten tai suojattujen tietojen luottamuksellisuuden muihin kantajiin nähden. Tällaisiin toimenpiteisiin voi sisältyä asiakirjojen toimittaminen muille kantajille versioina, joista on poistettu luottamukselliset tai suojatut tiedot, tai järjestelyt kuulemisten pitämiseksi osittain yksityisinä.

17.54 ARTIKLA

Väliaikainen ratkaisu

1. Jos tuomioistuin katsoo, että vastaaja on rikkonut jotakin 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua määräystä niin kuin kantaja väittää, tuomioistuin voi kantajan pyynnön perusteella ja riidan osapuolia kuultuaan määrätä ainoastaan
 - a) rahallisia korvauksia mahdollisesti sovellettavine korkoineen; ja
 - b) omaisuuden palauttamisen, jolloin ratkaisussa on edellytettävä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia soveltuvine korkoineen, jotka määritetään 17.19 artiklan kanssa yhdenmukaisella tavalla.

Jos kanne nostettiin paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, tämän kohdan nojalla annetussa ratkaisussa edellytetään, että

- a) mahdolliset rahalliset korvaukset korkoineen maksetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle;
- b) mahdollinen omaisuuden palautus suoritetaan paikallisesti sijoittautuneelle yritykselle.

Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuin ei voi määrätä muita kuin ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja korvauksia eikä määrätä kyseessä olevan toimenpiteen kumoamista, lopettamista tai muuttamista.

2. Rahalliset korvaukset eivät saa olla suurempia kuin kantajan tai, jos kantaja toimi paikallisesti sijoittautuneen yrityksen puolesta, paikallisesti sijoittautuneen yrityksen kärsimä menetys, joka on seurausta 17.25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen asiaankuuluvien määräysten rikkomisesta, ja niistä vähennetään kaikki asianomaisen osapuolen jo maksamat aiemmat korvaukset ja hyvitykset. Tuomioistuin vahvistaa tällaiset rahalliset korvaukset riidan osapuolten toimittamien tietojen perusteella ja ottaa tarvittaessa huomioon vahinkoa kärsineen osapuolen tahallisesta tai huolimattomasta toiminnasta johtuneen myötävaikutuksen ja epäonnistumisen vahinkojen rajoittamisessa.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että jos osapuolen sijoittaja nostaa kanteen 17.30 artiklan nojalla, se voi periä takaisin ainoastaan menetykset tai vahingot, jotka sille on aiheutunut osapuolen sijoittajan ominaisuudessa.

4. Tuomioistuin ei voi määrätä rankaisevaa vahingonkorvausta.

5. Tuomioistuin määrää menettelyn kustannukset riidan hävinneen osapuolen maksettaviksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin voi jakaa kustannukset riidan osapuolten kesken, jos se katsoo, että jakaminen on asianmukaista tapauksen olosuhteissa.
6. Tuomioistuin voi osoittaa myös muut kohtuulliset kustannukset, mukaan lukien oikeudellisesta edustamisesta ja avusta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, riidan hävinneen osapuolen maksettaviksi, jos se hylkää kanteen ja antaa ratkaisun 17.42 artiklan tai 17.43 artiklan mukaisesti. Muissa tilanteissa tuomioistuin määrittää muiden kohtuullisten kustannusten, mukaan lukien oikeudellisesta edustamisesta ja avusta riidan osapuolille aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jakautumisen ottaen huomioon menettelyn tuloksen ja muut merkitykselliset seikat, kuten riidan osapuolten toiminnan.
7. Jos vain jotkin osat kanteesta ovat olleet menestyksellisiä, kustannukset on jaettava suhteessa kanteen menestyksellisten osien määrään tai laajuuteen.
8. Muutoksenhakutuomioistuin käsittelee kulut tämän artiklan mukaisesti.
9. Viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta sekakomitea hyväksyy maksuja koskevat täydentävät säännöt määrittääkseen oikeudellisesta edustamisesta ja avusta aiheutuneiden kustannusten enimmäismäärän, joka voi koitua hävinneiden osapuolten tiettyjen ryhmien kannettavaksi, ottaen huomioon niiden taloudelliset resurssit.

10. Tuomioistuin antaa väliaikaisen ratkaisun 24 kuukauden kuluessa kanteen nostamisesta. Jos kyseistä määräaikaa ei voida noudattaa, tuomioistuin antaa tästä päätöksen, jossa riidan osapuolille ilmoitetaan viivästyksen syyt ja arvioitu päivä, jona väliaikainen ratkaisu annetaan.

17.55 ARTIKLA

Muutoksenhakumenettely

1. Riidan kumpikin osapuoli voi hakea väliaikaiseen ratkaisuun muutosta muutoksenhakutuomioistuimelta 90 päivän kuluessa ratkaisun antamisesta. Muutoksenhaun perusteet ovat seuraavat:
 - a) tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut sovellettavaa lainsäädäntöä virheellisesti;
 - b) tuomioistuin on tehnyt selkeän virheen tosiseikkojen arvioinnissa, mihin sisältyy tapauksen mukaan osapuolen lainsäädännön arviointi; tai
 - c) ICSID-yleissopimuksen 52 artiklassa määrätyt perusteet siltä osin kuin ne eivät kuulu a tai b alakohdan piiriin.
2. Muutoksenhakutuomioistuin hylkää muutoshakemuksen, jos se toteaa sen perusteettomaksi. Se voi myös hylätä muutoshakemuksen kiireellisesti, jos on selvää, että se on ilmeisen perusteeton.

3. Jos muutoksenhakutuomioistuin toteaa muutoksenhaun olevan aiheellinen, muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä muutetaan tai peruutetaan väliaikaisessa ratkaisussa annetut oikeudelliset ratkaisut ja päätelmät kokonaisuudessaan tai osittain. Sen päätöksessä täsmennetään tarkoin, miten se on muuttanut tai peruuttanut asianomaisia tuomioistuimen ratkaisuja ja päätelmiä.
4. Jos tuomioistuimen vahvistamat tosiseikat sen sallivat, muutoksenhakutuomioistuin soveltaa kyseisiin tosiseikkoihin omia oikeudellisia ratkaisujaan ja päätelmiään ja antaa lopullisen päätöksen. Jos tämä ei ole mahdollista, se palauttaa asian tuomioistuimen käsittelyyn.
5. Yleensä muutoksenhakumenettelyn ei pidä kestää enemmän kuin 180 päivää alkaen siitä päivästä, jona riidan osapuoli virallisesti ilmoittaa päätöksestään hakea muutosta, siihen päivään, jona muutoksenhakutuomioistuin antaa päätöksensä. Jos muutoksenhakutuomioistuin katsoo, ettei se voi antaa päätöstä 180 päivän kuluessa, sen on ilmoitettava riidan osapuolille kirjallisesti viivästyksen syyt sekä arvio ajasta, jonka se tarvitsee päätöksen antamiseksi. Menettely ei saa missään tapauksessa kestää pidempään kuin 270 päivää.
6. Muutoshakemuksen tekvän riidan osapuolen on annettava vakuus muutoksenhaun kustannusten osalta.
7. Edellä olevaa 17.33, 17.44, 17.45, 17.46 ja 17.48 artiklaa ja muita tämän jakson asiaankuuluvia määräyksiä sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn soveltuvin osin.

17.56 ARTIKLA

Lopullinen ratkaisu

1. Tämän jakson nojalla annetusta väliaikaisesta ratkaisusta tulee lopullinen, jollei riidan kumpikaan osapuoli ole hakenut muutosta väliaikaiseen ratkaisuun 17.55 artiklan nojalla.
2. Jos väliaikaiseen ratkaisuun on haettu muutosta ja muutoksenhakutuomioistuin on hylännyt muutoshakemuksen 17.55 artiklan nojalla, väliaikaisesta ratkaisusta tulee lopullinen päivänä, jona muutoksenhakutuomioistuin hylkää muutoshakemuksen.
3. Jos väliaikaiseen ratkaisuun on haettu muutosta ja muutoksenhakutuomioistuin on antanut lopullisen päätöksen, väliaikaisesta ratkaisusta, sellaisena kuin muutoksenhakutuomioistuin on sen muuttanut tai peruuttanut, tulee lopullinen päivänä, jona muutoksenhakutuomioistuin antaa lopullisen päätöksen.
4. Jos väliaikaiseen ratkaisuun on haettu muutosta ja muutoksenhakutuomioistuin on muuttanut väliaikaisen ratkaisun oikeudellisia kantoja ja päätelmiä tai peruuttanut ne ja palauttanut asian tuomioistuimen käsittelyyn, tuomioistuin tarkistaa riidan osapuolia kuultuaan tarvittaessa väliaikaista ratkaisuaan siten, että siinä otetaan huomioon muutoksenhakutuomioistuimen kannat ja päätelmät. Muutoksenhakutuomioistuimen vahvistamat kannat sitovat tuomioistuinta. Tuomioistuin pyrkii antamaan tarkistetun ratkaisun 90 päivän kuluessa siitä, kun se on saanut muutoksenhakutuomioistuimen päätöksen. Tarkistetusta väliaikaisesta ratkaisusta tulee lopullinen 90 päivää sen antamisen jälkeen.

5. Lopulliseksi ratkaisuksi luetaan kaikki muutoksenhakutuomioistuimen 17.55 artiklan nojalla antamat lopulliset päätökset.

17.57 ARTIKLA

Ratkaisujen täytäntöönpano

1. Tämän jakson nojalla annettua ratkaisua ei voida panna täytäntöön ennen kuin siitä on tullut lopullinen 17.56 artiklan mukaisesti. Tämän jakson nojalla annetut lopulliset ratkaisut ovat sitovia riidan osapuolten välillä eikä niihin sovelleta muutoksenhakua, tarkastelua, sivuuttamista, mitättömäksi tekemistä, tai mitään muuta oikeussuojakeinoa.¹
2. Kummankin osapuolen on tunnustettava tämän jakson nojalla annettu ratkaisu ja pantava maksuvelvollisuus täytäntöön omalla alueellaan samalla tavoin kuin jos kyseessä olisi osapuolen kansallisen tuomioistuimen lopullinen tuomio.
3. Ratkaisun täytäntöönpanoon sovelletaan voimassaolevia säädöksiä ja määräyksiä, jotka koskevat tuomioita ja ratkaisuja paikassa, jossa täytäntöönpanoa haetaan.
4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 41.10 artiklalla ei estetä tämän jakson nojalla annettujen ratkaisujen tunnustamista, täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä ei estä riidan osapuolta pyytämästä tuomioistuinta tarkistamaan tai tulkitsemaan ratkaisua sovellettavien riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti, jos tämä mahdollisuus on käytettävissä kyseisten sääntöjen nojalla.

5. New Yorkin yleissopimuksen I artiklan soveltamista varten tämän jakson nojalla annetut lopulliset ratkaisut ovat välitystuomioita, joissa kanteen katsotaan johtuvan kaupallisesta suhteesta tai liiketoimesta.

6. Selkeyden vuoksi, ja jollei tämän artiklan 1 kohdasta muuta johdu, todetaan, että jos kanne on toimitettu riitojenratkaisuun 17.30 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla, tämän jakson mukaisesti annettu lopullinen ratkaisu katsotaan ICSID-yleissopimuksen 6 jakson mukaiseksi välitystuomioksi.

18 LUKU

RAJAT YLITTÄVÄ PALVELUKAUPPA

18.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen palveluntarjoajien rajat ylittävään palvelukauppaan. Näihin toimenpiteisiin sisältyvät toimenpiteet, jotka vaikuttavat seuraaviin:

a) palvelun tuottaminen, jakelu, markkinointi, myynti ja toimittaminen;

- b) palvelun ostaminen tai käyttö tai palvelusta maksaminen;
- c) palvelun tarjoamisen yhteydessä sellaisiin palveluihin pääsy ja niiden käyttö, joita osapuolet edellyttävät tarjottavan yleisesti, mukaan lukien jakelu-, siirto- ja televerkot; ja
- d) minkä tahansa takauksen tai muun rahavakuuden antaminen edellytyksenä palvelun tarjoamiselle.

2. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:

- a) 25.2 artiklassa määritellyt rahoituspalvelut;
- b) audiovisuaalisen alan palvelut;
- c) kansallinen meriliikenteen kabotaasi¹;

¹ Tämän luvun mukainen kansallinen kabotaasiliikenne käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljettamisen jonkin Chilessä tai jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja Chilessä tai kyseisessä jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna mannerjalusta YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Chilessä tai jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta lähtevän ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkin rajoittamatta sitä, mitä tätä aihetta koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

- d) kotimaiset ja kansainväliset lentoliikennepalvelut ja lentoliikenteen tukipalvelut¹, mukaan luettuna sekä säännöllinen että muunlainen lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, lukuun ottamatta seuraavia:
- i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;
 - ii) ilmakuljetuspalveluiden myynti ja markkinointi;
 - iii) tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevat palvelut; ja
 - iv) maahuolintapalvelut;
- e) julkiset hankinnat; ja
- f) osapuolen tai valtion omistaman yrityksen myöntämät tuet tai avustukset, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan lukien.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin kuuluvat seuraavat palvelut: ilmakuljetus; ilma-alusta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjuminen ilmasta, lentokoulutus, yleisölennätykset, lentolevitys, maanmittaus, kartoitus, valokuvaus, laskuvarjohyppääminen, purjelentokoneen hinaus, helikopterin käyttö hakkuissa ja rakennustöissä sekä muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut; ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen; ja lentoasemapalvelut.

18.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa ja liitteissä 17-A, 17-B ja 17-C tarkoitetaan

- a) 'ilma-alusten korjaus- ja huoltopalveluilla' korjaus- ja huoltotoimia, jotka on tehty ilma-alukseen tai sen osaan sen ollessa poissa liikenteestä ja jotka eivät sisällä niin kutsuttua linjahuoltoa;
- b) 'tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevilla palveluilla' sellaisella automaattisella tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotettuja palveluja, joka sisältää tietoja lentoliikenteen harjoittajien aikatauluista, tarjonnasta, hinnoista ja hintasäännöistä ja jonka kautta voidaan tehdä varauksia tai toimittaa lippuja;
- c) 'rajat ylittävällä palvelukaupalla' tai 'rajat ylittävällä palveluiden tarjoamisella' palveluiden tarjoamista
 - i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai
 - ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;

- d) 'yrityksellä' oikeushenkilöä, sivuliikettä tai edustustoimistoa, joka on perustettu sijoittautumalla;
- e) 'maahuolintapalveluilla' lentoasemalla palkkio- tai sopimusperusteisesti tapahtuvaa seuraavien palveluiden tarjontaa: lentoyhtiöiden edustus, hallinto ja valvonta; matkustajapalvelut; matkatavaroiden käsittely; asematasopalvelut; ateriapalvelu, pois lukien ruoan valmistaminen; lentorahdin ja -postin käsittely; ilma-aluksen polttoainehuolto; ilma-aluksen huolto ja siivous; pintakuljetus; ja lentotoiminta, miehistön hallinto ja lentosuunnittelu; maahuolintapalveluihin eivät sisälly seuraavat: omahuolinta; turvallisuus; linjahuolto; ilma-alusten korjaus ja huolto; tai lentoaseman keskitetyn infrastruktuurin, kuten jäänpoistolaitteistojen, polttoaineen jakelujärjestelmien, matkatavaran käsittelyjärjestelmien ja lentoaseman sisäisten kiinteiden liikennejärjestelmien hallinto tai käyttö;

f) 'osapuolen oikeushenkilöllä'¹

i) EU-osapuolen osalta:

A) Euroopan unionin tai vähintään yhden sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa² Euroopan unionin alueella; ja

B) Euroopan unionin ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat jonkin jäsenvaltion luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity johonkin jäsenvaltioon ja purjehtivat jonkin jäsenvaltion lipun alla;

ii) Chilen osalta:

A) Chilen lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa Chilen alueella; ja

B) Chilen ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat Chilen luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity Chileen ja purjehtivat Chilen lipun alla;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä määritelmässä tarkoitettuja meriliikenteen harjoittajia pidetään osapuolen oikeushenkilöinä ainoastaan meriliikennepalveluiden tarjoamiseen liittyvän toiminnan osalta.

² Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) EU-osapuoli katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite ”tosiasiallinen ja jatkuva yhteys” jonkin jäsenvaltion talouteen vastaa ”merkittävän liiketoiminnan” käsitettä.

- g) 'ilmakuljetuspalveluiden myynnillä ja markkinoinnilla' asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan mahdollisuuksia myydä ja markkinoida vapaasti ilmakuljetuspalvelujaan, mukaan lukien kaikki markkinoinnin osat, kuten markkinatutkimus, mainonta ja jakelu; nämä toimet eivät sisällä ilmakuljetuspalveluiden hinnoittelua tai siihen sovellettavia ehtoja;
- h) 'palvelulla' kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja;
- i) 'julkista valtaa käytettäessä tarjottavalla palvelulla' kaikkia palveluja, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman palveluntarjoajan kanssa; ja
- j) 'osapuolen palveluntarjoajalla' osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, joka aikoo tarjota tai tarjoaa palvelua.

18.3 ARTIKLA

Säätelyoikeus

Osapuolet vahvistavat oikeutensa toteuttaa alueillaan sääntelyä saavuttaakseen oikeutettuja politiikkatavoitteita, jotka liittyvät muun muassa kansanterveyden suojeluun, sosiaalipalveluihin, koulutukseen, turvallisuuteen, ympäristöön, ilmastonmuutos mukaan lukien, yleiseen moraaliin, sosiaaliseen suojeluun tai kuluttajansuojaan, yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan tai kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojelemiseen.

18.4 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
2. Osapuolen 1 kohdan nojalla myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan
 - a) Chilen alue- tai paikallishallinnon osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinnon taso myöntää samanlaisissa tilanteissa omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen;
 - b) jäsenvaltion valtionhallinnon osalta tai jäsenvaltiossa kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen valtionhallinto myöntää samanlaisissa tilanteissa omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
3. Osapuoli voi täyttää 1 kohdan vaatimuksen myöntämällä toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille joko muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun kuin se myöntää omille palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.
4. Muodollisesti samanlaisen tai erilaisen kohtelun katsotaan olevan vähemmän edullinen, jos se muuttaa kilpailuedellytyksiä osapuolen palveluiden tai palveluntarjoajien eduksi verrattuna toisen osapuolen palveluntarjoajiin.

5. Mitään tässä artiklassa ei saa tulkita siten, että se velvoittaisi osapuolta korvaamaan luontaisia kilpailuhaittoja, jotka johtuvat asianomaisten palveluiden tai palveluntarjoajien ulkomaalaisuudesta.

18.5 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se, jonka osapuoli myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen maan palveluille ja palveluntarjoajille.
2. Edellä olevan 1 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille sellaista kohtelua, joka on seurausta toimenpiteistä, joilla tunnustetaan muun muassa luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvittavien toimi- ja muiden lupien tai todistusten normit tai perusteet taikka vakavaraisuusvaatimukset.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 kohdassa tarkoitettuun kohteluun eivät sisälly muissa kansainvälisissä sopimuksissa tai kauppasopimuksissa määrätyt riitojenratkaisumenettelyt ja -mekanismit. Muiden kansainvälisten sopimusten tai kauppasopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 kohdassa tarkoitettua kohtelua, eivätkä ne siten voi merkitä tämän artiklan rikkomista, lukuun ottamatta osapuolen käyttöön ottamia tai voimassa pitämiä toimenpiteitä. Osapuolen tällaisten aineellisten määräysten nojalla soveltamat toimenpiteet voivat olla tässä artiklassa tarkoitettua kohtelua ja näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista.

18.6 ARTIKLA

Paikallinen läsnäolo

Osapuoli ei vaadi toisen osapuolen palveluntarjoajan sijoittautumista, yrityksen ylläpitämistä tai asumista alueellaan ehtona rajat ylittävälle palveluiden tarjoamiselle.

18.7 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Toimialoilla tai osa-aloilla, joilla on tehty markkinoille pääsyä koskevia sitoumuksia, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpidettä, jolla

- a) rajoitetaan
 - i) palveluntarjoajien määrää lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;
 - ii) palveluliiketoimien tai varojen kokonaisarvoa lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

- iii) palveluliiketoimien tai palvelutuotannon kokonaismäärää määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;¹ tai
 - iv) niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka voivat työskennellä tietyllä palvelualalla tai jotka jokin palveluntarjoaja voi työllistää ja jotka ovat tarpeen tietyn palvelun tarjoamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai
- b) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jonka kautta palveluntarjoaja voi tarjota palvelun.

¹ Tämä alakohta ei koske sellaisia osapuolen toimenpiteitä, jotka rajoittavat palvelun tarjoamiseen tarvittavia tuotantopanoksia.

18.8 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. Edellä olevaa 18.4, 18.5 ja 18.6 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) voimassa oleva poikkeava toimenpide, jota pitää voimassa
 - i) EU-osapuolen osalta:
 - A) Euroopan unioni lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;
 - B) jäsenvaltion valtionhallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;
 - C) jäsenvaltion aluehallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti; tai
 - D) jäsenvaltion paikallishallinto; ja
 - ii) Chilen osalta:
 - A) valtionhallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti;

B) aluehallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti; tai

C) paikallishallinto;

b) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) tämän kohdan a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 18.4, 18.5 ja 18.6 artiklan kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevaa 18.4, 18.5 ja 18.6 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat liitteessä 17-B vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

3. Edellä olevaa 18.7 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat liitteessä 17-C vahvistettuja sitoumuksen kohteena olevia toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

18.9 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi evätä tämän luvun mukaiset edut toisen osapuolen palveluntarjoajalta, jos epäävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, ihmisoikeuksien suojelelu mukaan luettuna, ja

- a) joilla kielletään liiketoimet kyseisen palveluntarjoajan tai sellaisen henkilön kanssa, joka omistaa niistä jommankumman tai jolla on määräysvalta niistä jompaankumpaan; tai
- b) joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän luvun mukaiset edut myönnettäisiin kyseiselle palveluntarjoajalle.

18.10 ARTIKLA

Palveluiden ja sijoitusten alakomitea

1. Perustetaan 8.8 artiklan 1 kohdan nojalla palveluiden ja sijoitusten alakomitea, jäljempänä 'alacomitea'. Käsitellessään palveluihin liittyviä asioita alakomitea seuraa 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 26 luvun sekä liitteiden 17-A, 17-B, 17-C, 19-A, 19-B, 19-C, 21-A ja 21-B asianmukaista täytäntöönpanoa ja varmistaa sen.

19 LUKU

LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN TILAPÄINEN OLESKELU LIIKETOIMINTAA VARTEN

19.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat taloudellisen toiminnan harjoittamiseen liittyvään toisen osapuolen sellaisten luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun sen alueella, jotka ovat sijoittautumisen vuoksi matkustavia liikematkustajia, sijoittajia, yrityksen sisäisesti siirrettyjä työntekijöitä, lyhytaikaisia liikematkustajia, sopimusperusteisia palveluntarjoajia tai itsenäisiä ammatinharjoittajia.
2. Tätä lukua ei sovelleta 18.1 artiklan 2 kohdan b, c ja d alakohdissa tarkoitettuihin aloihin.
3. Tätä lukua ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat sen työmarkkinoille pyrkiviä toisen osapuolen luonnollisia henkilöitä tai kansalaisuutta taikka pysyvää oleskelua tai työpaikkaa.
4. Mikään tässä sopimuksessa ei estä osapuolia soveltamasta toimenpiteitä, joilla säännellään toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden pääsyä niiden alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan niiden alueella, mukaan lukien toimenpiteet, joita tarvitaan osapuolten rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja jotta varmistettaisiin luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuminen niiden rajojen yli, sillä edellytyksellä, että kyseisiä toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne mitätöisivät ne edut, joita toinen osapuoli saa tämän sopimuksen tämän osan nojalla, tai heikentäisivät näitä etuja.

5. Sen, että osapuoli edellyttää toisen osapuolen henkilöiltä viisumin hankkimista, ei yksinään katsota mitätöivän niitä etuja, joita toinen osapuoli saa tämän sopimuksen tämän osan nojalla, tai heikentävän niitä.
6. Niiltä osin kuin tässä luvussa ei vahvisteta sitoumuksia sovelletaan edelleen kaikkia osapuolen laissa vahvistettuja luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevia vaatimuksia, mukaan lukien oleskelun pituutta koskevat säädökset ja määräykset.
7. Sen estämättä, mitä tässä luvussa määrätään, kaikkia osapuolen lainsäädännössä vahvistettuja vaatimuksia, jotka koskevat työhön ja sosiaaliturvaan liittyviä toimenpiteitä sovelletaan edelleen, mukaan lukien vähimmäispalkkaa ja työehtosopimuksia koskevat säädökset ja määräykset.
8. Tässä luvussa määrättyjä luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten koskevia sitoumuksia ei sovelleta tapauksiin, joissa maahantulon tai tilapäisen oleskelun tarkoituksena tai vaikutuksena on osallistuminen tai muunlainen vaikuttaminen työntekijöiden ja johdon välisen riidan tai neuvottelujen tulokseen tai kyseiseen riitaan osallistuvan luonnollisen henkilön palvelukseenotto.

19.2 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa ja liitteissä 19-A, 19-B ja 19-C sovelletaan 17.2 ja 18.2 artiklan määritelmiä, lukuun ottamatta 17.2 artiklan 1 kohdan j alakohdassa vahvistettua sijoittajan määritelmää.

2. Tässä luvussa ja liitteissä 19-A, 19-B ja 19-C tarkoitetaan

- a) 'yritysmyyjillä' lyhytaikaisia liikematkustajia, jotka
- i) edustavat osapuolen palveluiden tai tavaroiden tarjoajaa, kun he neuvottelevat palveluiden tai tavaroiden myynnistä tai tekevät kyseisen tarjoajan puolesta sopimuksia palveluiden tai tavaroiden myymisestä ja esimerkiksi osallistuvat kokouksiin tai konferensseihin; käyvät neuvotteluja liikekumppaneiden kanssa, ottavat vastaan tilauksia tai neuvottelevat sopimuksia toisen osapuolen alueella sijaitsevan yrityksen kanssa;
 - ii) eivät tarjoa palveluita sellaisen sopimuksen mukaisesti, joka on tehty yrityksen, jolla ei ole kaupallista läsnäoloa sen osapuolen alueella, jossa lyhytaikainen liikematkustaja oleskelee tilapäisesti, ja mainitulla alueella olevan kuluttajan välillä; ja
 - iii) eivät ole palkkioperusteisia edustajia;
- b) 'sijoittautumisen vuoksi matkustavilla liikematkustajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät johtotehtävissä osapuolen oikeushenkilön palveluksessa ja ovat vastuussa tällaisen oikeushenkilön yrityksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle ja jotka eivät tarjoa tai toimita palveluja taikka harjoita muuta taloudellista toimintaa kuin se, mitä sijoittautuminen edellyttää, eivätkä saa korvausta toisen osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä;
- c) 'sopimusperusteisilla palveluntarjoajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat osapuolen sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka ei itse ole sijoittautunut toisen osapuolen alueelle ja joka ei ole työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalveluiden toimisto eikä toimi tällaisen toimiston kautta ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä toisessa osapuolella olevan lopullisen kuluttajan kanssa sopimuksen palveluiden tarjoamisesta toisessa osapuolella, mikä edellyttää sen työntekijöiden tilapäistä läsnäoloa mainitussa toisessa osapuolella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen¹ täyttämiseksi;

¹ Edellä olevassa b ja c alakohdassa tarkoitettujen palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lain vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

- d) 'itsenäisillä ammatinharjoittajilla' osapuoleen itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi sijoittautuneita, jonkin palvelun tarjontaa harjoittavia luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle ja jotka ovat tehneet vilpittömässä mielessä sopimuksen muutoin kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalveluiden toimiston kautta palveluiden tarjoamisesta toisessa osapuolella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää heidän tilapäistä läsnäoloaan mainitussa toisessa osapuolella¹;
- e) 'asentajilla ja huoltajilla' lyhytaikaisia liikematkustajia, joilla on myyjän sopimusvelvollisuuksien kannalta oleellista erityisosaamista ja jotka tarjoavat palveluja tai kouluttavat työntekijöitä tarjoamaan palveluja sellaisten kaupallisten tai teollisten koneiden tai laitteiden, tietokoneet ja niihin liittyvät palvelut mukaan lukien, takuun tai muun niiden myyntiin tai vuokraukseen liittyvän palvelusopimuksen nojalla, jotka on hankittu tai vuokrattu sen osapuolen alueen ulkopuolella sijaitsevalta yritykseltä, jonka alueelle halutaan tulla ja jonka alueella oleskella tilapäisesti, koko takuun tai palvelusopimuksen voimassaolon ajaksi;
- f) 'yrityksen sisäisesti siirretyillä työntekijöillä' luonnollisia henkilöitä, jotka ovat olleet osapuolen jonkin oikeushenkilön palveluksessa tai olleet kumppaneita tällaisessa oikeushenkilössä ja jotka on tilapäisesti siirretty kyseisen oikeushenkilön yritykseen toisen osapuolen alueelle ja jotka kuuluvat johonkin seuraavista luokista:
- i) johtajat;
 - ii) asiantuntijat;
 - iii) työsuhteiset harjoittelijat;
- g) 'sijoittajalla' luonnollista henkilöä, joka perustaa toisen osapuolen alueelle yrityksen, jolle kyseinen luonnollinen henkilö tai tämän palkannut oikeushenkilö on osoittanut tai on osoittamassa merkittävän määrän pääomaa, ja joka kehittää tai hallinnoi yrityksen toimintaa valvojana tai johtajana;

¹ Edellä olevassa b ja c alakohdassa tarkoitettujen palvelusopimuksien on oltava sen osapuolen lain vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

- h) 'johtajilla' osapuolen oikeushenkilössä korkeassa asemassa työskenteleviä luonnollisia henkilöitä, jotka ensisijaisesti vastaavat yrityksen johtamisesta toisen osapuolen alueella¹ ja joita valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen ylin johto, hallitus tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot ja joiden tehtäviin kuuluvat vähintäänkin seuraavat:
- i) yrityksen, sen osaston tai alaosaston johtaminen;
 - ii) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työn ohjaus ja valvonta; ja
 - iii) henkilökohtainen toimivalta palkata ja irtisanoa työntekijöitä taikka suositella palkkaamista, irtisanomista tai muita henkilöstöön liittyviä toimia;
- i) 'lyhytaikaisilla liikematkustajilla' luonnollisia henkilöitä, jotka hakevat pääsyä toisen osapuolen alueelle ja tilapäistä oleskelua siellä, jotka eivät osallistu yleisölle tapahtuvaan suoraan myyntiin, jotka eivät saa korvausta toisen osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä ja jotka kuuluvat johonkin seuraavista ryhmistä:
- i) yritysmyyjät;
 - ii) asentajat ja huoltajat;
- j) 'asiantuntijoilla' osapuolen oikeushenkilön palveluksessa työskenteleviä luonnollisia henkilöitä, joilla on yrityksen toimialojen, tekniikoiden tai johtamisen kannalta olennaista osaamista; osaamisen arvioinnissa otetaan huomioon paitsi yrityksen kannalta erityinen osaaminen myös se seikka, onko henkilöllä huomattava pätevyys ja riittävä ammattikokemus erityistä teknistä osaamista vaativassa työssä tai toiminnassa, sekä henkilön mahdollinen kuuluminen luvanvaraisten ammattien harjoittajiin; ja

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä määritelmä ei sulje pois johtajia, jotka eivät suoraan suorita palveluiden tosiasialliseen tarjoamiseen liittyviä tehtäviä mutta jotka suorittavat tässä määritelmässä kuvattujen työtehtäviensä yhteydessä muita tehtäviä, jotka saattavat olla välttämättömiä palveluiden tarjoamiselle.

- k) 'työsuhteisilla harjoittelijoilla' korkeakoulututkinnon suorittaneita luonnollisia henkilöitä, jotka siirretään väliaikaisesti urakehitystä varten tai liiketoiminnan tekniikoita tai menetelmiä koskevan koulutuksen saamiseksi¹.

19.3 ARTIKLA

Yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät, sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat ja sijoittajat

1. Jollei liitteessä 19-A täsmennetyistä asiaan liittyvistä edellytyksistä ja pätevyysvaatimuksista muuta johdu,
 - a) kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden, lyhytaikaisten liikematkustajien ja sijoittajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun;
 - b) kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden työskentelyn alueellaan;

¹ Vastaanottavalta yritykseltä voidaan edellyttää oleskeluajan kattavan harjoitteluohjelman esittämistä ennakkohyväksyntää varten. Ohjelmasta on käytävä ilmi, että oleskelun tarkoituksena on harjoittelu. Espanjan, Itävallan, Liettuan, Ranskan, Saksan, Tšekin ja Unkarin osalta harjoittelun tulee liittyä suoritettuun korkeakoulututkintoon.

- c) kumpikaan osapuoli ei pidä voimassa tai ota käyttöön alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellisten tarveharkintojen muodossa olevia rajoituksia niiden luonnollisten henkilöiden yhteismäärälle, joille tietyllä toimialalla sallitaan maahantulo sijoittautumisen vuoksi matkustavina liikematkustajina tai sijoittajina tai jotka voidaan työllistää yrityksen sisäisesti siirrettyinä työntekijöinä; ja
- d) kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrityksen sisäisesti siirretyille työntekijöille, sijoittautumisen vuoksi matkustaville liikematkustajille ja sijoittajille heidän väliaikaisen oleskelunsa osalta alueellaan kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille luonnollisille henkilöilleen.

2. Oleskelun sallittu kesto on

- a) Chilen osalta enintään kaksi vuotta, ja oleskelua voidaan jatkaa edellyttämättä pysyvän oleskeluluvan hakemista, jos oleskelun perusteet pysyvät ennallaan; ja
- b) EU-osapuolen osalta enintään kolme vuotta, kun on kyse johtajista tai asiantuntijoista; enintään yksi vuosi, kun on kyse työsuhteisista harjoittelijoista tai sijoittajista; ja enintään 90 päivää minkä tahansa kuuden kuukauden jakson aikana, kun on kyse sijoittautumisen vuoksi matkustavista liikematkustajista.

19.4 ARTIKLA

Lyhytaikaiset liikematkustajat

1. Jollei 17.7 artiklan 2 kohdassa esitetyistä soveltamisalaa koskevista poikkeuksista ja liitteessä 19-A täsmennetyistä asiaan liittyvistä edellytyksistä ja pätevyysvaatimuksista muuta johdu, osapuoli sallii lyhytaikaisten liikematkustajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun edellyttämättä työlupaa, taloudellista tarveharkintaa tai muita vastaavia ennakkohyväksyntämenettelyjä.
2. Jos osapuolen lyhytaikainen liikematkustaja tarjoaa palvelua kuluttajalle toisen osapuolen alueella, jossa hän oleskelee tilapäisesti, kyseinen osapuoli myöntää hänelle kyseisen palvelun tarjoamisen suhteen yhtä edullisen kohtelun kuin se, jonka se samanlaisissa tilanteissa myöntää omille palveluntarjoajilleen.
3. Sallitun oleskelun kesto on enintään 90 päivää minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana.

19.5 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat

1. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteessä 19-B täsmennettyjen toimialojen, osalojen ja toimintojen osalta ja siinä esitettyjen asiaan liittyvien edellytysten ja pätevyysvaatimusten mukaisesti edellyttäen, että
 - a) luonnolliset henkilöt tarjoavat palveluja sellaisen oikeushenkilön työntekijöinä, joka on saanut palvelusopimuksen enintään 12 kuukauden ajaksi;
 - b) toisen osapuolen alueelle tulevat luonnolliset henkilöt ovat olleet a alakohdassa tarkoitetun oikeushenkilön palveluksessa vähintään yhden vuoden ajan välittömästi ennen kuin toisen osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus on esitetty, ja heillä on sinä päivänä, jona toisen osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus esitetään, täysi-ikäisenä hankittu vähintään kolmen vuoden ammatillinen kokemus toimialalta, jota sopimus koskee;
 - c) toisen osapuolen alueelle saapuvilla luonnollisilla henkilöillä on
 - i) korkeakoulututkinto tai vastaavan osaamistason¹ osoittava pätevyys; ja
 - ii) ammatillinen pätevyys, jos sitä edellytetään toiminnan harjoittamiseksi sen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, jossa palvelua tarjotaan;

¹ Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai pätevyyttä hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai pätevyys sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

- d) luonnollinen henkilö ei saa palveluiden tarjoamisesta toisen osapuolen alueella muuta korvausta kuin sen, jonka kyseisen luonnollisen henkilön palvelukseensa ottava oikeushenkilö maksaa; ja
- e) tämän artiklan nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jonka alueella palvelu tarjotaan.

2. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen itsenäisten ammatinharjoittajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan liitteessä 19-B täsmennettyjen toimialojen, osa-alojen ja toimintojen osalta ja siinä esitettyjen asiaan liittyvien edellytysten ja pätevyysvaatimusten mukaisesti edellyttäen, että

- a) sopimus on tehty enintään 12 kuukaudeksi;
- b) luonnollisilla henkilöillä on maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevan hakemuksen jättämispäivänä vähintään kuuden vuoden ammattikokemus toimialalta, jota sopimus koskee;
- c) toisen osapuolen alueelle saapuvilla luonnollisilla henkilöillä on
 - i) korkeakoulututkinto tai vastaavan osaamistason¹ osoittava pätevyys; ja

¹ Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai pätevyyttä hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai pätevyys sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

- ii) ammatillinen pätevyys, jos sitä edellytetään toiminnan harjoittamiseksi sen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, jossa palvelua tarjotaan;
 - d) tämän artiklan nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa; se ei luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jonka alueella palvelu tarjotaan.
3. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien tai itsenäisten ammatinharjoittajien, joille sallitaan maahantulo ja väliaikainen oleskelu, yhteismäärän rajoituksia määrällisten kiintiöiden tai taloudellisen tarveharkinnan muodossa.
4. Osapuoli myöntää toisen osapuolen sopimusperusteisille palveluntarjoajille ja itsenäisille ammatinharjoittajille niiden sen alueella tarjoamien palveluiden suhteen yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää omille palveluntarjoajilleen.
5. Oleskelun sallittu kesto on
- a) EU-osapuolen osalta yhteenlaskettuna kuusi kuukautta 12 kuukauden ajanjaksolla tai sopimuksen kesto sen mukaan, kumpi näistä on lyhyempi; ja
 - b) Chilen osalta enintään yksi vuosi, ja oleskelua voidaan jatkaa vuoden lisäjaksoina, jos oleskelun perusteet pysyvät ennallaan.

19.6 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

Siltä osin kuin asianomainen toimenpide vaikuttaa luonnollisten henkilöiden maahantuloon tai tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten, 19.3 artiklan 1 kohdan c ja d alakohtaa ja 19.5 artiklan 3 ja 4 kohtaa ei sovelleta seuraaviin:

- a) osapuolen voimassa oleva poikkeava toimenpide seuraavilla tasoilla:
 - i) EU-osapuolen osalta:
 - A) Euroopan unioni lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;
 - B) jäsenvaltion valtionhallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti;
 - C) jäsenvaltion aluehallinto lisäyksen 17-A-1 mukaisesti; tai
 - D) muu kuin C alakohdassa tarkoitettu paikallishallinto; ja
 - ii) Chilen osalta:
 - A) valtionhallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti;

- B) aluehallinto lisäyksen 17-A-2 mukaisesti; tai
- C) paikallishallinto;
- b) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen;
- c) tämän artiklan a ja b alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 19.3 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan ja 19.5 artiklan 3 ja 4 kohdan kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen; tai
- d) mikä tahansa osapuolen toimenpide, joka on yhdenmukainen liitteessä 17-B määritellyn edellytyksen tai pätevyysvaatimuksen kanssa.

19.7 ARTIKLA

Avoimuus

1. Osapuoli asettaa julkisesti saataville 19.1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot, jotka liittyvät toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

2. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin on soveltuvin osin sisällytettävä seuraavat:

- a) viisumien, lupien tai muiden vastaavien maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevien lupa-asiakirjojen luokat;
- b) vaadittavat asiakirjat ja täytettävät edellytykset;
- c) hakemuksen jättämistapa ja hakemuksen jättämisaikavaihtoehdot, kuten konsulaatit tai sähköinen hakemus;
- d) hakemuksesta perittävät maksut ja hakemuksen käsittelyn suuntaa-antava aikataulu;
- e) oleskelun enimmäiskesto kunkin tämän kohdan a alakohdassa mainitun luvan osalta;
- f) voimassaolon jatkamis- tai uusimismahdollisuuden ehdot;
- g) mukana matkustavia huollettavia koskevat säännöt;
- h) tarjolla olevat oikaisu- tai muutoksenhakumenettelyt; ja
- i) asiaa koskevat yleisesti sovellettavat lait, jotka liittyvät luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

3. Mitä tulee tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin, osapuoli pyrkii ilmoittamaan viipymättä toiselle osapuolelle mahdollisten uusien vaatimusten tai menettelyiden käyttöönotosta tai muutoksista vaatimuksiin tai menettelyihin, jotka vaikuttavat maahantuloa ja väliaikaista oleskelua ja tarvittaessa työlupaa ensiksi mainitussa osapuolella koskevan hakemuksen hyväksymiseen.

19.8 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Jäljempänä olevaa 38 lukua ei sovelleta maahantulon ja tilapäisen oleskelun epäämisen tapauksessa, paitsi jos kyseessä on toistuva toimintatapa.

20 LUKU

KOTIMAINEN SÄÄNTELY

20.1 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä lukua sovelletaan sellaisiin toimilupavaatimuksiin ja -menettelyihin, pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin sekä teknisiin standardeihin¹ koskeviin osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat
 - a) rajat ylittävään palveluiden tarjontaan;
 - b) yrityksen sijoittautumisen tai tämän sopimuksen toimialaan kuuluvan sijoituksen toiminnan kautta tapahtuvaan palvelun tarjoamiseen tai jonkin muun taloudellisen toiminnan harjoittamiseen; tai
 - c) edellä 19.1 artiklassa määriteltyihin luonnollisten henkilöiden luokkiin kuuluvien osapuolen henkilöiden tilapäisen oleskelun kautta tapahtuvaan palvelun tarjoamiseen toisen osapuolen alueella.
2. Tätä lukua sovelletaan ainoastaan toimialoihin, joilla osapuoli on tehnyt 17, 18 ja 19 luvun mukaisia erityissitoumuksia ja ainoastaan siinä laajuudessa, jossa näitä erityisiä sitoumuksia sovelletaan.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että teknisiin standardeihin liittyvien toimenpiteiden osalta tätä lukua sovelletaan ainoastaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, tätä lukua ei sovelleta toimilupavaatimukseen ja -menettelyihin, pätevyysvaatimukseen ja -menettelyihin eikä teknisiin standardeihin, jotka liittyvät

- a) peruskemikaalien ja muiden kemiallisten tuotteiden valmistukseen;
- b) kumituotteiden valmistukseen;
- c) muovituotteiden valmistukseen;
- d) sähkömoottoreiden, generaattoreiden ja muuntajien valmistukseen;
- e) akkujen, galvaanisten parien ja paristojen valmistukseen; ja
- f) metallijätteen ja -romun ja muun kuin metallijätteen ja -romun kierrätykseen.

4. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tätä lukua ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin siltä osin kuin ne ovat 17.5 artiklassa, 17.6 artiklassa, 17.11 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 18.4 artiklassa, 18.6 artiklassa, 18.7 artiklassa, 18.8 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 19.3 artiklan 1 kohdassa, 19.4 artiklan 2 kohdassa, 19.5 artiklan 1 kohdassa ja 19.6 artiklassa luetellun mukaisia rajoituksia.

5. Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'luvalla' minkä tahansa 1 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetun toiminnan suorittamista koskevaa lupaa, joka on seurausta menettelystä, jota hakijan on noudatettava toimilupavaatimusten, pätevyysvaatimusten tai teknisten standardien noudattamisen osoittamiseksi;

- b) 'toimivaltaisella viranomaisella' sellaista keskus-, alue- tai paikallistason julkishallintoa tai viranomaista tai julkishallinnon ulkopuolista elintä, joka käyttää keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten sille siirtämiä valtuuksia ja jolla on toimivalta tehdä päätöksiä palvelun tarjoamiseen myönnettävästä luvasta, myös yrityksen sijoittautumisen osalta, tai luvasta harjoittaa jotakin muuta taloudellista toimintaa;
 - c) 'toimilupamenettelyillä' hallinnollisia tai menettelysääntöjä, joita lupaa, mukaan lukien luvan muutos tai uusiminen, hakevan luonnollisen tai oikeushenkilön on noudatettava voidakseen osoittaa täyttävänsä lupavaatimukset;
 - d) 'toimilupavaatimuksilla' sisällöllisiä vaatimuksia, jotka eivät ole pätevyysvaatimuksia ja jotka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on täytettävä voidakseen saada luvan tai voidakseen muuttaa lupaa tai uusia sen;
 - e) 'pätevyysmenettelyillä' hallinnollisia tai menettelysääntöjä, joita luonnollisen henkilön on noudatettava voidakseen osoittaa olevansa niiden pätevyysvaatimusten mukainen, joita luvan saaminen edellyttää; ja
 - f) 'pätevyysvaatimuksilla' sisällöllisiä vaatimuksia, jotka liittyvät luonnollisen henkilön pätevyyteen tarjota jokin palvelu ja jotka luonnollisen henkilön on täytettävä voidakseen saada luvan tai voidakseen muuttaa lupaa tai uusia sen.
6. Tässä luvussa sovelletaan myös 17.2 ja 18.2 artiklan määritelmiä.

20.2 ARTIKLA

Toimilupia ja pätevyyttä koskevat edellytykset

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimilupavaatimuksiin ja -menettelyihin sekä pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin liittyvät toimenpiteet perustuvat kriteereihin, joilla estetään toimivaltaisia viranomaisia käyttämästä arviointivaltuuksiaan mielivaltaisella tavalla.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen kriteerien on oltava
 - a) selkeitä;
 - b) objektiivisia ja läpinäkyviä¹; ja
 - c) yleisesti ja asianomaisten henkilöiden saatavilla etukäteen.
3. Kumpikin osapuoli kannustaa toimivaltaisia viranomaisiaan hyväksymään teknisiä standardeja, jotka on laadittu avointen ja läpinäkyvien menettelyiden mukaisesti, ja rohkaisee kaikkia teknisten standardien laatimiseen nimettyjä elimiä, asiaankuuluvat kansainväliset järjestöt² mukaan lukien, käyttämään avoimia ja läpinäkyviä menettelyjä.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tällaisiin kriteereihin voi sisältyä muun muassa pätevyys ja kyky tarjota palvelua tai harjoittaa mitä tahansa muuta taloudellista toimintaa, mukaan lukien kyky toimia niin osapuolen sääntelyvaatimusten, kuten terveys- ja ympäristövaatimusten, mukaisesti. Toimivaltaiset viranomaiset voivat arvioida, millainen painoarvo kullekin kriteerille annetaan.

² Ilmaisulla ”asiaankuuluvat kansainväliset järjestöt” tarkoitetaan kansainvälisiä elimiä, joihin kummankin osapuolen asiaankuuluvat elimet voivat liittyä jäseniksi.

4. Lupa on myönnettävä heti, kun asianmukaisen tarkastelun perusteella on todettu, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, edellyttäen että lupia on saatavilla.
5. Jos tiettyyn toimintaan saatavilla olevien toimilupien määrää on rajoitettu vähäisistä luonnonvaroista tai teknisistä valmiuksista johtuvista syistä, kummankin osapuolen on sovellettava mahdollisten ehdokkaiden valintaan menettelyä, jolla varmistetaan tasapuolisuus ja läpinäkyvyys, erityisesti tiedottamalla menettelyn aloittamisesta, toteuttamisesta ja päättämisestä asianmukaisesti.
6. Jollei 5 kohdasta muuta johdu, osapuoli voi valintamenettelyn sääntöjä laatiessaan ottaa huomioon oikeudetut politiikkatavoitteet, mukaan lukien terveyteen, turvallisuuteen, ympäristönsuojeluun ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät näkökohdat.

20.3 ARTIKLA

Toimilupa- ja pätevyysmenettelyt

1. Toimilupa- ja pätevyysmenettelyjen on oltava selkeitä, ennalta julkisesti ilmoitettuja eivätkä ne itsessään saa rajoittaa palvelun tarjoamista tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamista. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tällaiset menettelyt ja muodollisuudet ovat mahdollisimman yksinkertaisia eivätkä tarpeettomasti mutkista tai viivytä palvelun tarjoamista tai muun taloudellisen toiminnan harjoittamista.

2. Jos lupa vaaditaan, kumpikin osapuoli julkaisee viipymättä tai asettaa muuten yleisesti saataville tiedot, joita hakija tarvitsee tällaisen luvan hankkimiseen, ylläpitoon, muuttamiseen ja uusimiseen liittyvien vaatimusten ja menettelyiden noudattamiseksi. Tällaisiin tietoihin kuuluvat ainakin seuraavat, mikäli ne ovat olemassa:

- a) vaatimukset ja menettelyt;
- b) asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteystiedot;
- c) maksut;
- d) tekniset standardit;
- e) hakemuksia koskevien päätösten muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettelyt;
- f) toimilupien tai pätevyyksien ehtojen ja edellytysten noudattamisen seuranta- ja valvontamenettelyt;
- g) yleisön osallistumismahdollisuudet esimerkiksi kuulemisten tai kommenttien kautta; ja
- h) suuntaa-antavat aikataulut hakemuksen käsittelylle.

3. Hakijalta mahdollisesti perittävän lupamaksun¹ on oltava kohtuullinen ja läpinäkyvä, eikä se saa itsessään rajoittaa kyseisen tarjoamista tarjontaa tai kyseisen taloudellisen toiminnan harjoittamista.
4. Kummankin osapuolen on varmistettava, että toimivaltaisten viranomaisten lupa-asioissa käyttämät menettelyt ovat kaikkiin hakijoihin nähden puolueettomia. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätöksensä riippumattomasti, eikä se saa olla vastuussa toiminnastaan sille palvelun toimittavalle tai taloudellista toimintaa harjoittavalle henkilölle, jolta lupaa edellytetään.
5. Jos hakemuksille on määräaika, hakijalle on annettava kohtuullisesti aikaa hakemuksen jättämistä varten. Toimivaltaisen viranomaisen olisi mahdollisuuksien mukaan hyväksyttävä sähköiset hakemukset samojen aitoutta koskevien vaatimusten mukaisesti kuin paperikopiona toimitettavat hakemukset.
6. Kun hakemus on jätetty, toimivaltaisen viranomaisen on aloitettava sen käsittely ilman aiheetonta viivytystä. Kumpikin osapuoli pyrkii vahvistamaan hakemusten käsittelyä varten suuntaa-antavan aikataulun ja varmistaa hakijan pyynnöstä viipymättä, että toimivaltainen viranomainen toimittaa tiedon hakemuksen tilasta. Kumpikin osapuoli varmistaa, että hakemuksen käsittely, myös lopullisen päätöksen tekeminen, saatetaan loppuun kohtuullisessa ajassa täydellisen hakemuksen toimittamisen jälkeen.

¹ Lupamaksuihin eivät sisälly luonnonvarojen käytöstä perittävät maksut, huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjimättömästä myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

7. Toimivaltaisen viranomaisen on kohtuullisessa ajassa epätäydelliseksi katsomansa hakemuksen vastaanottamisesta ilmoitettava tästä hakijalle ja siinä määrin kuin se on mahdollista nimettävä hakemuksen täydentämiseen vaadittavat lisätiedot ja tarjottava hakijalle mahdollisuus puutteiden korjaamiseen.
8. Toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä alkuperäisten asiakirjojen sijasta jäljennökset, jotka on todistettu oikeaksi osapuolen lainsäädännön mukaisesti, paitsi jos toimivaltainen viranomainen vaatii alkuperäisiä asiakirjoja lupamenettelyn luotettavuuden suojelemiseksi.
9. Jos toimivaltainen viranomainen hylkää hakemuksen, hakijalle on ilmoitettava asiasta kirjallisesti ja viipymättä joko hakijan omasta pyynnöstä tai toimivaltaisen viranomaisen aloitteesta. Hakijalle on periaatteessa ilmoitettava myös hakemuksen hylkäämisen syyt sekä määräaika, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta. Hakijalle on annettava kohtuullisen ajan kuluessa mahdollisuus toimittaa uusi hakemus.
10. Kummankin osapuolen on varmistettava, että myönnetty lupa tulee viipymättä voimaan siinä vahvistettujen ehtojen ja edellytysten mukaisesti.
11. Jos lupaa varten vaaditaan kokeita, toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että tällaisia kokeita järjestetään kohtuullisen lyhyin väliajoin ja annettava hakijoille kohtuullisesti aikaa pyytää mahdollisuutta suorittaa koe.

20.4 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Jos GATS-sopimuksen V artiklan 4 kohtaan liittyvien neuvottelujen tulokset tulevat voimaan, osapuolet tarkastelevat tällaisia tuloksia yhdessä. Jos tällaisen tarkastelun yhteydessä todetaan, että tulosten sisällyttäminen tämän sopimuksen tähän osaan parantaisi siihen sisältyviä määräyksiä, osapuolet päättävät yhdessä, sisällytetäänkö tulokset tämän sopimuksen tähän osaan.

20.5 ARTIKLA

Yleisesti sovellettavien toimenpiteiden hallinnointi

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikkia yleisesti sovellettavia palvelukauppaan vaikuttavia toimenpiteitä hallinnoidaan kohtuutta, objektiivisuutta ja puolueettomuutta noudattaen.

20.6 ARTIKLA

Hallinnollisia päätöksiä koskeva muutoksenhaku

Kumpikin osapuoli pitää yllä tai perustaa oikeudellisia, välitys- tai hallinnollisia tuomioistuimia tai menettelyitä, jotka mahdollistavat vahinkoa kärsineen sijoittajan tai palveluntarjoajan pyynnöstä asian nopean käsittelyn ja tarvittaessa asianmukaiset oikaisukeinot hallinnollisissa päätöksissä, jotka koskevat sijoittautumista, rajat ylittävää palveluiden tarjontaa tai luonnollisten henkilöiden tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten. Siinä tapauksessa, että tällaiset menettelytavat eivät ole riippumattomia elimestä, jolle on uskottu asianomaisen hallinnollisen päätöksen tekeminen, kummankin osapuolen on taattava, että menettelytavat turvaavat asian objektiivisen ja puolueettoman uudelleentarkastelun.

21 LUKU

AMMATTIPÄTEVYYDEN VASTAVUORONIN TUNNUSTAMINEN

21.1 ARTIKLA

Ammattipätevyyden vastavuoroinen tunnustaminen

1. Tämän luvun määräykset eivät estä osapuolta vaatimasta, että luonnollisilla henkilöillä on sellainen tarvittava pätevyys ja ammattikokemus, jota edellytetään asianomaisen toimialan osalta sillä alueella, jolla toiminta toteutetaan.

2. Kumpikin osapuoli kannustaa kyseisen toimialan kannalta merkityksellisiä oman alueensa asianomaisia ammatillisia elimiä tai viranomaisia laatimaan ja antamaan ammattipätevyyden vastavuoroista tunnustamista koskevia yhteisiä suosituksia 18.10 artiklassa tarkoitettulle palveluiden ja sijoitusten alakomitealle. Tällaisten yhteisten suositusten tukena on oltava näyttöön perustuva arvio

- a) aiotun ammattipätevyysien tunnustamista koskevan järjestelyn, jäljempänä 'vastavuoroista tunnustamista koskeva järjestely', taloudellisesta arvosta; ja
- b) osapuolten järjestelmien yhteensopivuudesta eli siitä, missä määrin kummankin osapuolen lupien ja toimilupien myöntämiseen, toimintaan ja todistuksiin soveltamat vaatimukset sopivat yhteen.

3. Yhteisen suosituksen saatuaan palveluiden ja sijoitusten alakomitea tarkastelee kohtuullisessa ajassa sen yhdenmukaisuutta tämän sopimuksen tämän osan kanssa. Tällaisen tarkastelun jälkeen alakomitea voi laatia päätöksen vastavuoroista tunnustamista koskevasta järjestelystä liitteessä 21-B esitettyjen vastavuoroista tunnustamista koskevien järjestelyjen¹ vahvistamiseksi tai muuttamiseksi ja suositella, että yhteisneuvosto hyväksyy kyseisen päätöksen 8.5 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

4. Tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa järjestelyssä asetetaan ehdot sellaisten EU-osapuolella hankittujen ammattipätevyysien ja Chilessä hankittujen ammattipätevyysien tunnustamiselle, jotka liittyvät 17, 18, 19 ja 26 luvun soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että vastavuoroista tunnustamista koskevat järjestelyt eivät johda ammattipätevyysien automaattiseen tunnustamiseen vaan niissä vahvistetaan osapuolten yhteisen edun mukaisesti ehdot, joilla toimivaltaiset viranomaiset voivat tunnustaa pätevyyden.

5. Liitteessä 21-A esitetyt suuntaviivat ammattipätevyksien tunnustamista koskevia järjestelyjä varten on otettava huomioon tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja yhteisiä suosituksia laadittaessa ja kun yhteisneuvosto harkitsee järjestelyn hyväksymistä tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

22 LUKU

JAKELUPALVELUT

22.1 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä luvussa esitetään kaikkia jakelupalveluita koskevan sääntelykehyksen periaatteet.
2. Tässä luvussa tarkoitetaan
 - a) 'jakelupalveluilla' posti-, kuriiri- tai pikapalveluja, joihin kuuluvat postilähetysten kerääminen, lajittelu, kuljetus ja jakelu;

- b) 'pikalähetyspalveluilla' postilähetysten nopeutettua ja luotettavaa keräämistä, lajittelua, kuljetusta ja jakelua, ja niihin voi kuulua lisäarvoa tuovia elementtejä, kuten nouto lähtöpisteestä, henkilökohtainen toimitus vastaanottajalle, jäljittäminen, mahdollisuus muuttaa määräpaikkaa ja vastaanottajaa kuljetuksen aikana tai vastaanottovahvistus;
- c) 'pikapostipalveluilla' kansainvälisiä pikalähetyspalveluita Express Mail Service Cooperativen (EMS Cooperative) kautta, joka on Maailman postiliiton (UPU) alaisuudessa toimiva nimettyjen postitoiminnan harjoittajien vapaaehtoinen yhdistys;
- d) 'toimiluvalla' toimivaltaisen sääntelyviranomaisen yksittäiselle jakelupalveluiden tarjoajalle myöntämää lupaa, jossa vahvistetaan erityisesti jakelupalvelualaa koskevat menettelyt, velvoitteet ja vaatimukset;
- e) 'postilähetyksellä' minkä tahansa tyyppisen yksityisen tai julkisen jakelupalveluiden tarjoajan kuljetettavaksi annettavaa, enintään 31,5 kg:n painoista valmista lähetystä, joka on osoitettu jollekin vastaanottajalle ja joka voi olla esimerkiksi kirje, paketti, sanomalehti tai luettelo;
- f) 'postimonopolilla' yksinoikeutta tarjota tiettyjä jakelupalveluita osapuolen alueella kyseisen osapuolen lainsäädännön nojalla; ja
- g) 'yleispalvelulla' tietynlaatuisten postipalveluiden pysyvää tarjontaa kaikille käyttäjille kohtuullisin hinnoin osapuolen koko alueella.

22.2 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaisen yleispalveluvelvoitteen se haluaa pitää voimassa. Yleispalveluvelvoitetta voimassa pitävä osapuoli hallinnoi sitä läpinäkyvästi, syrjimättömästi ja puolueettomalla tavalla kaikkien niiden jakelupalveluiden tarjoajien osalta, joita velvoite koskee.
2. Jos osapuoli vaatii, että saapuvia pikapostipalveluita on tarjottava yleispalveluna, se ei sovelle kyseisiin palveluihin muihin kansainvälisiin pikalähetyspalveluihin verrattuna suotuisampaa kohtelua.

22.3 ARTIKLA

Markkinoita vääristävien käytäntöjen ehkäiseminen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin kuuluvien jakelupalveluiden tarjoajat eivät toimi markkinoilla vääristävällä tavalla esimerkiksi

- a) käyttämällä yleispalveluvelvoitteen alaisen palvelun tarjonnasta tai postimonopolista saatavia tuloja pikalähetyspalvelun tai jonkin yleispalveluvelvoitteen piiriin kuulumattoman jakelupalvelun tarjonnan ristiintukemiseen; tai

- b) erottelemalla asiakkaita perusteettomasti esimerkiksi yritysasiakkaisiin, lähetyspalveluiden suurkuluttajiin tai yhteisrahtilähetysten kokoajiin soveltamalla eri hintoja tai muita ehtoja ja edellytyksiä niille tarjottuun palveluun, joka kuuluu yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin.

22.4 ARTIKLA

Toimiluvat

1. Jos osapuoli vaatii toimiluvan jakelupalveluiden tarjontaa varten, sen on julkistettava
 - a) kaikki toimilupavaatimukset sekä aika, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja
 - b) toimilupien ehdot ja edellytykset.
2. Toimiluvan menettelyjen, velvoitteiden ja vaatimusten on oltava läpinäkyviä ja syrjimättömiä ja perustuttava objektiivisiin kriteereihin.

3. Jos toimivaltainen sääntelyviranomainen hylkää toimilupahakemuksen, sen on ilmoitettava hakijalle kirjallisesti luvan epäämisen syyt. Kumpikin osapuoli vahvistaa tai pitää voimassa muutoksenhakumenettelyn, joka tapahtuu toimilupahakemusmenettelyn osapuolista riippumattoman elimen kautta. Tämä elin voi olla tuomioistuin.

22.5 ARTIKLA

Sääntelyviranomaisten riippumattomuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, ettei yksikään jakelupalveluiden sääntelystä vastaava viranomainen ole vastuussa toiminnastaan millekään jakelupalveluiden tarjoajalle ja että kyseisen sääntelyviranomaisen tekemät päätökset ja käyttämät menettelyt ovat tasapuolisia, syrjimättömiä ja läpinäkyviä kaikkien sen alueella toimivien markkinaosapuolien kannalta.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että jakelupalveluiden sääntelystä vastaava viranomainen suorittaa tehtävänsä kohtuullisessa ajassa ja että sillä on riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit.

23 LUKU

TELEPALVELUT

23.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tässä luvussa esitetään sääntelyperiaatteet, jotka koskevat 17 ja 18 luvun nojalla vapautettua televerkkojen ja -palveluiden tarjoamista.
2. Tätä lukua ei sovelleta televerkkojen ja -palveluiden avulla siirrettyä sisältöä tarjoaviin tai tällaista sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitäviin palveluihin.

23.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'liitännäistoiminnoilla' palveluja, fyysisiä infrastruktuureja ja muita televerkkoon tai -palveluun liittyviä toimintoja, jotka mahdollistavat palveluiden tarjoamisen tai tukevat sitä kyseisen verkon tai palvelun kautta tai joilla on mahdollisuus toimia näin ja joihin voi sisältyä rakennuksia, rakennusten sisääntuloja, rakennusten kaapelointeja, antennoja, torneja ja muita tukirakenteita, kaapelikanavia, tyhjiä putkia, mastoja, kaapelikaivoja ja jakokaappeja;
- b) 'välttämättömillä laitteilla' yleisen televerkon ja -palvelun laitteita,
 - i) jotka tarjoaa ainoastaan tai pääasiassa yksi tarjoaja tai rajallinen määrä tarjoajia; ja
 - ii) joiden korvaaminen palvelun tarjoamista varten ei ole taloudellisesti tai teknisesti mahdollista;
- c) 'yhteenliittämisellä' saman televerkkojen tai -palveluiden tarjoajan tai eri tarjoajien käyttämien yleisten televerkkojen linkittämistä, jotta yhden tarjoajan käyttäjät voivat olla yhteydessä saman tai toisen tarjoajan käyttäjiin tai käyttää jonkin muun tarjoajan palveluja, riippumatta siitä, tarjoavatko näitä palveluja yhteenliittämiseen osallistuvat palveluntarjoajat vai muu palveluntarjoaja, jolla on pääsy verkkoon;

- d) 'internetyhteyspalveluilla' yleisiä telepalveluita, jotka tarjoavat yhteyden internetiin osapuolen alueella ja sitä kautta käytännöllisesti katsoen kaikkiin internetin päätepisteisiin riippumatta käytetystä verkkoteknologiasta ja päätelaitteesta;
- e) 'vuokrajohdoilla' kahden tai useamman nimetyn pisteen välisiä telepalveluja tai -toiminteita, virtuaaliset mukaan lukien, joilla varataan kapasiteettia tietyn käyttäjän käyttöön tai saataville;
- f) 'suurella palveluntarjoajalla' televerkkojen tai -palveluiden tarjoajaa, joka kykenee vaikuttamaan merkittävästi hintaa ja tarjontaa koskeviin osallistumisehtoihin asianomaisilla televerkkojen tai -palveluiden markkinoilla, koska se hallitsee välttämättömiä laitteita tai koska se voi käyttää markkina-asemaansa;
- g) 'verkkoelementeillä' toiminteita tai laitteita, joita käytetään yleisen telepalvelun tarjoamiseen, mukaan lukien kyseisten toiminteiden tai laitteiden avulla tarjottavat ominaisuudet, toiminnot ja valmiudet;
- h) 'numeron siirrettävyydellä'
- i) EU-osapuolen osalta sitä, että tilaaja voi halutessaan säilyttää puhelinnumeron, kun hän vaihtaa samantasoisten yleisten telepalveluiden tarjoajaa, kiinteän linjan tapauksessa samassa sijaintipaikassa, ja ilman palvelun laatuun, luotettavuuteen tai käyttömukavuuteen kohdistuvaa haittaa; ja

- ii) Chilen osalta loppukäyttäjälle tämän pyynnöstä tarjottavaa mahdollisuutta säilyttää puhelinnumeron, kun hän vaihtaa yleisten telepalveluiden tarjoajaa, ilman palvelun laatuun, luotettavuuteen tai käyttömukavuuteen kohdistuvaa haittaa;
- i) 'yleisellä televerkolla' televerkkoa, jota käytetään ainoastaan tai pääasiallisesti yleisten telepalveluiden tarjoamiseen verkon liityntäpisteiden välillä;
- j) 'yleisellä telepalvelulla' mitä tahansa yleisesti tarjottavaa telepalvelua;
- k) 'tilaajalla' luonnollista tai oikeushenkilöä, joka on osapuolena yleisten telepalveluiden tarjoajan kanssa tehdyssä sopimuksessa, joka koskee tällaisten palveluiden tarjoamista;
- l) 'televiestinnällä' signaalien lähettämistä ja vastaanottamista mitä tahansa elektromagneettista tapaa käyttäen;
- m) 'televerkolla' siirtojärjestelmiä sekä soveltuvin osin kytkentä- tai reitityslaitteistoa ja muita resursseja, muut kuin aktiiviset verkkoelementit mukaan luettuina, joilla voidaan siirtää ja vastaanottaa signaaleja johtojen välityksellä, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla;
- n) 'televiestinnän sääntelyviranomaisella' elintä tai elimiä, joiden hoidettavaksi osapuoli on antanut tämän luvun soveltamisalaan kuuluvien televerkkojen ja -palveluiden sääntelyn¹;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että televiestinnän sääntelyviranomaisiksi katsotaan kaikki viranomaiset, joiden hoidettavaksi osapuoli antanut tässä luvussa vahvistettujen velvoitteiden täytäntöönpanon.

- o) 'telepalvelulla' palvelua, joka koostuu kokonaan tai osittain signaalien, radio- ja televisiosignaalit mukaan lukien, lähettamisestä ja vastaanottamisesta televerkoissa, mukaan lukien radio- ja televisiotoiminnassa käytetyt verkot;
- p) 'yleispalvelulla' tietynlaatuista vähimmäispalvelukokonaisuutta, joka on tarjottava kaikille käyttäjille osapuolen alueella maantieteellisestä sijainnista riippumatta ja kohtuullisin hinnoin; ja
- q) 'käyttäjällä' mitä tahansa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka käyttää yleistä televerkkoa tai -palvelua.

23.3 ARTIKLA

Televiestinnän sääntelyviranomainen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen televiestinnän sääntelyviranomainen on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton kaikista televerkkojen, -palveluiden tai televiestintälaitteiden tarjoajista ja että sen televiestinnän sääntelyviranomaisen tekemät päätökset ja käyttämät menettelyt ovat tasapuolisia kaikkien markkinaosapuolien kannalta.
2. Jos osapuolella on omistusosuuksia tai määräysvaltaa televerkkojen, -palveluiden tai -laitteiden tarjoajassa, sen on varmistettava, että televiestinnän sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan.

3. Jotta televiestinnän sääntelyviranomaisten riippumattomuus ja puolueettomuus voidaan varmistaa, kummankin osapuolen on huolehdittava siitä, ettei sen televiestinnän sääntelyviranomaisella ole taloudellisia etuja televerkkojen, -palveluiden tai -laitteiden tarjoajiin nähden eikä se osallistu niiden toimintaan tai johtamiseen.
4. Kumpikin osapuoli varmistaa, etteivät televerkkojen, -palveluiden tai televiestintälaitteiden tarjoajat pääse vaikuttamaan televiestinnän sääntelyviranomaisen päätöksentekoon ja menettelyihin.
5. Kumpikin osapuoli antaa televiestinnän sääntelyviranomaiselleen sääntely- ja valvontavaltuudet sekä riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit, jotta se voi hoitaa sille tässä luvussa asetettujen velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi annetut tehtävät. Näitä valtuuksia on käytettävä avoimesti ja oikea-aikaisesti. Nämä tehtävät on julkaistava helposti saatavilla olevassa ja selkeässä muodossa, erityisesti kun tehtävät on osoitettu useammalle kuin yhdelle elimelle.
6. Kumpikin osapuoli antaa sääntelyviranomaiselleen valtuudet varmistaa, että televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat toimittavat niille pyynnöstä viipymättä kaikki tiedot, myös rahoitustiedot, joita televiestinnän sääntelyviranomaisen tarvitsee voidakseen toteuttaa tämän luvun mukaiset tehtävänsä. Toimitettuja tietoja käsitellään salassapitovelvollisuuden mukaisesti.

7. Kumpikin osapuoli varmistaa, että televerkkojen tai -palveluiden käyttäjällä tai tarjoajalla, johon televiestinnän sääntelyviranomaisen tekemä päätös vaikuttaa, on oikeus hakea päätökseen muutosta muutoksenhakuelimeltä, joka on riippumaton televiestinnän sääntelyviranomaisesta ja muista tahoista, joihin päätös vaikuttaa. Televiestinnän sääntelyviranomaisen päätös on voimassa, kunnes muutoksenhakumenettelyssä on annettu ratkaisu, jollei kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti määrätä tilapäisiä toimenpiteitä.

23.4 ARTIKLA

Televerkkojen tai -palveluiden tarjoamista koskeva lupa

1. Jos osapuoli edellyttää lupaa televerkkojen tai -palveluiden tarjoamista varten, se määrittää kohtuullisen ajan, jonka televiestinnän sääntelyviranomaisen tavallisesti tarvitsee lupapyyntöä koskevan päätöksen tekemiseen, ilmoittaa tämän ajan avoimesti hakijalle ja pyrkii tekemään pyyntöä koskevan päätöksen ilmoitetun ajan kuluessa¹.
2. Luvan myöntämisperusteiden ja sovellettavien menettelyjen on oltava mahdollisimman yksinkertaisia, objektiivisia, läpinäkyviä, syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Luvalle asetettujen tai siihen liittyvien velvoitteiden ja ehtojen on oltava syrjimättömiä, läpinäkyviä ja oikeasuhteisia, ja niiden on liityttävä tarjottaviin palveluihin.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä artikla ei estä osapuolta antamasta lupaa televerkkojen tai -palveluiden tarjontaan yksinkertaisen ilmoituksen perusteella ilman televiestinnän sääntelyviranomaisen päätöksen odottamista.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että hakija saa kirjallisesti tiedon luvan hylkäämisen tai peruuttamisen tai kyseistä tarjoajaa koskevien ehtojen asettamisen syystä. Tapauksissa, joissa lupa hylätään tai peruutetaan tai ehtoja asetetaan, hakijan on voitava hakea muutosta muutoksenhakuelimeltä.

4. Tarjoajille mahdollisesti määrättävien hallinnollisten maksujen on oltava objektiivisia, läpinäkyviä, syrjimättömiä ja oikeassa suhteessa tässä luvussa vahvistettujen velvollisuuksien hoitamisesta, valvonnasta ja täytäntöönpanosta kohtuullisesti aiheutuneisiin hallinnollisiin kustannuksiin¹.

23.5 ARTIKLA

Yhteenliittäminen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajalla on oikeus ja, jos toinen yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoaja sen alueella sitä pyytää, velvollisuus neuvotella yhteenliittämisestä sen alueella tapahtuvaa yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoamista varten, sanotun kuitenkin rajoittamatta 23.9 artiklan soveltamista.

¹ Hallinnollisiin maksuihin eivät sisälly rajallisten resurssien käyttöoikeudesta maksettavat maksut eivätkä yleispalvelun tarjoamiseksi määrättävät maksusuudet.

23.6 ARTIKLA

Pääsy ja käyttö

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikille toisen osapuolen palveluntarjoajille annetaan pääsy yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin sekä näiden käyttömahdollisuus kohtuullisin ja syrjimättömin¹ ehdoin ja edellytyksin. Tätä velvoitetta sovelletaan muun muassa soveltamalla 2–5 kohtaa.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikilla toisen osapuolen palveluntarjoajilla on pääsy kaikkiin ensiksi mainitun osapuolen rajojen sisällä tai rajojen yli tarjottaviin yleisiin telepalveluihin, mukaan lukien yksityiset vuokraohdot, sekä niiden käyttömahdollisuus, ja tätä varten ne varmistavat, ellei 5 kohdasta muuta johdu, että näille palveluntarjoajille annetaan lupa
 - a) hankkia tai vuokrata ja kiinnittää päätelaite tai muu laite, joka liitetään verkkoon ja joka on välttämätön niiden palveluiden tarjoamiseksi;
 - b) kytkeä yksityisiä vuokrajohtoja tai omistusjohtoja yleisiin televerkkoihin tai toisen telepalveluiden tarjoajan vuokrajohtoihin tai omistusjohtoihin; ja
 - c) käyttää valintansa mukaisia muita kuin telepalveluiden yleisen saatavuuden kannalta välttämättömiä käyttöprotokollia palvelun tarjonnassa.

¹ Tätä artiklaa sovellettaessa 'syrjimättömällä' tarkoitetaan suosituimmuuskohtelua ja kansallista kohtelua sellaisina kuin ne määritellään 17.9, 17.11, 18.4 ja 18.5 artiklassa sekä kohtelua vähintään yhtä edullisin ehdoin ja edellytyksin kuin ne, jotka myönnetään samankaltaisten yleisten televerkkojen tai -palveluiden käyttäjille samanlaisissa tilanteissa.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen palveluntarjoajat voivat käyttää yleisiä televerkkoja ja -palveluja ensin mainitun osapuolen rajojen sisällä ja rajojen yli tiedonsiirtoa varten, mukaan lukien tällaisten palveluntarjoajien yrityksen sisäinen viestintä, ja saadakseen pääsyn kumman tahansa osapuolen alueella tietokannoissa pidettäviin tai muulla tavalla koneellisesti luettavassa muodossa säilytettyihin tietoihin.

4. Sen estämättä, mitä 3 kohdassa määrätään, osapuoli voi ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä viestinnän turvallisuuden ja luottamuksellisuuden takaamiseksi sillä edellytyksellä, ettei näitä toimenpiteitä sovelleta siten, että ne muodostaisivat palvelukaupassa keinon mielivaltaisuudelle tai epäoikeutetulle syrjinnälle tai peitetulle kaupan rajoittamiselle.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että pääsulle yleisiin televerkkoihin tai -palveluihin ja näiden käyttömahdollisuudelle niiden alueella ei aseteta muita ehtoja kuin ne, jotka ovat tarpeen, jotta voidaan

- a) turvata yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajien julkisen palvelun velvoitteet ja erityisesti niiden mahdollisuudet pitää palvelujaan yleisesti saatavilla; tai
- b) suojata yleisten televerkkojen ja -palveluiden teknistä eheyttä.

23.7 ARTIKLA

Televiestintäriitojen ratkaiseminen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että mikäli televerkkojen tai -palveluiden tarjoajien välillä ilmenee riita, joka liittyy tästä luvusta johtuviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, televiestinnän sääntelyviranomaisen tekee kumman tahansa riidan osapuolen pyynnöstä kohtuullisen ajan kuluessa sitovan päätöksen riidan ratkaisemiseksi.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että televiestinnän sääntelyviranomaisen antama päätös saatetaan yleisön saataville kyseisen osapuolen säädöksiin ja määräyksiin sisältyviä liikesalaisuutta koskevia vaatimuksia noudattaen. Televiestinnän sääntelyviranomaisen on toimitettava riidan osapuolille kattava ilmoitus syistä, joihin päätös perustuu. Riidan osapuolilla on oikeus hakea päätökseen muutosta 23.3 artiklan 7 kohdan mukaisesti.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu menettely ei estä kumpaakaan riidan osapuolta saattamasta asiaa oikeusviranomaisen käsiteltäväksi osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

23.8 ARTIKLA

Kilpailun suojaaminen suurilta palveluntarjoajilta

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä, joilla estetään televerkkojen tai -palveluiden tarjoajia, jotka joko yksin tai yhdessä ovat suuria palveluntarjoajia, ottamasta käyttöön muun muassa seuraavanlaisia kilpailunvastaisia käytäntöjä tai jatkamasta sellaisten soveltamista:

- a) kilpailua rajoittavien ristikkäistukien käyttö;
- b) kilpailijoilta saatujen tietojen käyttö kilpailua rajoittavasti; ja
- c) se, ettei muiden palveluntarjoajien käyttöön anneta ripeästi teknisiä tietoja välttämättömistä laitteista eikä kaupallisesti merkityksellisiä tietoja, joita ne tarvitsevat voidakseen tarjota palveluja.

23.9 ARTIKLA

Yhteenliittäminen suurten palveluntarjoajien kanssa

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suuret yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat tarjoavat yhteenliittämismahdollisuuden kaikissa verkon teknisesti mahdollisissa kohdissa. Suurten palveluntarjoajien on tarjottava tällainen yhteenliittämismahdollisuus
 - a) syrjimättömin ehdoin ja edellytyksin, mukaan luettuina hinnat, tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito, ja laatuvaatimuksin, jotka ovat yhtä korkeatasoiset kuin ne, joita sovelletaan tällaisen suuren palveluntarjoajan omiin vastaaviin palveluihin tai sen tytäryhtiöiden tai muiden sidosyriyten vastaaviin palveluihin;
 - b) kohtuullisessa ajassa ja soveltaen ehtoja ja edellytyksiä, mukaan luettuina hinnat, tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito, jotka ovat läpinäkyviä, taloudelliseen toteutettavuuteen nähden kohtuullisia ja riittävän eriteltyjä, jotta palveluntarjoajan ei tarvitse maksaa sellaisista verkkoelementeistä tai toiminteista, joita se ei tarvitse palvelunsa tarjoamiseen; ja
 - c) käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoimintojen rakentamiskustannuksiin.
2. Kumpikin osapuoli asettaa julkisesti saataville menettelyt, joita sovelletaan yhteenliittämiseen suurten palveluntarjoajien kanssa.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suuret palveluntarjoajat julkaisevat tapauksen mukaan joko yhteenliittämissopimuksensa tai yhteenliittämistarjoustensa mallin.

23.10 ARTIKLA

Suuren palveluntarjoajan olennaisten laitteistojen antaminen saataville

Kumpikin osapuoli antaa televiestinnän sääntelyviranomaiselleen valtuudet edellyttäen, että sen alueella olevat suuret palveluntarjoajat antavat olennaiset laitteistonsa televerkkojen tai -palveluiden tarjoajien saataville kohtuullisin, läpinäkyvin ja syrjimättömin ehdoin ja edellytyksin televerkkojen tai -palveluiden tarjoamista varten, paitsi silloin, kun tämä ei ole välttämätöntä tehokkaan kilpailun saavuttamiseksi televiestinnän sääntelyviranomaisen keräämien tietojen ja suorittaman markkina-arvion perusteella. Suuren palveluntarjoajan olennaiset laitteistot voivat sisältää verkkoelementtejä, vuokrajohtopalveluja ja niiden liitännäistoimintoja.

23.11 ARTIKLA

Rajalliset resurssit

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että rajallisten resurssien, mukaan lukien radiotaajuudet, numerot ja reititysoikeudet, käyttöoikeudet jaetaan ja myönnetään kohtuullisessa ajassa avoimella, objektiivisella, läpinäkyvällä, syrjimättömällä ja oikeasuhteisella tavalla ja ottaen huomioon yleisenhyödylliset tavoitteet. Käyttöoikeuksiin liittyvien menettelyjen, ehtojen ja velvoitteiden on perustuttava objektiivisiin, läpinäkyviin, syrjimättömiin ja oikeasuhteisiin kriteereihin.
2. Kumpikin osapuoli julkaisee tiedot jaettujen taajuusalueiden kulloisesta käytöstä, mutta yksityiskohtaisia tietoja julkishallinnon erityisiin käyttötarkoituksiin osoitetuista radiotaajuuksista ei edellytetä.
3. Taajuuksien jakamiseen ja osoittamiseen sekä taajuuksien hallintaan liittyvät osapuolen toimenpiteet eivät sinänsä ole ristiriidassa 17.8 ja 18.7 artiklan kanssa. Näin ollen kumpikin osapuoli säilyttää oikeutensa ottaa käyttöön ja soveltaa taajuuksien hallintatoimia, jotka voivat rajoittaa telepalveluiden tarjoajien määrää, edellyttäen, että näin tehdessään osapuoli noudattaa sopimuksen tätä osaa. Tähän sisältyy mahdollisuus jakaa taajuusalueita ottaen huomioon nykyiset ja tulevat tarpeet sekä taajuuksien saatavuus.

23.12 ARTIKLA

Numeron siirrettävyys

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleisten telepalveluiden tarjoajat mahdollistavat sen alueella numeron siirrettävyyden kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin ehdoin ja edellytyksin.

23.13 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, millaiset yleispalveluvelvoitteet se haluaa pitää voimassa ja päättää niiden soveltamisalasta ja täytäntöönpanosta.
2. Yleispalveluvelvoitteita ei sinänsä katsota kilpailun vastaisiksi, jos niitä hallinnoidaan oikeasuhteisella, avoimella, objektiivisella ja syrjimättömällä tavalla. Yleispalveluvelvoitteita on hallinnoitava kilpailun kannalta neutraalilla tavalla, eikä niistä saa aiheutua suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittämä yleispalvelu edellyttää.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleispalvelun tarjoajien nimeämismenettelyt ovat avoimia kaikille yleisten televerkkojen tai -palveluiden tarjoajille, ja nimeää yleispalvelun tarjoajat tehokkaalla, läpinäkyvällä ja syrjimättömällä tavalla.

4. Jos osapuoli päättää rahoittaa palveluntarjoajan suorittamaa yleispalvelun tarjontaa, sen on varmistettava, että tällainen rahoitus ei ylitä yleispalveluvelvoitteen aiheuttamia nettokustannuksia.

23.14 ARTIKLA

Tietojen luottamuksellisuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että televerkkojen tai -palveluiden tarjoajat, jotka saavat luottamuksellisia tietoja toiselta televerkkojen tai -palveluiden tarjoajalta 23.5, 23.6, 23.9 ja 23.10 artiklan mukaisia järjestelyjä koskevien neuvottelujen myötä, käyttävät tällaisia tietoja ainoastaan niihin tarkoituksiin, joihin ne on annettu, ja huolehtivat aina tällaisten tietojen luottamuksellisuudesta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa yleisten televerkkojen tai -palveluiden käytön aikana tapahtuneen televiestinnän ja siihen liittyvien liikennetietojen luottamuksellisuuden sillä edellytyksellä, ettei tätä varten toteutettuja toimenpiteitä sovelleta siten, että ne muodostaisivat palvelukaupassa keinon mielivaltaiselle tai perusteettomalle syrjinnälle tai peitetylle palvelukaupan rajoittamiselle.

23.15 ARTIKLA

Ulkomainen osakkeenomistus

Kun on kyse kaupallisen läsnäolon kautta tapahtuvasta televerkkojen tai -palveluiden tarjoamisesta, lukuun ottamatta yleisradiotoimintaa, osapuoli ei aseta yhteisyritysvaatimuksia tai rajoita ulkomaisen pääoman määrää ulkomaisen osakkeenomistuksen enimmäisprosenttirajana tai ulkomaisen sijoituksen yksittäisenä tai yhteenlaskettuna arvona.

23.16 ARTIKLA

Avoim ja syrjimätön pääsy internetiin

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että internetyhteyspalveluiden tarjoajat antavat kyseisten palveluiden käyttäjille pääsyn haluamiinsa tietoihin, sisältöihin ja palveluihin ja mahdollisuuden levittää niitä.
2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta osapuolen säädöksiä ja määräyksiä, jotka liittyvät kyseisessä kohdassa tarkoitettujen tietojen, sisältöjen ja palveluiden laillisuuteen.
3. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, internetyhteyspalveluiden tarjoajat voivat toteuttaa osapuolen säädösten ja määräysten mukaisia syrjimättömiä¹, kohtuullisia, läpinäkyviä ja oikeasuhteisia verkonhallintatoimenpiteitä.

¹ Ellei osapuolen säädöksissä ja määräyksissä säädetyistä poikkeuksista muuta johdu.

4. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että internetyhteyspalveluiden tarjoajat antavat kyseisten palveluiden käyttäjille mahdollisuuden käyttää valitsemaansa laitteita edellyttäen, että tällaiset laitteet eivät häiritse muiden laitteiden, verkon tai verkon kautta tarjottavien palveluiden turvallisuutta.

23.17 ARTIKLA

Kansainvälinen verkkovierailu

1. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä edistääkseen kansainvälisten verkkovierailupalveluiden läpinäkyvää ja kohtuullista hinnoittelua siten, että voidaan osaltaan tukea osapuolten välisen kaupan kasvua ja parantaa kuluttajien hyvinvointia.
2. Kumpikin osapuoli voi päättää toteuttaa toimia tehostaakseen läpinäkyvyyttä ja kilpailua kansainvälisten verkkovierailupalveluiden hintojen ja verkkovierailupalveluiden teknisten vaihtoehtojen osalta, esimerkiksi
 - a) varmistamalla, että tiedot vähittäishinnoista ovat helposti kaikkien saatavilla; ja
 - b) minimoimalla verkkovierailupalveluiden teknisten vaihtoehtojen käyttämistä rajoittavat esteet, jolloin toisen osapuolen alueelta osapuolen alueella vierailevat käyttäjät voivat saada pääsyn telepalveluihin valitsemaansa laitetta käyttäen.

24 LUKU

KANSAINVÄLISET MERILIIKENNEPALVELUT

24.1 ARTIKLA

Soveltamisala, määritelmät ja periaatteet

1. Tässä luvussa vahvistetaan periaatteet, jotka koskevat 17, 18 ja 19 luvun nojalla vapautettuja kansainvälisiä meriliikennepalveluita.
2. Tässä luvussa ja 17, 18 ja 19 luvussa sekä liitteissä 17-A, 17-B ja 17-C tarkoitetaan
 - a) 'konttiasema- ja varastopalveluilla' konttien säilyttämistä joko satama-alueilla tai sisämaassa niiden pakkaamiseksi, purkamiseksi ja korjaamiseksi sekä niiden saattamiseksi liikennekelpoisiksi;
 - b) 'tulliselvityspalveluilla' tai 'tullitoimipaikan asiamiespalveluilla' toimia, jotka koostuvat rahdin tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvien tullimuodollisuuksien täyttamisestä toisen osapuolen puolesta riippumatta siitä, onko tämä palvelu kyseisen palveluntarjoajan päätoimi vai sen päätoimialaa täydentävä muu toimintamuoto;

- c) 'ovelta ovelle -kuljetuksella' tai 'multimodaalisella kuljetuksella' rahdin kuljettamista ainoastaan yhdellä kuljetusasiakirjalla käyttäen useampaa kuin yhtä kuljetusmuotoa ja siten, että kuljetukseen sisältyy kansainvälinen meriosuus;
- d) 'syöttöliikennepalveluilla' meritse tapahtuvaa rahtiliikennettä osapuolen alueella sijaitsevien satamien välillä ennen kansainvälistä kuljetusosuutta tai sen jälkeen, erityisesti konttikuljetuksissa, matkalla kyseisen osapuolen alueen ulkopuoliseen määräpaikkaan;
- e) 'huolintapalveluilla' laivauksen järjestämistä ja seuranta laivaajan puolesta hankkimalla kuljetus- ja tarvittavat oheispalvelut, laatimalla tarvittavat asiakirjat ja toimittamalla tarvittavat liiketoimintatiedot;
- f) 'kansainvälisellä rahdilla' osapuolen sataman tai toisen osapuolen tai kolmannen maan sataman taikka jäsenvaltion sataman ja jonkin muun jäsenvaltion sataman välistä rahtia;
- g) 'kansainvälisillä meriliikennepalveluilla' matkustajien tai rahdin kuljettamista merialuksilla osapuolen sataman ja toisen osapuolen tai kolmannen maan sataman välillä sekä suoraa sopimusta muiden liikennepalveluiden tarjoajien kanssa ovelta ovelle -kuljetuksen tai multimodaalisen kuljetuksen tarjoamiseksi yhdellä kuljetusasiakirjalla mutta ei tällaisten muiden liikennepalveluiden tarjoamisoikeutta;

- h) 'varustamon edustajan palveluilla' yhden tai useamman linjavarustamon tai laivayhtiön kaupallisten etujen edustamista tietyllä maantieteellisellä alueella seuraavissa tarkoituksissa:
- i) meriliikenteen ja siihen liittyvien palveluiden markkinointiin ja myyntiin liittyvät toimet hinnoittelusta laskutukseen sekä konossementtien laatiminen yhtiöiden puolesta, tarvittavien oheispalveluiden ostaminen ja jälleenmyynti, asiakirjojen laatiminen ja liiketoimintatietojen toimittaminen; tai
 - ii) aluksen satamassakäynnin järjestäminen tai rahdin haltuunotto tarvittaessa varustamon puolesta;
- i) 'meriliikenteen liitännäispalveluilla' meriliikenteen lastinkäsittelypalveluita, tulliselvityspalveluita, konttiasema- ja varastopalveluita, varustamon edustajan palveluita ja meriliikenteen huolintapalveluita; ja
- j) 'meriliikenteen lastinkäsittelypalveluilla' ahtausyriyten, myös terminaalien operaattoreiden, harjoittamaa toimintaa, mutta siihen ei sisälly satamatyöläisten välitön toiminta, jos tällainen työvoima on järjestetty ahtausyriyksistä tai terminaalien operaattoriyriyksistä riippumattomasti; tähän sisältyvät seuraavien vaiheiden järjestely ja valvonta:
- i) lastin lastaaminen alukseen tai purkaminen aluksesta;

- ii) lastin kiinnittäminen tai irrottaminen; ja
- iii) lastin vastaanottaminen tai toimittaminen ja säilyttäminen ennen laivausta tai purkamisen jälkeen.

3. Ottaen huomioon kansainvälisten meriliikennepalveluiden nykyisen vapauttamisen asteen osapuolten välillä sovelletaan seuraavia periaatteita:

- a) osapuolet soveltavat tosiasiallisesti periaatetta, jonka mukaan kansainvälisille meriliikennemarkkinoille ja meriliikenteeseen on rajoittamaton pääsy kaupallisin ehdoin ja syrjimättömästi; ja
- b) kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen lipun alla purjehtiville tai toisen osapuolen palveluntarjoajien liikennöimille aluksille yhtä edullinen kohtelu kuin omille aluksilleen muun muassa satamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja palveluiden ja meriliikenteen liitännäispalveluiden käytön ja niistä johtuvien maksujen ja palkkioiden, tullipalveluiden ja laituri paikkojen sekä lastausta ja purkamista varten osoitettavien tilojen ja välineiden osalta.

4. Soveltaessaan 3 kohdassa tarkoitettuja periaatteita osapuolet

- a) eivät ota käyttöön tulevissa, kolmansien maiden kanssa meriliikennepalveluista tehtävissä sopimuksissa lastinjakojärjestelyjä, kuivan ja nestemäisen irtolastin kuljetukset ja linjaliikenne mukaan luettuina, ja lopettavat kohtuullisen ajan kuluessa tällaiset lastinjakojärjestelyt, jos niitä on aiemmissa sopimuksissa; ja

b) poistavat tämän sopimuksen voimaan tullessa kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset tai muut esteet, jotka voisivat rajoittaa peitellysti kansainvälisten meriliikennepalveluiden vapaata tarjoamista tai vaikuttaa niihin syrjivästi, ja pidättäytyvät ottamasta sellaisia käyttöön.

5. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalveluiden tarjoajien sijoittautua alueelleen ja toimia siellä liitteessä 17-A, 17-B tai 17-C vahvistetussa sitä koskevassa erityissitoumusten luettelossa määrätyin edellytyksin.

6. Kumpikin osapuoli antaa toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalveluiden tarjoajien saataville kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin seuraavat satamapalvelut: luotsaaminen, hinaus ja vetoapu, muonitus, polttoaineen ja veden toimitus, jätehuolto ja painolastin hävittäminen, satamakapteenipalvelut, navigointilaitteet, alusten käytön kannalta tärkeät maissa sijaitsevat käyttöpalvelut, kuten viestintä-, vesi-, sähkö- ja muut vastaavat palvelut, korjausvälineet hätätapauksia varten, ankkurointi, ankkuripaikka ja kiinnittämispalvelut.

7. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalveluiden tarjoajien siirtää omistamiaan tai vuokraamiaan tyhjiä kontteja, joita ei kuljeteta lastina maksua vastaan, Chilen satamien välillä tai jäsenvaltion satamien välillä.

25 LUKU

RAHOITUSPALVELUT

25.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan toimenpiteeseen, jonka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja joka koskee
 - a) toisen osapuolen rahoituslaitoksia;
 - b) toisen osapuolen sijoittajia ja tällaisten sijoittajien sijoituksia osapuolen alueella olevissa rahoituslaitoksissa; tai
 - c) rajat ylittävää rahoituspalveluiden kauppaa.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 17 lukua sovelletaan toimenpiteeseen, joka
 - a) koskee osapuolen sijoittajaa ja tällaisen sijoittajan sijoitusta rahoituspalveluiden tarjoajassa, joka ei ole rahoituslaitos; ja

- b) on muu kuin rahoituspalveluiden tarjontaan liittyvä toimenpide ja joka koskee osapuolen sijoittajaa ja tällaisen sijoittajan sijoitusta rahoituslaitoksessa toisen osapuolen alueella.
3. Tämän luvun soveltamisalaan kuuluviin toimenpiteisiin sovelletaan 17 ja 18 luvun määräyksiä ainoastaan siltä osin kuin kyseiset säännökset sisällytetään tähän lukuun ja otetaan sen osaksi.
4. Edellä oleva 17.5, 17.16–17.23 ja 18.10 artikla sisällytetään tähän lukuun ja otetaan osaksi sitä.
5. Edellä olevan 17 luvun D jakso sisällytetään tähän lukuun ja otetaan osaksi sitä ainoastaan niissä kanteissa, joiden mukaan osapuoli on rikkonut 17.5, 17.16, 17.17, 17.18, 17.19, 17.20 tai 17.21 artiklaa, 25.3 artiklan 2 kohtaa tai 25.5 artiklan 2 kohtaa.
6. Tätä lukua ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka osapuoli on ottanut käyttöön tai pitänyt voimassa ja jotka koskevat
- a) raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvää keskuspankin tai rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen toimintaa;
- b) toimintaa tai palveluita, jotka kuuluvat osana julkiseen eläkejärjestelmään tai lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään; tai
- c) toimintaa tai palveluita, jotka toteutetaan osapuolen puolesta, osapuolen takaamana tai sen rahavaroja käyttäen, julkiset elimet mukaan luettuina.

7. Sen estämättä, mitä 6 kohdassa määrätään, tätä lukua sovelletaan siinä määrin kuin osapuoli sallii rahoituslaitostensa toteuttaa 6 kohdan b tai c alakohdassa tarkoitettua toimintaa tai palveluita kilpailussa julkisen elimen tai rahoituslaitoksen kanssa.
8. Jäljempänä olevia 25.3 ja 25.5–25.9 artiklaa ei sovelleta julkisiin hankintoihin.
9. Jäljempänä olevia 25.3 ja 25.5–25.8 artiklaa ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan lukien.

25.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa ja liitteessä 25 tarkoitetaan

- a) 'osapuolen rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajalla' osapuolen henkilöä, joka toimii rahoituspalveluiden alalla osapuolen alueella ja pyrkii tarjoamaan tai tarjoaa rahoituspalvelua kyseisen palvelun rajat ylittävän tarjonnan muodossa;

- b) 'rajat ylittävällä rahoituspalveluiden tarjoamisella' tai 'rajat ylittävällä rahoituspalveluiden kaupalla' rahoituspalvelun tarjontaa
- i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai
 - ii) osapuolen alueella kyseisen osapuolen henkilön toimesta toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;
- c) 'rahoituslaitoksella' yhden tai useamman rahoituspalvelun tarjoajaa, jota säännellään tai valvotaan näiden palveluiden tarjonnan osalta rahoituslaitoksena sen osapuolen lainsäädännön nojalla, jonka alueella se sijaitsee, mukaan luettuna osapuolen alueella sijaitseva sellaisen rahoituspalveluiden tarjoajan sivuliike, jonka päätoimipaikka sijaitsee toisen osapuolen alueella;
- d) 'rahoituspalveluilla' rahoitusluonteista palvelua, mukaan lukien vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut sekä pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuksia); rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:
- i) vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:
 - A) ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):
 - 1) henkivakuutus; ja
 - 2) vahinkovakuutus;

- B) jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;
 - C) vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta; ja
 - D) vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut; ja
- ii) pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuksia):
- A) talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto yleisöltä;
 - B) kaiken tyyppinen luotonanto, mukaan luettuina kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoimien rahoitus;
 - C) rahoitusleasing;
 - D) kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan luettuina luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;
 - E) takaukset ja sitoumukset;

- F) kaupankäynti omaan tai asiakkaitten lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muuten seuraavilla välineillä:
- 1) rahamarkkinavälineet (mukaan lukien sekkit, vekselit ja talletustodistukset);
 - 2) ulkomaanvaluutta;
 - 3) johdannaistuotteet, mukaan luettuina futuurit ja optiot;
 - 4) valuuttakursseihin ja korkoihin liittyvät välineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset ja korkotermiinit;
 - 5) siirrettävissä olevat arvopaperit; tai
 - 6) muut siirtokelpoiset rahoitusvälineet ja rahoitusvarat, mukaan luettuina jalometalliharkot;
- G) osallistuminen kaikenlaisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja liikkeeseenlaskuun liittyvien palveluiden tarjoaminen;
- H) välitystoiminta rahamarkkinoilla;

- D) omaisuuden hoito, kuten käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, yhteissijoitusten hoidon kaikki muodot sekä arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;
- J) rahoitusvaroihin kuten arvopapereihin, johdannaistuotteisiin ja muihin siirtokelpoisiin välineisiin liittyvät maksu- ja selvityspalvelut;
- K) rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvät ohjelmistot; ja
- L) neuvonta, välitys ja muut liitännäisrahoituspalvelut A–K alakohdassa lueteltujen toimintamuotojen osalta, mukaan lukien luottotiedot ja luottotietoanalyysit, sijoituksiin ja arvopaperisalkkuihin liittyvä tutkimus ja neuvonta, yritysostoihin sekä yritysten uudelleenjärjestelyyn ja strategiaan liittyvä neuvonta;
- e) 'osapuolen rahoituspalveluiden tarjoajalla' osapuolen luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa rahoituspalveluja, lukuun ottamatta julkisia elimiä;
- f) 'sijoituksella' 17.2 artiklassa määriteltyä 'sijoitusta', lukuun ottamatta sitä, että tämän luvun ja liitteen 25 soveltamista varten 'lainojen' ja 'velkainstrumenttien' osalta
- i) sijoituksen määritelmä kattaa rahoituslaitokselle myönnetyn lainan tai sen liikkeeseen laskeman velkainstrumentin vain, jos sitä käsitellään lakisääteisenä pääomana siinä osapuolella, jonka alueella rahoituslaitos sijaitsee; ja

ii) sijoituksen määritelmä ei kata rahoituslaitoksen myöntämää lainaa tai omistamaa velkainstrumenttia, lukuun ottamatta i alakohdassa tarkoitettua rahoituslaitokselle myönnettyä lainaa tai rahoituslaitoksen velkainstrumenttia;

selkeyden vuoksi todetaan, että rajat ylittävän rahoituspalveluiden tarjoajan myöntämä laina tai omistama velkainstrumentti, lukuun ottamatta lainaa rahoituslaitokselle tai sen liikkeeseen laskemaa velkainstrumenttia, on 17 luvun soveltamista varten sijoitus, jos kyseinen laina tai velkainstrumentti täyttää perusteet, jotka vahvistetaan 17.2 artiklan k alakohdassa olevassa 'sijoituksen' määritelmässä;

g) 'osapuolen sijoittajalla' osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, joka pyrkii tekemään, tekee tai on tehnyt sijoituksen toisen osapuolen alueella sijaitsevaan rahoituslaitokseen;

h) 'osapuolen oikeushenkilöllä'

i) EU-osapuolen osalta: Euroopan unionin tai vähintään yhden sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa¹ Euroopan unionin alueella; ja

ii) Chilen osalta: Chilen lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa Chilen alueella;

¹ Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) EU-osapuoli katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite "tosiasiallinen ja jatkuva yhteys" jonkin jäsenvaltion talouteen vastaa "merkittävän liiketoiminnan" käsitettä.

- i) 'uudella rahoituspalvelulla' rahoitusluonteista palvelua, jota mikään rahoituspalveluiden tarjoaja ei tarjoa osapuolen alueella mutta jota tarjotaan toisen osapuolen alueella, mukaan lukien palvelut, jotka liittyvät olemassa oleviin ja uusiin tuotteisiin tai tuotteen toimitustapaan;
- j) 'julkisella elimellä'
- i) osapuolen julkisia viranomaisia, keskuspankkia tai rahaviranomaista taikka osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevaa laitosta, jos sen pääasiallisena tehtävänä on hoitaa julkisia tehtäviä tai suorittaa julkishallintoon kuuluvia toimintoja, ei kuitenkaan laitosta, joka pääasiallisesti tarjoaa rahoituspalveluja kaupallisin ehdoin; tai
- ii) näiden tehtävien osalta yksityistä elintä, joka hoitaa tehtäviä, joita yleensä hoitaa keskuspankki tai rahaviranomainen; ja
- k) 'itsesääntelyorganisaatiolla' valtiosta riippumatonta elintä, mukaan lukien arvopaperi- tai futuuripörssiä tai arvopaperi- tai futuurimarkkinoita, selvitystoimistoa tai muuta organisaatiota tai yhdistystä, joka käyttää omaa tai sille valtion-, alue- tai paikallishallinnolta taikka viranomaisilta siirrettyä sääntely- tai valvontavaltaa rahoituspalveluiden tarjoajiin tai rahoituslaitoksiin nähden.

25.3 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajille ja yrityksille, jotka muodostavat rahoituslaitoksessa olevan sijoituksen, sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa¹ omille rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajilleen ja niiden yrityksille, jotka ovat rahoituslaitoksia.
2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajille ja niiden rahoituslaitoksissa oleville sijoituksille toiminnan osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa² omille rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajilleen ja niiden rahoituslaitoksissa oleville sijoituksille.
3. Osapuolen 1 ja 2 kohdan nojalla myöntämällä kohtelulla tarkoitetaan
 - a) Chilen alue- tai paikallishallinnon osalta kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen hallinnon taso myöntää samanlaisissa tilanteissa Chilen rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajille ja niiden sijoituksille alueellaan sijaitsevissa rahoituslaitoksissa;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

- b) jäsenvaltion valtionhallinnon osalta tai jäsenvaltiossa kohtelua, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, jonka kyseinen valtionhallinto myöntää samanlaisissa tilanteissa kyseisen jäsenvaltion rahoituslaitoksiin sijoittaneille sijoittajille ja niiden sijoituksille alueellaan sijaitsevilla rahoituslaitoksissa¹.

25.4 ARTIKLA

Julkiset hankinnat

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueelle sijoittautuneille toisen osapuolen rahoituslaitoksille myönnetään kaikkien toimenpiteiden, jotka liittyvät hankintayksiköiden valtion tarpeita varten suorittamiin tavaroiden ja palveluiden ostoihin, osalta kohtelu, joka on vähintään yhtä edullinen kuin edullisin kohtelu, joka myönnetään samanlaisissa tilanteissa sen omille rahoituslaitoksille.
2. Tässä artiklassa määrättyyn kansallisen kohtelun soveltamisvelvoitteeseen sovelletaan 28.3 artiklassa vahvistettuja turvallisuuden perustuvia poikkeuksia ja yleisiä poikkeuksia.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että jäsenvaltion valtionhallinnon myöntämä tai jäsenvaltiossa myönnetty kohtelu kattaa tapauksen mukaan myös alue- ja paikallishallinnon tason.

25.5 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen rahoituslaitokseen sijoittaneille sijoittajille ja niiden yrityksille, jotka muodostavat rahoituslaitoksessa olevan sijoituksen, sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa¹ kolmansien maiden rahoituslaitokseen sijoittaneille sijoittajille ja niiden yrityksille, jotka ovat rahoituslaitoksia.
2. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen rahoituslaitokseen sijoittaneille sijoittajille ja niiden sijoituksille toiminnan osalta kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa² kolmansien maiden rahoituslaitokseen sijoittaneille sijoittajille ja niiden rahoituslaitoksissa oleville sijoituksille.
3. Edellä olevan 1 ja 2 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta myöntämään toisen osapuolen rahoituslaitokseen sijoittaneille sijoittajille tai niiden rahoituslaitoksissa oleville sijoituksille sellaista kohtelua, joka on seurausta toimenpiteistä, joilla tunnustetaan muun muassa luonnollisen henkilön tai yrityksen taloudellisen toiminnan harjoittamiseen tarvittavien toimi- ja muiden lupien tai todistusten normit tai perusteet taikka vakavaraisuusvaatimukset.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

² Selkeyden vuoksi todetaan, että se, myönnetäänkö kohtelu ”samanlaisissa tilanteissa”, on arvioitava tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella ja tämä riippuu tilanteen kokonaiskuvasta.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun kohteluun eivät sisälly muissa kansainvälisissä sijoitussopimuksissa ja muissa kauppasopimuksissa määrätyt sijoitusriitojen ratkaisumenettelyt ja -mekanismit. Muiden kansainvälisten sijoitussopimusten tai kauppasopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua kohtelua, eivätkä ne siten voi merkitä tämän artiklan rikkomista, lukuun ottamatta osapuolen käyttöön ottamia tai voimassa pitämiä toimenpiteitä. Osapuolen tällaisten aineellisten määräysten nojalla soveltamat toimenpiteet voivat olla tässä artiklassa tarkoitettua kohtelua ja näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista.

25.6 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

1. Toimialoilla tai osa-aloilla, jotka luetellaan lisäyksen 25-1 ja 25-2 B jaksossa ja joilla on tehty markkinoille pääsyä koskevia sitoumuksia, ja kun kyseessä on toisen osapuolen sijoittajien pääsy markkinoille rahoituslaitosten sijoittautumisen tai rahoituslaitosten toiminnan harjoittamisen kautta, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpidettä, jolla
 - a) rajoitetaan rahoituslaitosten määrää lukumääräisten kiintiöiden, monopoliin, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten kautta;
 - b) rajoitetaan rahoituspalveluiden liiketoimien tai varojen kokonaisarvoa lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten kautta;

- c) rajoitetaan rahoituspalveluiden liiketoimien tai rahoituspalvelutuotannon kokonaismäärää määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai tarveharkintaa koskevien vaatimusten kautta;
- d) rajoitetaan niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärää, jotka voivat toimia tietyllä rahoituspalveluiden toimialalla tai jotka jokin rahoituslaitos voi työllistää ja jotka ovat tarpeen tietyn rahoituspalvelun tarjoamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten kautta; tai
- e) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jonka kautta rahoituslaitos voi tarjota palvelun.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä artikla ei estä osapuolta edellyttämästä, että rahoituslaitos tarjoaa tietyt rahoituspalvelut erillisten oikeushenkilöiden kautta, jos kyseisen rahoituslaitoksen tarjoama rahoituspalveluvalikoimaa ei voida kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti tarjota yhden ainoan oikeushenkilön kautta.

25.7 ARTIKLA

Rajat ylittävä rahoituspalveluiden tarjonta

1. Edellä oleva 18.4, 18.5, 18.6 ja 18.7 artikla sisällytetään tähän lukuun ja otetaan sen osaksi, ja niitä sovelletaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat lisäksi 25-1 ja 25-2 olevassa A jaksossa täsmennettyihin rahoituspalveluja tarjoaviin toisen osapuolen rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajiin.

2. Osapuoli sallii alueellaan olevien henkilöiden ja luonnollisten henkilöiden heidän sijainnistaan riippumatta ostaa rahoituspalveluja toisen osapuolen alueella sijaitsevalta kyseisen toisen osapuolen rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajalta. Tämä velvoite ei edellytä, että osapuoli sallii tällaisten tarjoajien harjoittaa liiketoimintaa tai hankkia asiakkaita alueellaan. Osapuoli voi määritellä käsitteet 'harjoittaa liiketoimintaa' ja 'hankkia asiakkaita' tämän artiklan soveltamista varten, edellyttäen, että ne eivät ole ristiriidassa tämän artiklan 1 kohdan kanssa.

3. Osapuoli voi vaatia toisen osapuolen rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajien ja rahoitusvälineiden rekisteröintiä tai hyväksymistä, sanotun kuitenkin rajoittamatta rahoituspalveluiden rajat ylittävään kauppaan liittyvien muiden, toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen tarkoitettujen sääntelykeinojen käyttöä.

25.8 ARTIKLA

Ylempi johto ja hallitukset

Osapuoli ei saa vaatia, että toisen osapuolen rahoituslaitos, joka on sijoittautunut sen alueelle, nimittää tiettyä kansalaisuutta edustavia luonnollisia henkilöitä yrityksen hallitukseen taikka johtajiksi tai muihin ylemmän johdon tehtäviin.

25.9 ARTIKLA

Suoritevaatimukset

1. Kun on kyse osapuolen tai kolmannen maan rahoituslaitoksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle tai toiminnasta siellä, kyseinen toinen osapuoli ei saa määrätä tai panna täytäntöön mitään vaatimusta tai sitoumusta tai velvollisuutta, joka koskee seuraavia:
- a) tavaroiden tai palveluiden tietyn määrän tai prosenttiosuuden vienti;
 - b) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
 - c) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;
 - d) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen rahoituslaitokseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;
 - e) tällaisen rahoituslaitoksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään;
 - f) teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon siirto sen alueella olevalle luonnolliselle henkilölle tai yritykselle;

- g) kyseisen rahoituslaitoksen tuottamien tavaroiden tai tarjoamien palveluiden tarjonta yksinomaan kyseisen osapuolen alueelta tietylle alueelle tai maailmanmarkkinoille;
- h) kyseisen rahoituslaitoksen tietyn alueen, joka on suurempi kuin osapuolen alue, tai maailmanmarkkinoiden päätoimipaikan sijoittaminen sen alueelle;
- i) sen kansalaisten tietyn määrän tai prosenttiosuuden palkkaaminen; tai
- j) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

2. Osapuoli ei saa rahoituslaitoksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä alueellaan asettaa osapuolelle tai kolmannelle maalle edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi mitään seuraavista vaatimuksista:

- a) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;
- b) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palveluiden ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palveluiden ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta henkilöiltä tai yrityksiltä;
- c) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai tällaiseen rahoituslaitokseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;

- d) tällaisen rahoituslaitoksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palveluiden myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttatulojen määrään; tai
- e) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

3. Kun kyse on osapuolen tai kolmannen maan sijoittajan rahoituslaitoksen sijoittautumisesta toisen osapuolen alueelle tai toiminnan harjoittamisesta siellä, 2 kohdan ei saa tulkita estävän kyseistä toista osapuolta asettamasta edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi vaatimusta sijoittaa tuotanto, tarjota palvelu, kouluttaa tai työllistää työntekijöitä, rakentaa tai laajentaa tiettyjä tiloja tai toteuttaa tutkimus- ja kehitystoimintaa sen alueella.

4. Edellä olevaa 1 kohdan f alakohtaa ei sovelleta, jos

- a) osapuoli sallii teollis- ja tekijänoikeuksien käytön TRIPS-sopimuksen 31 tai 31 a artiklan mukaisesti tai ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka edellyttävät sellaisten tietojen tai sellaisten teollis- ja tekijänoikeuden alaisten tietojen ilmoittamista, jotka kuuluvat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan ja ovat sen kanssa sopusoinnussa; tai
- b) tuomioistuin, hallinnollinen tuomioistuin tai kilpailuviranomainen määrää vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden sellaisen käytännön korjaamiseksi, jonka on oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyssä todettu rikkovan osapuolen kilpailulainsäädäntöä.

5. Edellä olevan 1 kohdan a, b ja c alakohtaa ja 2 kohdan a ja b alakohtaa ei viennin edistämishjelmiin ja ulkomaan avustusohjelmiin osallistumisen osalta sovelleta tavaroiden tai palveluiden kelpoisuusvaatimuksiin.
6. Edellä olevan 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaran sisältöä koskeviin vaatimuksiin, jotka tuojaosapuoli on määrännyt, jotta tavaroille voidaan myöntää tullietuuskohtelu tai tullietuuskiintiö.
7. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan ei saa tulkita edellyttävän, että osapuoli sallii tietyn palvelun tarjoamisen rajat ylittävästi, jos kyseinen osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaiseen palveluiden tarjoamiseen kohdistuvia rajoituksia tai kieltoja, jotka ovat yhdenmukaisia liitteessä 25 mainitun toimialan, osa-alan tai toiminnon osalta määritettyjen varaumien, ehtojen tai rajoitusten kanssa.
8. Tällä artiklalla ei rajoiteta osapuolten WTO-sopimuksen mukaisia sitoumuksia.

25.10 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. Edellä olevaa 25.3, 25.5, 25.7, 25.8 ja 25.9 artiklaa ei sovelleta seuraaviin:
 - a) voimassa oleva poikkeava toimenpide, jota pitää voimassa
 - i) EU-osapuolen osalta:
 - A) Euroopan unioni lisäyksessä 25-1 olevan C jakson mukaisesti;
 - B) jäsenvaltion valtionhallinto lisäyksessä 25-1 olevan C jakson mukaisesti;
 - C) jäsenvaltion aluehallinto lisäyksessä 25-1 olevan C jakson mukaisesti; tai
 - D) jäsenvaltion paikallishallinto; ja
 - ii) Chilen osalta:
 - A) valtionhallinto lisäyksessä 25-2 olevan C jakson mukaisesti;

B) aluehallinto lisäyksessä 25-2 olevan C jakson mukaisesti; tai

C) paikallishallinto;

b) a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) tämän kohdan a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 25.3, 25.5, 25.7, 25.8 tai 25.9 artiklan kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevaa 25.3, 25.5, 25.7, 25.8 ja 25.9 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat kyseisen osapuolen osalta lisäyksessä 25-1 tai 25-2 olevassa D jaksossa vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

3. Osapuoli ei saa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen ottaa käyttöön lisäyksessä 25-1 tai 25-2 olevan D jakson soveltamisalaan kuuluvaa toimenpidettä, jossa edellytetään, että toisen osapuolen sijoittajan on kansalaisuutensa vuoksi myytävä tai muuten luovutettava rahoituslaitos, joka on olemassa kyseisen toimenpiteen voimaantulohetkellä.

4. Edellä olevaa 25.6 artiklaa ei sovelleta osapuolen toimenpiteisiin, jotka koskevat kyseisen osapuolen osalta lisäyksessä 25-1 tai 25-2 olevassa B jaksossa vahvistettuja toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

5. Jos osapuoli on vahvistanut liitteessä 17-A tai 17-B vahvistanut varauman 17.9, 17.11, 17.12, 17.13, 18.4 tai 18.5 artiklaan, tällainen varauma koskee tapauksen mukaan myös 25.3, 25.5, 25.7, 25.8 tai 25.9 artiklaa siltä osin kuin varauksessa esitetty toimenpide, toimiala, osa-ala tai toiminto kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

25.11 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

1. Mikään tässä sopimuksessa ei estä osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä toiminnan vakauteen liittyvistä syistä esimerkiksi
 - a) suojellakseen sijoittajia, tallettajia, vakuutusentottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalveluiden tarjoaja; tai
 - b) turvatakseen osapuolen rahoitusjärjestelmän luotettavuuden ja vakauden.
2. Jos nämä toimenpiteet eivät ole tämän osan määräysten mukaisia, niitä ei saa käyttää keinoina välttää osapuolelle tämän osan mukaisesti kuuluvia sitoumuksia tai velvollisuuksia.

25.12 ARTIKLA

Tietojen käsittely

Tämän osan määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuolella olisi velvollisuus paljastaa yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten yksiköiden hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

25.13 ARTIKLA

Kansallinen sääntely ja avoimuus

1. Tämän sopimuksen 20 lukua, pois lukien 20.1 artiklan 5 kohdan c–f alakohdat, ja 36 lukua ei sovelleta tämän luvun soveltamisalaan kuuluviin osapuolen toimenpiteisiin.
2. Siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista ja osapuolen lainsäädännön kanssa yhdenmukaisella tavalla, kumpikin osapuoli
 - a) julkaisee etukäteen
 - i) ehdotuksensa yleisesti sovellettaviksi säädöksiksi ja määräyksiksi, jotka liittyvät tämän luvun soveltamisalaan; tai

- ii) asiakirjat, joissa annetaan riittävät tiedot tällaisista mahdollisista uusista säädöksistä ja määräyksistä, jotta asianomaiset henkilöt ja toinen osapuoli voivat arvioida, voivatko ne vaikuttaa merkittävästi heidän etuihinsa ja miten;
- b) antaa asianomaisille henkilöille ja toiselle osapuolelle kohtuullisen mahdollisuuden esittää näkemyksiä a alakohdan mukaisesti julkaistuista ehdotuksista säädöksiksi ja määräyksiksi ja asiakirjoista;
- c) ottaa huomioon b alakohdan mukaisesti esitetyt näkemykset; ja
- d) antaa riittävän pitkän määräajan a alakohdan i alakohdan mukaisesti julkaistavien säädösten ja määräysten julkaisupäivän ja sen päivän välillä, jona rahoituspalveluiden tarjoajien on noudatettava niitä.
3. Tätä artiklaa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka liittyvät toimilupavaatimuksiin ja -menettelyihin tai pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin, ja sitä sovelletaan ainoastaan toimialoihin, joilla osapuoli on tehnyt tämän luvun mukaisia erityissitoumuksia, ja ainoastaan siinä laajuudessa, jossa näitä erityissitoumuksia sovelletaan.
4. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa rahoituspalvelun tarjoamista koskeviin lupiin liittyviä toimenpiteitä, se varmistaa, että
- a) tällaiset toimenpiteet perustuvat objektiivisiin ja läpinäkyviin kriteereihin¹;
- b) lupamenettelyt ovat puolueettomia ja riittäviä, jotta hakijat voivat osoittaa, täyttävätkö ne mahdolliset vaatimukset; ja

¹ Tällaisiin kriteereihin voi sisältyä muun muassa pätevyys ja kyky tarjota palvelua, mukaan lukien kyky tarjota palvelua osapuolen sääntelyvaatimusten mukaisesti. Toimivaltaiset viranomaiset voivat arvioida, millainen painoarvo kullekin kriteerille annetaan.

c) lupamenettelyt eivät itsessään perusteettomasti estä vaatimusten täyttämistä.

5. Jos osapuoli edellyttää lupaa¹ rahoituspalvelun tarjoamista varten, se julkaisee viipymättä tai asettaa muuten yleisesti saataville tiedot, joita hakija tarvitsee tällaisen luvan hankkimiseen, ylläpitoon, muuttamiseen ja uusimiseen liittyvien vaatimusten ja menettelyiden noudattamiseksi. Tällaisten tietojen on sisällettävä muun muassa seuraavat tiedot, jos ne ovat saatavilla:

- a) tällaisen luvan saamista, ylläpitoa, muuttamista ja uusimista koskevat vaatimukset ja menettelyt;
- b) asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteystiedot;
- c) hakemuksia koskevien päätösten muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettelyt;
- d) toimilupien tai pätevyyksien ehtojen ja edellytysten noudattamisen seuranta- ja valvontamenettelyt; ja
- e) yleisön osallistumismahdollisuudet esimerkiksi kuulemisten tai kommenttien kautta.

¹ Tätä lukua sovellettaessa 'luvalla' tarkoitetaan rahoituspalvelun tarjoamista koskevaa lupaa, joka on seurausta menettelystä, jota hakijan on noudatettava toimilupavaatimusten ja pätevyysvaatimusten noudattamisen osoittamiseksi.

6. Jos osapuoli edellyttää lupaa rahoituspalvelun tarjoamista varten, kyseisen osapuolen toimivaltaiset viranomaiset

- a) sallivat siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista hakemuksen jättämisen mihin aikaan vuodesta tahansa;¹
- b) jättävät hakijalle kohtuullisesti aikaa hakemuksen tekemiseen, jos hakemuksille on asetettu tietty määräaika;
- c) aloittavat hakemuksen käsittelyn ilman aiheetonta viivytystä;
- d) pyrkivät hyväksymään sähköiset hakemukset samojen aitousvaatimusten mukaisesti kuin paperikopiona toimitettavat hakemukset; ja
- e) hyväksyvät alkuperäisten asiakirjojen sijasta jäljennökset, jotka on todistettu oikeaksi osapuolen lainsäädännön mukaisesti, paitsi jos alkuperäisten asiakirjojen toimittamista edellytetään lupamenettelyn luotettavuuden suojaamiseksi.

7. Kummankin osapuolen on varmistettava, että tällaiset lupamenettelyt ja muodollisuudet ovat mahdollisimman yksinkertaisia eivätkä tarpeettomasti mutkista tai viivytä rahoituspalvelun tarjoamista.

8. Kumpikin osapuoli pyrkii vahvistamaan hakemusten käsittelyä varten suuntaa-antavan aikataulun ja toimittaa hakijan pyynnöstä viipymättä tiedon hakemuksen tilasta.

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että toimivaltaisilta viranomaisilta ei edellytetä hakemusten käsittelyä virallisten työaikojen ja työpäivien ulkopuolella.

9. Jos toimivaltainen viranomainen katsoo hakemuksen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti puutteelliseksi käsittelyä varten, se toimii kohtuullisen ajan kuluessa ja siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista seuraavalla tavalla:

- a) se ilmoittaa hakijalle, että hakemus on puutteellinen;
- b) se ilmoittaa hakijan pyynnöstä ne lisätiedot, joita tarvitaan hakemuksen täydentämiseksi tai antaa muuten ohjeita siitä, miksi hakemusta pidetään puutteellisena; ja
- c) se antaa hakijalle mahdollisuuden¹ toimittaa hakemuksen täydentämiseen tarvittavat lisätiedot.

10. Jos mikään 9 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitetuista toimituksista ei ole käytännössä mahdollinen ja hakemus hylätään puutteellisena, toimivaltaiset viranomaiset varmistavat joka tapauksessa, että ne tiedottavat hakijalle asiasta kohtuullisen ajan kuluessa.

11. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset antavat hakijoille perimiään lupamaksuja² koskevan maksutaulukon tai tietoa siitä, miten maksujen määrät määräytyvät, eivätkä käytä maksuja keinona välttää osapuolelle kuuluvia sitoumuksia tai velvollisuuksia.

¹ Tällainen mahdollisuus ei edellytä, että toimivaltainen viranomainen pidentää määräaika.

² Lupamaksuihin eivät sisälly luonnonvarojen käytöstä perittävät maksut, huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjimättömästä myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

12. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätöksensä riippumattomasti, eikä se saa olla vastuussa toiminnastaan sellaista palvelua tarjoavalle henkilölle, josta edellytetään toimilupaa tai muuta lupaa.

13. Kumpikin osapuoli varmistaa, että hakemuksen käsittely, myös lopullisen päätöksen tekeminen, saatetaan loppuun kohtuullisessa ajassa täydellisen hakemuksen toimittamisen jälkeen ja että hakijalle tiedotetaan hakemusta koskevasta päätöksestä mahdollisuuksien mukaan kirjallisesti.

12. Jos toimivaltainen viranomainen hylkää hakemuksen, hakijalle on ilmoitettava asiasta kirjallisesti ja viipymättä joko hakijan omasta pyynnöstä tai toimivaltaisen viranomaisen aloitteesta. Jos se on käytännössä mahdollista, hakijalle on ilmoitettava myös hakemuksen hylkäämispäätöksen syyt sekä määräaika, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta. Hakijalle olisi annettava kohtuullisen ajan kuluessa mahdollisuus toimittaa uusi hakemus.

15. Jos lupaa varten vaaditaan kokeita, toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että tällaisia kokeita järjestetään kohtuullisen lyhyin väliajoin ja annettava hakijoille kohtuullisesti aikaa pyytää mahdollisuutta suorittaa koe.

16. Kummankin osapuolen on varmistettava, että myönnetty lupa tulee viipymättä voimaan siinä vahvistettujen ehtojen ja edellytysten mukaisesti.

25.14 ARTIKLA

Osapuolen alueella uudet rahoituspalvelut

1. Osapuoli sallii toisen osapuolen rahoituslaitoksen, joka ei ole sivuliike, tarjota sellaisia uusia rahoituspalveluja, joita ensin mainittu osapuoli sallisi omien rahoituslaitostensa tarjota oman lainsäädäntönsä mukaisesti samanlaisissa tilanteissa, sillä edellytyksellä, että uudet rahoituspalvelut eivät edellytä uusia säädöksiä tai määräyksiä tai voimassa olevien säädösten tai määräysten muuttamista.
2. Osapuoli voi määrätä sen institutionaalisen ja oikeudellisen muodon, jonka kautta uutta rahoituspalvelua voidaan tarjota, ja se voi edellyttää, että palvelun tarjoamiseen hankitaan lupa. Jos lupa vaaditaan, päätös siitä on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa ja lupa voidaan evätä vain toiminnan vakauteen liittyvistä syistä.
3. Tällä artiklalla ei estetä sitä, että osapuolen rahoituslaitos voi pyytää toista osapuolta harkitsemaan luvan myöntämistä sellaiselle rahoituspalvelulle, jota ei tarjota kummankaan osapuolen alueella. Tällaiseen hakemukseen sovelletaan hakemuksen vastaanottavan osapuolen lainsäädäntöä, eikä siihen sovelleta tämän artiklan mukaisia velvoitteita.

25.15 ARTIKLA

Itsesääntelyelimet

Jos osapuoli edellyttää toisen osapuolen rahoituslaitoksen tai rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajan liittymistä, osallistumista tai pääsyä johonkin itsesääntelyelimeen, jotta ne voisivat tarjota rahoituspalveluja sen alueella tai alueelle, ensiksi mainittu osapuoli varmistaa, että tällainen itsesääntelyelin noudattaa 17.9, 17.11, 18.4 ja 18.5 artiklassa vahvistettuja velvoitteita.

25.16 ARTIKLA

Maksu- ja selvitysjärjestelmät

Niillä ehdoilla ja edellytyksillä, joilla myönnetään kansallinen kohtelu, kumpikin osapuoli sallii alueelleen sijoittautuneiden toisen osapuolen rahoituslaitoksille pääsyn julkisten elinten ylläpitämiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin sekä sellaisiin virallisiin rahoitus- ja jälleärahoitusmahdollisuuksiin, jotka ovat käytettävissä tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Tällä artiklalla ei ole tarkoitus antaa pääsyä osapuolen viimesijaisen lainaajan rahoitusmahdollisuuksiin ("lender of last resort").

25.17 ARTIKLA

Rahoituspalveluiden alakomitea

1. Edellä olevan 8.8 artiklan 1 kohdan nojalla perustettu rahoituspalveluiden alakomitea jäljempänä 'alacomitea', koostuu rahoituspalveluista vastaavista osapuolten edustajista.
2. Alacomitea
 - a) valvoo tämän luvun täytäntöönpanoa;
 - b) tarkastelee osapuolen sen käsiteltäväksi saattamia rahoituspalveluihin liittyviä kysymyksiä;
 - c) käy rahoituspalvelualan sääntelyä koskevaa vuoropuhelua, jotta voidaan parantaa osapuolten sääntelyjärjestelmien molemminpuolista tuntemusta ja tehdä yhteistyötä kansainvälisten standardien laadinnassa; ja
 - d) osallistuu riidanratkaisumenettelyihin 25.20 artiklan mukaisesti.

25.18 ARTIKLA

Tekniset keskustelut ja neuvottelut

1. Osapuoli voi pyytää teknisiä keskusteluja ja neuvotteluja toisen osapuolen kanssa kaikista tämän osan piirissä esiin nousevista kysymyksistä, jotka vaikuttavat rahoituspalveluihin. Toinen osapuoli tarkastelee pyyntöä myötämielisesti. Osapuolet tiedottavat keskustelujen ja neuvottelujen tuloksista alakomitealle.
2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen teknisissä keskusteluissa ja neuvotteluissa mukana olevaan valtuuskuntaan kuuluu virkamiehiä, joilla on olennaista asiantuntemusta rahoituspalveluista.
3. Selkeyden vuoksi todetaan, että minkään tässä artiklassa ei saa tulkita edellyttävän, että osapuoli
 - a) poikkeaa asiaankuuluvista säädöksistään ja määräyksistään, jotka koskevat tietojen jakamista rahoitusalan sääntelyviranomaisten kesken, tai jonkin osapuolten rahoitusviranomaisten välisen sopimuksen tai järjestelyn vaatimuksista; tai
 - b) vaatii sääntelyviranomaisia toteuttamaan toimia, jotka vaikuttaisivat erityisiin sääntely-, valvonta-, hallinto- tai täytäntöönpanokysymyksiin.

4. Tämän artiklan määräysten ei saa tulkita estävän osapuolta ottamasta yhteyttä toisen osapuolen toimivaltaiseen sääntelyviranomaiseen saadakseen tietoja, joita se tarvitsee voidakseen valvoa toisen osapuolen alueella sijaitsevaa rahoituslaitosta tai toisen osapuolen rajat ylittävien rahoituspalveluiden tarjoajaa.

5. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä artikla ei vaikuta kummankaan osapuolen 38 luvun mukaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

25.19 ARTIKLA

Riitojenratkaisu

1. Tämän luvun määräysten soveltamista ja tulkintaa koskevien riitojen ratkaisuun sovelletaan 38 lukua, liitteet 38-A ja 38-B mukaan luettuina, sellaisena kuin se on muutettuna tällä artiklalla.

2. Sen lisäksi, mitä 38.9 artiklassa määrätään, paneelin jäsenillä on oltava asiantuntemusta tai kokemusta rahoituspalveluita koskevasta lainsäädännöstä tai rahoituspalvelutoiminnasta, johon voi sisältyä rahoituslaitosten sääntely, jolleivät osapuolet toisin sovi.

3. Alakomitea suosittelee sekakomitealle luettelon laatimista vähintään 15 henkilöstä, jotka täyttävät 2 kohdan määräykset ja ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan paneelin jäseninä. Sekakomitea laatii tällaisen luettelon viimeistään yhden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Luetteloon sisältyy kolme alaluetteloa:

- a) yksi alaluettelo EU-osapuolen ehdotusten perusteella valituista henkilöistä;
- b) yksi alaluettelo Chilen ehdotusten perusteella valituista henkilöistä ja
- c) yksi alaluettelo henkilöistä, jotka eivät ole kummankaan osapuolen kansalaisia ja jotka toimivat paneelin puheenjohtajana.

4. Kussakin alaluettelossa on oltava vähintään viisi henkilöä. Sekakomitean on varmistettava, että luettelossa on aina tämä vähimmäismäärä henkilöitä.

5. Tätä lukua sovellettaessa 3 kohdassa tarkoitettu luettelo, kun se on laadittu, korvaa 38.8 artiklan 1 kohdan mukaisesti laaditun luettelon.

25.20 ARTIKLA

Rahoituspalveluihin liittyvien sijoitusriitojen ratkaiseminen

1. Tämän sopimuksen 17 luvun D jaksoa, sellaisena kuin se on muutettuna tällä artiklalla, sovelletaan
 - a) sijoitusriitoihin, jotka koskevat sellaisia osapuolen käyttöön ottamia tai voimassa pitämiä toimenpiteitä, jotka liittyvät sellaisiin sijoittajiin ja heidän rahoituslaitoksissa oleviin sijoituksiinsa, joihin sovelletaan tämän sopimuksen tätä osaa, ja joissa sijoittaja väittää, että osapuoli on rikkonut 25.3 artiklan 2 kohtaa, 25.5 artiklan 2 kohtaa taikka 17.17, 17.18, 17.19 tai 17.20 artiklaa; tai
 - b) sijoitusriitoihin, jotka on pantu vireille 17 luvun nojalla ja joissa on vedottu 25.11 artiklaan.
2. Kun kyseessä on tämän artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen sijoitusriita tai kun vastaaja vetoaa 25.11 artiklaan tämän artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla 60 päivän kuluessa siitä, kun kanne on nostettu tuomioistuimessa 17.30 artiklan mukaisesti, asiaa käsittelevä tuomioistuimen jaosto voi nimittää riidan osapuolia kuultuaan ja 17.50 artiklan mukaisesti yhden tai useamman asiantuntijan 25.19 artiklan mukaisesti vahvistetusta luettelosta raportoimaan sille kaikista riidan osapuolien menettelyssä esiin tuomista rahoituspalveluasioita koskevista tosiseikoista.

3. On tärkeää, että osapuolella on oikeus ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä toiminnan vakautteen liittyvistä syistä, joten silloin kun tällaiset toimenpiteet kuuluvat 25.11 artiklan soveltamisalaan, mainittu artikla katsotaan hyväksyttäväksi puolustukseksi kanteessa, joka perustuu muihin tämän sopimuksen tämän osan määräyksiin, mukaan lukien 17.17 artikla. Kun 17.27 artiklan mukainen neuvottelupyynnö on esitetty, vastaaja voi pyytää kirjallisesti alakomiteaa määrittämään, onko neuvottelupyynnön aiheena oleva toimenpide 25.11 artiklan nojalla perusteltu ja jos on, missä määrin. Tämä pyyntö on esitettävä mahdollisimman pian neuvottelupyynnön vastaanottamisen jälkeen. Kun tällainen pyyntö esitetään, 17.27, 17.28 ja 17.30 artiklassa tarkoitetut määräajat keskeytetään.
4. Kun 3 kohdan mukainen pyyntö on esitetty, alakomitea pyrkii vilpittömästi tekemään määrittäksen. Tehdyt määritykset ilmoitetaan viipymättä riidan osapuolille.
5. Jos alakomitea määrittää toimenpiteen olevan 25.11 artiklan nojalla perusteltu, siitä ei voi nostaa tuomioistuimessa kannetta 17.30 artiklan mukaisesti.
6. Jos alakomitea ei ole tehnyt määrittästä kolmen kuukauden kuluessa tämän artiklan 3 kohdan mukaisen pyynnön esittämisestä, mainitussa kohdassa tarkoitettu määräaika keskeytys lakkaa.
7. Se, että vastaaja ei esitä tämän artiklan 3 kohdan mukaista pyyntöä, ei vaikuta vastaajan oikeuteen vedota 25.11 artiklaan puolustuksena menettelyn myöhemmässä vaiheessa. Tuomioistuin ei saa tehdä mitään kielteistä päätelmää siitä, että alakomitea ei ole sopinut yhteisestä kannasta.

26 LUKU

SÄHKÖINEN KAUPANKÄYNTI

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

26.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan sähköisin välinein käytävään kauppaan.
2. Tätä lukua ei sovelleta audiovisuaalisen alan palveluihin.

26.2 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa sovelletaan 17.2 ja 18.2 artiklan määritelmiä.

2. Tässä luvussa tarkoitetaan

- a) 'kuluttajalla' luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jos siitä säädetään osapuolen säädöksissä ja määräyksissä, joka käyttää tai pyytää saada käyttää yleistä telepalvelua muuhun kuin elinkeinoonsa, liiketoimintaansa tai ammattiinsa liittyvissä tarkoituksissa;
- b) 'suoramarkkinointiviestinnällä' mitä tahansa kaupallisen mainonnan muotoa, jossa luonnollinen tai oikeushenkilö lähettää markkinointiviestejä suoraan loppukäyttäjälle yleisen telepalvelun kautta, ja se kattaa vähintään sähköpostin ja teksti- ja multimediatekstit;
- c) 'sähköisellä todentamisella' prosessia, jonka avulla voidaan varmistaa
 - i) luonnollisen tai oikeushenkilön sähköinen tunnistaminen; tai
 - ii) sähköisessä muodossa olevan tiedon alkuperä ja koskemattomuus;
- d) 'sähköisellä leimalla' sähköisessä muodossa olevaa, oikeushenkilön käyttämää tietoa, joka on liitetty tai joka loogisesti liittyy muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon tällaisen muun tiedon alkuperän ja eheyden varmistamiseksi;

- e) 'sähköisellä allekirjoituksella' sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka on liitetty tai loogisesti yhdistetty muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon ja joka täyttää seuraavat vaatimukset:
- i) luonnollinen henkilö käyttää sitä siihen liittyvän sähköisessä muodossa olevan tiedon hyväksymiseen; ja
 - ii) se on liitetty kohteenaan olevaan sähköisessä muodossa olevaan tietoon siten, että sähköisessä muodossa olevan tiedon mahdollinen myöhempi muuttaminen voidaan havaita.
- f) 'sähköisellä luottamuspalvelulla' sähköistä palvelua, joka koostuu sähköisten allekirjoitusten, sähköisten leimojen, sähköisten aikaleimojen, sähköisesti rekisteröityjen jakelupalveluiden, verkkosivustojen todentamisen ja näihin palveluihin liittyvien varmenteiden luomisesta, tarkastamisesta ja validoinnista;
- g) 'loppukäyttäjällä' luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka käyttää tai pyytää saada käyttää yleistä telepalvelua joko kuluttajana tai, jos siitä säädetään osapuolen säädöksissä ja määräyksissä, elinkeinoonsa, liiketoimintaansa tai ammattiinsa liittyvissä tarkoituksissa;
- h) 'henkilötiedoilla' 8.3 artiklan r alakohdassa määriteltyjä henkilötietoja; ja
- i) 'yleisellä telepalvelulla' 23.2 artiklan j alakohdassa vahvistetun määritelmän mukaista yleistä telepalvelua.

26.3 ARTIKLA

Säätelyoikeus

Osapuolet vahvistavat oikeutensa toteuttaa alueillaan sääntelyä saavuttaakseen oikeutettuja politiikkatavoitteita, jotka liittyvät muun muassa kansanterveyden suojeluun, sosiaalipalveluihin, koulutukseen, turvallisuuteen, ympäristöön, ilmastonmuutos mukaan lukien, yleiseen moraaliin, sosiaaliseen suojeluun tai kuluttajansuojaan, yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan tai kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojelemiseen.

26.4 ARTIKLA

Poikkeukset

Mikään tässä luvussa ei estä osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä 25.11, 39.1 ja 39.2 artiklan mukaisesti niissä esitettyjen yleisen edun mukaisten syiden perusteella.

B JAKSO

TIETOVIRRRAT JA HENKILÖTIETOJEN SUOJA

26.5 ARTIKLA

Rajat ylittävät tietovirrat

Osapuolet sitoutuvat varmistamaan rajat ylittävät tietovirrat helpottaakseen sähköistä kaupankäyntiä. Tämän vuoksi osapuoli ei saa rajoittaa rajat ylittäviä tietovirtoja osapuolten välillä

- a) edellyttämällä kyseisen osapuolen alueella sijaitsevien laskentakeskusten tai verkkoelementtien käyttöä käsittelyyn, myöskään määräämällä käyttämään kyseisen osapuolen alueella sertifioituja tai hyväksytyjä laskentakeskuksia tai verkkoelementtejä;
- b) vaatimalla tietojen säilyttämistä kyseisen osapuolen alueella tallentamista tai käsittelyä varten;
- c) kieltämällä tallentamisen tai käsittelyn toisen osapuolen alueella; tai
- d) asettamalla tiedon rajat ylittävän siirtämisen ehdoksi laskentakeskusten tai verkkoelementtien käytön kyseisen osapuolen alueella tai tietojen säilyttämisen kyseisen osapuolen alueella.

26.6 ARTIKLA

Henkilötietojen ja yksityisyyden suoja

1. Kumpikin osapuoli tunnustaa, että henkilötietojen ja yksityisyyden suoja on perusoikeus ja että tätä koskevat korkeatasoiset normit lisäävät luottamusta digitaalitalouteen ja edistävät kaupan kehitystä.
2. Kumpikin osapuoli voi ottaa käyttöön ja pitää voimassa toimenpiteitä, jotka se katsoo asianmukaisiksi henkilötietojen ja yksityisyyden suojan varmistamiseksi, myös hyväksymällä ja soveltamalla henkilötietojen rajat ylittävää siirtoa koskevia sääntöjä. Sopimuksen tämän osan määräykset eivät vaikuta osapuolten toimenpiteillä vahvistettuun henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan.

C JAKSO

ERITYISET MÄÄRÄYKSET

26.7 ARTIKLA

Sähköisiä siirtoja koskevat tullit

Osapuoli ei saa määrätä tulleja osapuolen henkilön ja toisen osapuolen henkilön välisille sähköisille siirroille.

26.8 ARTIKLA

Ei ennakkolupaa

1. Osapuoli ei vaadi ennakkolupaa pelkästään sen perusteella, että palvelua tarjotaan verkossa¹, eikä aseta tai pidä voimassa mitään muuta vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta telepalveluihin, lähetyspalveluihin, rahapelipalveluihin, oikeudellista edustusta koskeviin palveluihin tai notaarien tai vastaavien ammatinharjoittajien palveluihin sikäli kun niillä on suora ja nimenomainen yhteys julkisen vallan käyttämiseen.

26.9 ARTIKLA

Sopimusten tekeminen sähköisessä muodossa

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen säädökset ja määräykset mahdollistavat sopimusten tekemisen sähköisessä muodossa ja että sen sopimusmenettelyjä koskevat oikeudelliset vaatimukset eivät estä sähköisessä muodossa tehtyjen sopimusten käyttöä eivätkä johda siihen, että tällaisilla sopimuksilla ei olisi oikeusvaikutusta ja ne olisivat pätemättömiä sillä perusteella, että ne on tehty sähköisessä muodossa.

¹ Palvelu tarjotaan verkossa, kun se tarjotaan sähköisin keinoin ja ilman, että osallistuvat henkilöt ovat paikalla yhtä aikaa.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta
 - a) lähetysoalveluihin, rahapalveluihin eikä oikeudellista edustusta koskeviin palveluihin;
 - b) notaarien tai vastaavien ammatinharjoittajien palveluihin, joilla on suora ja nimenomainen yhteys julkisen vallan käyttämiseen; ja
 - c) sopimukseen, joilla luodaan tai siirretään oikeuksia kiinteään omaisuuteen, sopimukseen, jotka lain mukaan edellyttävät tuomioistuimen, viranomaisten tai julkista valtaa käyttävien ammatinharjoittajien myötävaikutusta, henkilöiden muutoin kuin elinkeino-, liike- tai ammattitoiminnassa myöntämiin vakuuksiin ja takauksiin eikä perhe- tai perintöoikeuden sopimukseen.

26.10 ARTIKLA

Sähköiset luottamuspalvelut ja sähköinen todentaminen

1. Osapuoli ei saa kieltää sähköisen luottamuspalvelun tai sähköisen todentamisen oikeusvaikutuksia ja hyväksyttävyyttä todisteena oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä pelkästään sillä perusteella, että ne toteutetaan sähköisesti.

2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla
- a) kielletään sähköisen liiketoimen osapuolia yhdessä määrittämässä asianmukaisia sähköisen todentamisen menetelmiä liiketoimeaan varten; tai
 - b) evätään sähköisen liiketoimen osapuolilta mahdollisuus todistaa oikeus- tai hallintoviranomaisille, että niiden sähköinen liiketoimi täyttää kaikki sähköisiin luottamuspalveluihin ja sähköiseen todentamiseen liittyvät oikeudelliset vaatimukset.
3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi vaatia tiettyyn ryhmään kuuluvien sähköisten liiketoimien osalta, että sähköisen todentamisen menetelmä tai sähköinen luottamuspalvelu
- a) on sen lainsäädännön mukaisesti akkreditoidun viranomaisen varmentama; tai
 - b) täyttää tietyt suorituskykyvaatimukset, joiden on oltava objektiivisia, avoimia ja syrjimättömiä ja liittyttävä ainoastaan kyseisten sähköisten liiketoimien luokan erityispiirteisiin.

26.11 ARTIKLA

Kuluttajien luottamus verkossa

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää lisätä kuluttajien luottamusta sähköiseen kaupankäyntiin. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä varmistukseen sähköiseen kaupankäyntiin osallistuvien kuluttajien tehokkaan suojan, mukaan lukien toimenpiteet, joilla
 - a) kielletään petolliset tai vilpilliset kaupalliset menettelyt;
 - b) vaaditaan tavaroiden toimittajia ja palveluiden tarjoajia toimimaan vilpittömässä mielessä ja noudattamaan rehellistä kauppatapaa, mukaan lukien sen kieltäminen, että kuluttajia veloitetaan ei-toivotuista tavaroista ja palveluista;
 - c) vaaditaan tavaroiden ja palveluiden toimittajia antamaan kuluttajille selkeät ja perusteelliset tiedot niiden identiteetistä ja yhteystiedoista¹ samoin kuin kyseessä olevista tavaroista ja palveluista, kyseessä olevasta liiketapahtumasta ja sovellettavista kuluttajan oikeuksista; ja
 - d) annetaan kuluttajille mahdollisuus muutoksenhakuun oikeuksiensa vaatimiseksi, mukaan lukien oikeus oikeussuojakeinoihin, jos maksettuja tavaroita tai palveluja ei ole toimitettu tai tarjottu sopimuksen mukaisesti.

¹ Välittävien palveluntarjoajien kyseessä ollessa tietojen on sisällettävä myös tavaran tai palvelun tosiasiallisen tarjoajan identiteetti ja yhteystiedot.

2. Osapuolet tunnustavat, että niiden kuluttajansuojavirastojen tai muiden asiaankuuluvien elinten on tärkeää tehdä yhteistyötä sähköiseen kaupankäyntiin liittyvissä toimissa, jotta voidaan lisätä kuluttajien luottamusta.

26.12 ARTIKLA

Ei-toivottu suoramarkkinointiviestintä

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että loppukäyttäjiä suojellaan tehokkaasti ei-toivotulta suoramarkkinointiviestinnältä.
2. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa ei-toivottua suoramarkkinointiviestintää koskevia toimenpiteitä, joissa
 - a) ei-toivotun suoramarkkinointiviestinnän tarjoajat veloitetaan varmistamaan, että vastaanottajat pystyvät estämään tällaisten viestien saamisen; tai
 - b) edellytetään sen säädösten ja määräysten mukaisesti vastaanottajien antamaa hyväksyntää suoramarkkinointiviestinnän vastaanottamista varten.
3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suoramarkkinointiviestintä on selkeästi sellaiseksi tunnistettavissa, siinä ilmaistaan selvästi, kenen puolesta viestit on tehty, ja niihin sisältyy tarvittavat tiedot, joiden perusteella loppukäyttäjät pystyvät maksutta pyytämään viestinnän lopettamista milloin tahansa.

26.13 ARTIKLA

Lähdekoodin pakollisen siirron tai saannin kieltö

1. Osapuoli ei vaadi toisen osapuolen luonnollisen tai oikeushenkilön omistaman ohjelmiston lähdekoodin siirtoa tai sen saantia. Tätä kohtaa ei sovelleta, kun toisen osapuolen henkilö siirtää lähdekoodin vapaaehtoisesti tai tarjoaa kaupallisiin perusteisiin pääsyn siihen esimerkiksi julkisten hankintojen tai vapaasti neuvotellun sopimuksen yhteydessä. Mikään tässä kohdassa ei estä osapuolen henkilöä asettamasta ohjelmistojaan saataville maksutta ja avoimen lähdekoodin lisenssillä.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 25.11, 39.1 ja 39.2 artiklaa voidaan soveltaa osapuolen toimenpiteisiin, jotka on otettu käyttöön tai pidetty voimassa todentamismenettelyn yhteydessä.
3. Mikään tässä artikkelissa ei vaikuta
 - a) tuomioistuimen, hallinnollisen tuomioistuimen tai kilpailuviranomaisen vaatimukseen kilpailulainsäädännön rikkomisen korjaamiseksi;
 - b) teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamiseen ja noudattamiseen; tai
 - c) osapuolen oikeuteen toteuttaa toimenpiteitä 28.3 artiklan mukaisesti.

26.14 ARTIKLA

Yhteistyö sähköistä kaupankäyntiä koskevissa sääntelykysymyksissä

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä vaihtamalla sähköistä kaupankäyntiä koskevien sääntelykysymyksien osalta tietoja lainsäädännöstään ja sen soveltamisesta, esimerkiksi liittyen seuraaviin:
 - a) yhteentoimivien rajat ylittävien sähköisten luottamus- ja todentamispalveluiden tunnustaminen ja helpottaminen;
 - b) suoramarkkinointiviestinnän kohtelu;
 - c) kuluttajien suojelu verkossa; ja
 - d) muut sähköisen kaupankäynnin kehittämisen kannalta merkitykselliset sääntelykysymykset
2. Osapuolet pitävät yllä 1 kohdassa tarkoitettuun tiedonvaihtoon perustuvaa vuoropuhelua.
3. Tätä artiklaa ei sovelleta osapuolen sääntöihin ja toimenpiteisiin, jotka koskevat henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa, mukaan lukien henkilötietojen rajat ylittävät siirrot.

26.15 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Edellä 18.10 artiklassa tarkoitettu palveluiden ja sijoitusten alakomitea tarkastelee kumman tahansa osapuolen pyynnöstä tämän luvun täytäntöönpanoa, erityisesti jos uusien liiketoimintamallien tai teknologioiden vaikutuksesta tapahtuu merkityksellisiä muutoksia, jotka vaikuttavat sähköiseen kaupankäyntiin. Palveluiden ja sijoitusten alakomitea raportoi havainnoistaan sekakomitealle, ja voi tehdä sille tarvittaessa suosituksia.

27 LUKU

PÄÄOMANLIIKKEET, MAKSUT JA SIIRROT SEKÄ TILAPÄISET SUOJATOIMENPITEET

27.1 ARTIKLA

Tavoite ja soveltamisala

Tämän luvun tavoitteena on mahdollistaa tämän osan mukaisesti vapautettuihin liiketoimiin liittyvä pääoman ja maksujen vapaa liikkuvuus.¹

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että tähän lukuun sovelletaan liitettä 17-E.

27.2 ARTIKLA

Vaihtotase

Kumpikin osapuoli sallii vapaasti vaihdettavassa valuutassa ja Bretton Woodsissa, New Hampshiressä 22 päivänä heinäkuuta 1944 tehdyn Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen mukaisesti kaikki vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot, jotka kuuluvat tämän sopimuksen tämän osan soveltamisalaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen tämän osan muiden määräysten soveltamista.

27.3 ARTIKLA

Pääomanliikkeet

Kumpikin osapuoli sallii maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sijoitusten ja muiden liiketoimien vapauttamiseksi 17, 18 ja 25 luvussa määrätyn mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista.

27.4 ARTIKLA

Pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevien säädösten ja määräysten soveltaminen

1. Edellä olevien 17.20, 27.2 ja 27.3 artiklan ei saa tulkita estävän osapuolta soveltamasta säädösten ja määräyksiään, jotka koskevat

- a) konkurssia, maksukyvyttömyyttä tai velkojien oikeuksien suojelua;
- b) arvopapereiden, futuurien, johdannaisten tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskua, niillä käytävää kauppaa tai niiden välittämistä;
- c) pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia rahoitustietoja tai kirjanpitoa, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi;
- d) rikoksia tai harhaanjohtavia tai vilpillisiä toimintatapoja;
- e) sen varmistamista, että oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä annettuja määräyksiä tai päätöksiä noudatetaan; tai
- f) sosiaaliturvaa, julkisia eläkejärjestelmiä tai pakollisia säästöohjelmia.

2. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja säädöksiä ja määräyksiä on sovellettava tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla, eikä niitä saa soveltaa tavalla, joka merkitsisi pääomanliikkeiden, maksujen tai siirtojen peiteltyä rajoittamista.

27.5 ARTIKLA

Tilapäiset suojatoimenpiteet

Poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa ilmenee vakavia ongelmia EU-osapuolen talous- ja rahaliiton toiminnalle tai näiden uhka on olemassa, EU-osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia suojatoimenpiteitä enintään kuuden kuukauden ajan. Tällaiset toimenpiteet on rajattava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä.

27.6 ARTIKLA

Maksutaseeseen ja ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vaikeuksien ilmetessä sovellettavat rajoitukset

1. Jos osapuolella on vakavia maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä vaikeuksia tai sellaisten uhka on olemassa, se voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia rajoittavia toimenpiteitä.¹
2. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden on täytettävä seuraavat edellytykset:
 - a) niiden on oltava soveltuvin osin Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen mukaisia;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että vakavien maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vaikeuksien tai niiden uhkan syynä voivat olla muun muassa raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvät vakavat vaikeudet tai niiden uhka.

- b) ne eivät saa mennä pidemmälle kuin on tarpeen 1 kohdassa määritellyn tilanteen käsittelemiseksi;
- c) niiden on oltava väliaikaisia, ja ne on poistettava vähitellen tämän artiklan 1 kohdassa määritellyn tilanteen parantuessa;
- d) niissä on vältettävä tarpeettoman vahingon aiheuttamista toisen osapuolen kaupallisille, taloudellisille ja rahoitukseen liittyville eduille; ja
- e) niiden on oltava syrjimättömiä verrattuna kolmansiin maihin samanlaisissa tilanteissa.

3. Tavarakaupan osalta osapuoli voi ottaa käyttöön rajoittavia toimenpiteitä suojatakseen ulkoista rahoitusasemaansa tai maksutasettaan. Näiden toimenpiteiden on oltava GATT 1994 -sopimuksen sekä tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 maksutasetta koskevista määräyksistä tehdyn sopimuksen mukaisia.

4. Palvelukaupan osalta osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoittavia toimenpiteitä suojatakseen ulkoista rahoitusasemaansa tai maksutasettaan. Näiden toimenpiteiden on oltava GATS-sopimuksen XII artiklan mukaisia.

5. Osapuolen, joka ottaa käyttöön tai pitää voimassa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, on viipymättä ilmoitettava niistä toiselle osapuolelle.

6. Jos rajoituksia otetaan käyttöön tai pidetään voimassa tämän artiklan mukaisesti, osapuolten on viipymättä neuvoteltava palveluiden ja sijoitusten alakomiteassa, ellei neuvotteluja käydä muilla foorumeilla, joiden jäseniä molemmat osapuolet ovat. Neuvotteluissa käsitellään kyseisiin toimenpiteisiin johtaneita, maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä vaikeuksia ottaen huomioon muun muassa seuraavat tekijät:

- a) vaikeuksien luonne ja laajuus;
- b) talouden ja kaupan ulkoinen ympäristö; ja
- c) mahdollisesti käytettävissä olevat vaihtoehtoiset korjaavat toimenpiteet.

7. Edellä olevan 6 kohdan mukaisissa neuvotteluissa käsitellään sitä, ovatko mahdolliset rajoittavat toimenpiteet tämän artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisia. Neuvottelujen perustana on käytettävä Kansainvälisen valuuttarahaston esittämiä saatavilla olevia asiaan liittyviä tilastotuloksia ja muita tosiseikkoja, ja niiden päätelmissä on otettava huomioon Kansainvälisen valuuttarahaston arvio kyseisen osapuolen maksutaseesta ja ulkoisesta rahoitusasemasta.

28 LUKU

JULKISET HANKINNAT

28.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa ja liitteissä 28-A ja 28-B tarkoitetaan

- a) 'kaupallisilla tavaroilla tai palveluilla' sellaisia tavaroita tai palveluja, joita yleensä myydään tai tarjotaan myytäväksi kaupallisilla markkinoilla julkishallinnon ulkopuolisille ostajille julkishallinnon ulkopuolisiin tarkoituksiin ja joita tavanomaisesti ostavat tällaiset asiakkaat;
- b) 'rakennusalan palvelulla' palvelua, jonka kohteena on jokin YK:n yhteisen tavaraluokituksen (CPC-luokitus) alajaksossa 51 tarkoitettu ja millä tahansa tavalla suoritettava maa- ja vesirakentamiseen tai rakennusten rakentamiseen liittyvä työsuorite;
- c) 'sähköisellä huutokaupalla' iteraatioprosessia, jossa toimittajat käyttävät sähköisiä välineitä uusien hintojen tai tarjouksen määrällisesti esitettävien, arviointiperusteisiin liittyvien muiden tekijöiden kuin hinnan tai molempien esittämiseen, minkä perusteella tarjoukset asetetaan järjestykseen tai niiden järjestystä muutetaan;

- d) ilmaisuilla 'kirjallisesti' tai 'kirjallisena/kirjallisina' mitä tahansa sanallista tai numeroilmaisua, joka voidaan lukea, toistaa ja tuoda julki myöhemmin; se voi sisältää sähköisesti lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;
- e) 'suljetulla tarjouspyyntömenettelyllä' hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö ottaa yhteyttä valitsemaansa toimittajaan tai valitsemiinsa toimittajiin;
- f) 'toimenpiteellä' mitä tahansa lakia, määräystä, menettelyä, hallinnollista ohjetta tai käytäntöä tai hankintayksikön toimintaa, joka liittyy tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan;
- g) 'kestoluettelolla' luetteloa toimittajista, jotka hankintayksikön mukaan täyttävät kyseiseen luetteloon osallistumista koskevat edellytykset, ja jota hankintayksikkö aikoo käyttää useammin kuin kerran;
- h) 'aiottua hankintaa koskevalla ilmoituksella' ilmoitusta, jonka hankintayksikkö julkaisee ja jossa kiinnostuneita toimittajia pyydetään jättämään osallistumishakemus tai tarjous tai molemmat;
- i) 'vastikkeilla' kaikkia ehtoja tai sitoumuksia, joilla pyritään edistämään paikallista kehitystä tai parannetaan osapuolen maksutasetta esimerkiksi kotimaisuusasteen, teknologian lisensoinnin, sijoitusten, vastakauppojen tai muun vastaavanlaisen toimen tai vaatimuksen avulla;
- j) 'avoimella tarjouspyyntömenettelyllä' hankintamenettelyä, jossa kaikki kiinnostuneet toimittajat voivat jättää tarjouksen;

- k) 'hankintayksiköllä' yksikköä, joka kuuluu liitteessä 28-A tai 28-B olevan A, B tai C jakson soveltamisalaan;
- l) 'edellytykset täyttävällä toimittajalla' toimittajaa, joka hankintayksikön mukaan täyttää osallistumisedellytykset;
- m) 'valikoivalla tarjouspyyntömenettelyllä' hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö pyytää ainoastaan edellytykset täyttäviä toimittajia jättämään tarjouksen;
- n) 'palveluilla' palveluita, mukaan lukien rakennusalan palvelut, ellei toisin täsmennetä;
- o) 'standardilla' virallisen elimen hyväksymää asiakirjaa, joka sisältää yleistä ja toistuvaa käyttöä varten tavaroita tai palveluja tai niihin liittyviä prosesseja ja tuotantomenetelmiä koskevia sääntöjä tai ohjeita tai niiden ominaisuuksien kuvauksen, joiden noudattaminen ei ole pakollista; siihen voi myös sisältyä tai se voi yksinomaan käsitellä termistöön, tunnuksiin, pakkaukseen tai merkintöihin liittyviä vaatimuksia, jotka koskevat tavaraa, palvelua tai prosessia taikka tuotantomenetelmää;
- p) 'toimittajalla' henkilöä tai henkilöryhmää, joka tarjoaa tai voisi tarjota tavaroita tai palveluja;
ja

- q) 'teknisellä eritelmällä' tarjouspyyntömenettelyn vaatimusta, jossa
- i) esitetään seuraavien ominaisuudet:
 - A) hankittavat tavarat, mukaan lukien laatu, käyttöominaisuudet, turvallisuus ja mitat tai prosessit ja menetelmät niiden valmistamiseksi; tai
 - B) hankittavat palvelut, mukaan lukien laatu, käyttöominaisuudet ja turvallisuus tai prosessit tai menetelmät niiden tarjoamiseksi; tai
 - ii) käsitellään termeihin, tunnuksiin, pakkaukseen tai merkintöihin liittyviä vaatimuksia, jotka koskevat tavaraa tai palvelua.

28.2 ARTIKLA

Soveltamisala ja kattavuus

1. Tätä lukua sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin julkisiin hankintoihin riippumatta siitä, tehdäänkö ne täysin tai osittain sähköisin keinoin.

2. Tässä luvussa ”tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla hankinnalla” tarkoitetaan hankintaa julkishallinnon tarkoituksiin, kun

- a) kyseessä on tavaran, palvelun tai niiden yhdistelmän hankinta
 - i) sellaisena kuin se on täsmennetty liitteessä 28-A tai 28-B; ja
 - ii) eikä kyseistä tavaraa, palvelua tai niiden yhdistelmää hankita kaupalliseen myyntiin tai jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaran tuotannossa tai palvelun tarjoamisessa myyntiin tai jälleenmyyntiin;
- b) hankinta tapahtuu sopimusperusteisesti esimerkiksi ostamalla, leasingmenettelyllä, vuokraamalla tai osamaksulla osto-optioin tai ilman niitä;
- c) 6–8 kohdan mukaisesti arvioitu hankinnan arvo on vähintään liitteessä 28-A tai 28-B vahvistetun soveltuvan kynnyсарvon suuruinen sillä hetkellä, kun ilmoitus julkaistaan 28.6 artiklan mukaisesti;
- d) kyseessä on hankintayksikön suorittama hankinta; ja
- e) hankintaa ei ole muutoin jätetty soveltamisalan ulkopuolelle tämän artiklan 3 kohdan tai liitteen 28-A tai 28-B nojalla.

3. Ellei liitteessä 28-A tai 28-B toisin määrätä, tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:
- a) maan, rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden tai niitä koskevien oikeuksien hankinta tai vuokraus;
 - b) muut kuin sopimusoikeudelliset sopimukset tai osapuolen antama mikä tahansa tuki, mukaan lukien yhteistyösopimukset, avustukset, lainat, tuet, pääomanlisäykset, takuut ja verokannustimet;
 - c) finanssihallinto- tai talletuspalveluiden, säänneltyjen rahoituslaitosten selvitys- ja hallintopalveluiden tai julkisen velan, myös lainojen, valtionobligaatioiden, velkasitoumusten ja muiden arvopapereiden, myyntiin, lunastukseen ja jakeluun liittyvien palveluiden hankinta tai ostaminen;
 - d) julkiset työsopimukset;
 - e) hankinnat, jotka tehdään
 - i) kansainvälisen avun, kehitysapu mukaan lukien, antamista varten;

- ii) jonkin sellaiseen kansainväliseen sopimukseen kuuluvan menettelyn tai edellytyksen mukaisesti, joka liittyy joukkojen sijoittamiseen tai hankkeeseen, joka hankkeen allekirjoittaneiden valtioiden on tarkoitus toteuttaa yhdessä; tai
- iii) jonkin kansainväliseen järjestöön liittyvän menettelyn tai edellytyksen mukaisesti tai kansainvälisillä avustuksilla, lainoilla tai muulla tuella rahoitettuna, jos sovellettava menettely tai edellytys olisi ristiriidassa tämän luvun kanssa; tai

f) rahoituspalvelut.

4. Tämän luvun piiriin kuuluvaa hankintaa on kaikki hankinta, joka kuuluu liitteen 28-A tai 28-B soveltamisalaan; mainituissa liitteissä vahvistetaan kummankin osapuolen sitoumukset seuraavasti:

- a) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa A jaksossa keskushallinnon yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan;
- b) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa B jaksossa keskushallintoa alemman tason yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan;
- c) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa C jaksossa kaikki muut yksiköt, joiden hankinnat kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan;
- d) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa D jaksossa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat tavarat;

- e) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa E jaksossa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat muut palvelut kuin rakennuspalvelut;
- f) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa F jaksossa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat rakennuspalvelut;
- g) liitteessä 28-A ja 28-B olevassa G jaksossa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat käyttöoikeusurakat;
- h) liitteessä 28-A tai 28-B olevassa H jaksossa mahdolliset yleiset huomautukset;
- i) liitteessä 28-A tai 28-B olevassa I jaksossa tiedotuskanavat, joissa osapuoli julkaisee hankintailmoituksensa, jälki-ilmoituksensa ja muut julkisten hankintojen järjestelmäänsä liittyvät tiedot tämän luvun mukaisesti;
- j) liitteessä 28-B olevassa J jaksossa kynnysarvoissa käytettävä muuntokurssi.

5. Jos hankintayksikkö tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä pyytää henkilöitä, jotka eivät kuulu liitteen 28-A tai 28-B piiriin, tekemään hankinnan tiettyjen vaatimusten mukaisesti, tällaisiin vaatimuksiin sovelletaan 28.4 artiklaa soveltuvin osin.

6. Arvioidessaan hankinnan arvoa sen varmistamiseksi, onko kyseessä tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta, hankintayksikkö

- a) ei saa jakaa hankintaa erillisiin hankintoihin eikä valita tai käyttää tiettyä arvonmääritysmenetelmää hankinnan jättämiseksi kokonaan tai osittain tämän luvun soveltamisalan ulkopuolelle; ja

b) sisällyttää, riippumatta siitä, onko hankinta myönnetty yhdelle tai usealle toimittajalle, hankinnan arvioidun enimmäiskokonaismäärän hankinnan koko keston ajalta ottaen huomioon kaikenlaiset hyvitykset, kuten seuraavat:

i) palkkiot, maksut, provisiot ja korot; ja

ii) jos hankintaan on mahdollista sisällyttää optioita, näiden optioiden kokonaisarvo.

7. Jos yksi hankintakokonaisuus johtaa useamman kuin yhden sopimuksen tekemiseen tai sopimuksen osittamiseen, jäljempänä 'jaksotetut sopimukset', kokonaisarvon arvioidun enimmäismäärän laskentaperusteena on

a) viimeisten 12 kuukauden aikana tai hankintayksikön edellisen verovuoden aikana tehtyjen saman tavara- tai palvelulajin jaksotettujen sopimusten arvo oikaistuna, jos mahdollista, seuraavien 12 kuukauden aikana tehtävien tavara- tai palveluhankintojen laatua tai arvoa koskevien ennakoitujen muutosten huomioon ottamiseksi; tai

b) alkuperäisen sopimuksen tekemistä seuraavien 12 kuukauden aikana tai hankintayksikön verovuoden aikana tehtävien saman tavara- tai palvelulajin jaksotettujen sopimusten arvioitu arvo.

8. Jos kyseessä on tavaroiden tai palveluiden hankkiminen leasingmenettelyllä, vuokraamalla tai osamaksulla tai jos hankinnan kokonaishintaa ei määritellä, arvonmäärityspärusteena

a) on määraaikaisten

i) enintään 12 kuukauden pituisten sopimusten osalta kestonaikainen kokonaisarvon arvioitu enimmäismäärä;

ii) yli 12 kuukauden pituisten sopimusten osalta kokonaisarvon arvioitu enimmäismäärä, johon sisältyy mahdollinen arvioitu jäännösarvo;

b) on määraämättömäksi ajaksi tehtyjen sopimusten kuukautta kohti erääntyvien maksuerien arvioitu arvo 48-kertaisena;

c) sovelletaan b alakohtaa, kun on epävarmaa, onko sopimus määraaikainen.

28.3 ARTIKLA

Turvallisuus ja yleiset poikkeukset

1. Minkään tämän luvun määräyksen ei voida tulkita estävän osapuolta toteuttamasta toimea tai pitämästä salassa tietoa, joita se pitää keskeisten turvallisuussetujensa suojelemisen kannalta välttämättöminä ja jotka liittyvät aseiden, ampuma- tai sotatarvikkeiden hankkimiseen taikka kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen kannalta välttämättömiin hankintoihin.

2. Edellyttäen, ettei toimenpiteitä sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa tai kansainvälisen kaupan peiteltyä rajoittamista, minkään tämän luvun määräyksen ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka

- a) ovat tarpeen julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden suojelemiseksi;
- b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;
- c) ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi; tai
- d) liittyvät vammaisten henkilöiden, hyväntekeväisyysjärjestöjen tai vankityövoiman valmistamiin tavaroihin tai näiden tarjoamiin palveluihin.

3. Osapuolet ymmärtävät, että 2 kohdan b alakohta kattaa ympäristötoimenpiteet, jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi.

28.4 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

Syrjimättömyys

1. Kumpikin osapuoli ja sen hankintayksiköt myöntävät kaikkien tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevien toimenpiteiden osalta välittömästi ja ehdoitta toisen osapuolen tavaroille ja palveluille sekä kumman tahansa osapuolen tavaroita ja palveluja tarjoaville toisen osapuolen toimittajille vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin osapuoli ja sen hankintayksiköt myöntävät omille tavaroilleen, palveluilleen ja toimittajilleen.
2. Osapuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa minkään tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa koskevan toimenpiteen osalta
 - a) kohdella alueelleen sijoittautunutta toimittajaa epäedullisemmin kuin toista alueelle sijoittautunutta toimittajaa sen ulkomaisten sidosten tai ulkomaisen omistuksen osuuden perusteella; tai
 - b) kohdella alueelleen sijoittautunutta toimittajaa syrjivästi sillä perusteella, että kyseisen toimittajan tiettyä hankintaa varten tarjoamat tavarat tai palvelut ovat toisen osapuolen tavaroita tai palveluja.

Sähköisten välineiden käyttö

3. Osapuolet varmistavat, että kaikki tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa hankintaa koskeva viestintä ja tiedonvaihto, mukaan lukien hankintatietojen, -ilmoitusten ja tarjouspyyntöasiakirjojen julkaiseminen, sekä tarjousten vastaanottaminen tapahtuu sähköisesti. Kun tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta toteutetaan sähköisiä välineitä käyttäen, hankintayksikkö

- a) varmistaa, että hankinta toteutetaan käyttäen yleisesti saatavilla olevia ja muiden yleisesti saatavilla olevien tietoteknisten järjestelmien ja ohjelmistojen kanssa yhteentoimivia tietoteknisiä järjestelmiä ja ohjelmistoja, tietojen todentamiseen ja salaamiseen käytettävät järjestelmät ja ohjelmistot mukaan luettuina;
- b) ottaa käyttöön ja ylläpitää mekanismeja, joilla varmistetaan osallistumishakemusten ja tarjousten koskemattomuus, vahvistetaan niiden saapumisaika sekä estetään asiaton pääsy niihin; ja
- c) käyttää sähköisiä tiedotus- ja viestintävälineitä hankintailmoitusten ja hankintamenettelyyn liittyvien tarjouspyyntöasiakirjojen julkaisemiseksi ja, siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista, tarjousten jättämisessä.

Hankintojen toteuttaminen

4. Hankintayksikön on toteutettava tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluva hankinta avoimella ja puolueettomalla tavalla siten, että
 - a) noudatetaan tätä lukua ja käytetään esimerkiksi avointa, valikoivaa tai suljettua tarjouspyyntömenettelyä; ja
 - b) estetään eturistiriidat ja korruptoituneet käytännöt asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Alkuperäsäännöt

5. Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvien julkisten hankintojen yhteydessä osapuoli ei saa soveltaa toisesta osapuolesta tuotaviin tavaroihin alkuperäsääntöjä, jotka eroavat niistä alkuperäsäännöistä, joita kyseinen osapuoli soveltaa tavanomaisessa kaupankäynnissä samanlaisten tavaroiden tuontiin.

Vastikkeet

6. Tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan osalta osapuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa tavoitella, ottaa huomioon, määrätä tai panna täytäntöön mitään vastiketta missään hankintamenettelyn vaiheessa.

Toimenpiteet, jotka eivät koske hankintaa

7. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta tuonnin yhteydessä kannettaviin tai tuontiin liittyviin tulleihin ja maksuihin; tällaisten tullien ja maksujen kantamismenettelyyn; muihin tuontisäännöksiin ja -muodollisuuksiin tai palveluiden kauppaa koskeviin toimenpiteisiin lukuun ottamatta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevia toimenpiteitä.

Korruption vastaiset toimet

8. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sillä on käytössään asianmukaiset toimenpiteet korruption puuttumiseksi ja sen ehkäisemiseksi julkisissa hankinnoissaan. Näihin toimenpiteisiin voi sisältyä menettelyjä, joilla estetään osapuolen julkisiin hankintoihin osallistuminen joko toistaiseksi tai määräajaksi sellaisilta toimittajilta, joiden osapuolen oikeusviranomaiset ovat lainvoimaisella päätöksellä todenneet osallistuneen kyseisen osapuolen alueella julkisten hankintojen yhteydessä lahjontaan, petoksiin tai muihin laittomiin toimiin. Kumpikin osapuoli varmistaa myös, että sillä on käytössä toimintaperiaatteet ja menettelyt, joilla eliminoidaan mahdollisuuksien mukaan hankintoihin osallistuvien tai niihin vaikuttavien henkilöiden mahdolliset eturistiriidat tai hallitaan niitä.

28.5 ARTIKLA

Hankintajärjestelmästä tiedottaminen

1. Kumpikin osapuoli
 - a) julkaisee viipymättä kaikki tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevat säädökset, määräykset, oikeudelliset päätökset, yleisesti sovellettavaksi tarkoitetut hallinnolliset päätökset, sopimusten vakioehdot, joista säädetään laissa tai asetuksessa ja jotka on otettu viitteeksi ilmoituksiin ja tarjouspyyntöasiakirjoihin, ja menettelyt sekä kaikkien näiden mahdolliset muutokset asiaankuuluvassa kansallisella tasolla virallisesti nimetyssä sähköisessä tai paperijulkaisussa, jota levitetään laajasti ja joka on helposti yleisön saatavilla; ja
 - b) antaa näistä pyydettyä selvityksen toiselle osapuolelle.
2. Kumpikin osapuoli luettelee liitteessä 28-A tai 28-B olevassa I jaksossa seuraavat:
 - a) sähköiset tai paperijulkaisut, joissa se julkaisee 1 kohdassa mainitut tiedot;
 - b) sähköiset tai paperijulkaisut, joissa se julkaisee 28.6 artiklassa, 28.8 artiklan 9 kohdassa ja 28.17 artiklan 2 kohdassa edellytetyt ilmoitukset; ja

- c) sen verkkosivuston osoitteen tai osoitteet, jossa osapuoli julkaisee
 - i) julkisia hankintoja koskevat tilastonsa 28.17 artiklan 4 kohdan mukaisesti; tai
 - ii) myönnettyjä sopimuksia koskevat ilmoituksensa 28.17 artiklan 5 kohdan mukaisesti.
3. Kumpikin osapuoli ilmoittaa viipymättä 28.21 artiklassa tarkoitetulle alakomitealle kaikista liitteessä 28-A tai 28-B olevassa I jaksossa lueteltuihin osapuolen tietoihin tehtävistä muutoksista.

28.6 ARTIKLA

Ilmoitukset

Aiottua hankintaa koskeva ilmoitus

1. Hankintayksikkö julkaisee kunkin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan osalta aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen, paitsi jos kyse on 28.14 artiklassa kuvatuista olosuhteista.
2. Ellei tässä luvussa muuta määrätä, kunkin aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen on sisällettävä seuraavat tiedot:
 - a) hankintayksikön nimi ja osoite ja muut tiedot, joita tarvitaan yhteyden ottamiseen hankintayksikköön ja hankinta-asiakirjojen hankkimiseen, mukaan lukien mahdolliset hintatiedot ja maksuehdot;

- b) hankinnan kuvaus, joka sisältää muun muassa hankittavien tavaroiden tai palveluiden luonteen ja määrän tai arvioidun määrän;
- c) jaksotettujen sopimusten osalta arvio tulevia aiottuja hankintoja koskevien ilmoitusten julkaisuajankohdasta, jos mahdollista;
- d) mahdollisten vaihtoehtojen kuvaus;
- e) aikataulu tavaroiden tai palveluiden toimittamiselle tai sopimuksen kesto;
- f) käytettävä hankintamenetelmä ja tieto siitä, liittyykö menetelmään neuvotteluja tai sähköinen huutokauppa;
- g) tarvittaessa hankintaan osallistumista koskevien hakemusten toimitusosoite ja viimeinen jättöpäivä;
- h) tarjousten toimitusosoite ja viimeinen jättöpäivä;
- i) kieli tai kielet, jolla tai joilla tarjoukset tai osallistumishakemukset voidaan jättää, jos ne voidaan jättää kielellä, joka ei ole hankintayksikön osapuolen virallinen kieli;

- j) luettelo ja lyhyt kuvaus kaikista toimittajiin sovellettavista osallistumisedellytyksistä, mukaan luettuina toimittajilta edellytettäviä asiakirjoja tai todistuksia koskevat vaatimukset, ellei tällaisia vaatimuksia ole ilmoitettu tarjouspyyntöasiakirjoissa, jotka on saatettu kaikkien kiinnostuneiden toimittajien saataville samanaikaisesti aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen kanssa;
- k) toimittajien valintaperusteet ja mahdolliset rajoitukset niiden toimittajien määrään, jotka voivat jättää tarjouksen, jos hankintayksikkö aikoo 28.8 artiklan mukaisesti pyytää rajallisen määrän toimittajia jättämään tarjouksen; ja
- l) osoitus siitä, että hankinta kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

Ilmoituksen tiivistelmä

3. Hankintayksikkö julkaisee jokaisesta aiotusta hankinnasta helposti saatavilla olevan ilmoituksen tiivistelmän jollakin WTO:n virallisista kielistä¹ samanaikaisesti kun se julkaisee aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen. Ilmoituksen tiivistelmän on sisällettävä ainakin seuraavat tiedot:

- a) hankinnan kohde;

¹ Selkeyden vuoksi todetaan, että WTO:n viralliset kielet ovat englanti, espanja ja ranska.

- b) tarjousten viimeinen jättöpäivä tai, tapauksen mukaan, hankintaan osallistumista tai kestoluetteloon sisällyttämistä koskevan hakemuksen viimeinen jättöpäivä; ja
- c) osoite, josta hankinta-asiakirjoja voi pyytää.

Suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus

4. Hankintayksiköitä kannustetaan julkaisemaan mahdollisimman aikaisin kunakin verovuonna ilmoitus suunnitelluista hankinnoista, jäljempänä 'suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus'. Suunniteltua hankintaa koskevassa ilmoituksessa olisi mainittava hankinnan kohde ja aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen suunniteltu julkaisupäivä.
5. Liitteessä 28-A tai 28-B olevan B tai C jakson soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi käyttää suunniteltua hankintaa koskevaa ilmoitusta ilmoituksena aiotusta hankinnasta, jos suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus sisältää kaikki yksikön saatavilla olevat tämän artiklan 2 kohdassa mainitut tiedot ja jos siinä pyydetään kiinnostuneita toimittajia ilmoittamaan hankintayksikölle kiinnostuksensa kyseistä hankintaa kohtaan.

Kaikkiin ilmoituksiin sovellettavat säännöt

6. Aiottua hankintaa koskevien ilmoitusten, ilmoitusten tiivistelmien ja suunniteltua hankintaa koskevien ilmoitusten on oltava suoraan saatavilla sähköisesti ja maksutta internetissä olevan keskitetyn palvelupisteen kautta. Ilmoitukset voidaan myös julkaista soveltuvassa paperijulkaisussa, jota levitetään laajasti, ja ilmoitusten on oltava helposti yleisön saatavilla ainakin ilmoituksessa ilmoitetun ajanjakson päättymiseen saakka.

Käytettävät paperi- ja sähköiset julkaisut luetellaan osapuolten osalta joko liitteessä 28-A tai 28-B olevassa I jaksossa.

7. Riippumatta 6 kohdassa vahvistetuista vaatimuksista, jotka koskevat aiottuja hankintoja koskevien ilmoitusten, ilmoitusten tiivistelmien ja suunniteltua hankintaa koskevien ilmoitusten saatavuutta sähköisesti ja maksutta keskitetyn palvelupisteen kautta, Chile perustaa sähköisen palvelusivuston, jota käytetään tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen kolmen vuoden siirtymäkauden ajan, kunnes keskitetty palvelupiste on kaikilta osin toiminnassa, joka toimii väliaikaisena vaihtoehtona keskitetylle palvelupisteelle ja jonka olisi oltava käytettävissä maksutta ja sisällettävä linkit alustoille ja verkkosivustoille, joilla ilmoitukset julkaistaan. Palvelusivuston on sisällettävä linkit enintään seuraaville neljälle verkkosivustolle:

a) ”*Mercado público*”;

b) *Ministerio de Obras Públicas*;

c) *Dirección General de Concesiones*; ja

d) *Diario Oficial*.

8. Osapuolet toteuttavat tämän artiklan 7 kohdan noudattamista koskevan tarkastelun säännöllisin väliajoin, mukaan lukien keskustelu 28.21 artiklassa tarkoitetun alakomitean kanssa, erityisesti keskitetyn palvelupisteen käyttöönoton tilanteen osalta.

28.7 ARTIKLA

Osallistumisedellytykset

1. Hankintayksikkö rajaa hankintaan osallistumisen edellytykset niihin, jotka ovat välttämättömiä sen varmistamiseksi, että toimittajalla on lainsäädännölliset ja rahoitukselliset valmiudet sekä kaupalliset ja tekniset kyvyt toteuttaa asianomainen hankinta.

2. Vahvistaessaan osallistumisedellytykset hankintayksikkö

a) ei saa asettaa toimittajan hankintaan osallistumisen edellytykseksi sitä, että tietyn osapuolen hankintayksikkö on aiemmin myöntänyt kyseiselle toimittajalle yhden tai useamman sopimuksen;

b) voi edellyttää asianmukaista aiempaa kokemusta, jos se on oleellista hankinnan vaatimusten täyttämiseksi. ja

c) ei saa asettaa hankinnan edellytykseksi osapuolen alueella hankittua aikaisempaa kokemusta.

3. Arvioidessaan sitä, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset, hankintayksikkö

a) arvioi toimittajan taloudellisia valmiuksia sekä kaupallisia ja teknisiä kykyjä tämän liiketoiminnan perusteella sekä hankintayksikön osapuolen alueella että sen ulkopuolella; ja

b) perustaa arvionsa edellytyksiin, jotka se on etukäteen maininnut ilmoituksissa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.

4. Jos on olemassa asiaa tukevia todisteita ja edellyttäen, ettei toimita tavalla, joka tarkoittaisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten välillä, osapuoli ja sen hankintayksiköt voivat hylätä toimittajan muun muassa seuraavin perustein:

a) konkurssi;

b) väärät ilmoitukset;

c) aiemmasta sopimuksesta tai aiemmista sopimuksista johtuvien oleellisten vaatimusten tai velvoitteiden täyttämisen merkittävä tai jatkuva laiminlyönti;

- d) vakavista rikoksista tai muista vakavista rikkomuksista saadut lopulliset tuomiot;
- e) vakava ammatillinen laiminlyönti tai toiminta tai toiminnan puute, joka vaikuttaa haitallisesti toimittajan kaupalliseen luotettavuuteen; tai
- f) verojen maksun laiminlyönti.

28.8 ARTIKLA

Toimittajien kelpoisuuden vahvistaminen

Rekisteröintijärjestelmät ja kelpuuttamismenettelyt

1. Osapuoli ja sen hankintayksiköt voivat pitää yllä toimittajien rekisteröintijärjestelmää, johon kiinnostuneita toimittajia pyydetään rekisteröitymään ja antamaan tiettyjä tietoja. Tässä tapauksessa osapuoli varmistaa, että kiinnostuneet toimittajat saavat rekisteröintijärjestelmää koskevat tiedot sähköisesti ja että ne voivat pyytää rekisteröintiä milloin tahansa. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava kiinnostuneille toimittajille kohtuullisen ajan kuluessa pyynnön hyväksymistä tai hylkäämistä koskevasta päätöksestä. Jos pyyntö hylätään, päätös on perusteltava asianmukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että
 - a) sen hankintayksiköt pyrkivät yhtenäistämään kelpuuttamismenettelyjään; ja
 - b) sen hankintayksiköt pyrkivät yhtenäistämään rekisteröintijärjestelmiään, jos ne ylläpitävät tällaisia järjestelmiä.

3. Osapuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa ottaa käyttöön tai soveltaa mitään rekisteröintijärjestelmää tai kelpuuttamismenettelyä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti aiheutetaan tarpeettomia esteitä toisen osapuolen toimittajien osallistumiselle sen hankintaan.

Valikoiva tarjouspyyntömenettely

4. Jos hankintayksikkö aikoo järjestää valikoivan tarjouspyyntömenettelyn, sen on
 - a) sisällytettävä aiottua hankintaa koskevaan ilmoitukseen ainakin 28.6 artiklan 2 kohdan a, b, f, g, j, k ja l alakohdan mukaiset tiedot ja pyydettyä toimittajia lähettämään osallistumishakemus; ja
 - b) annettava tarjouskilpailun alkuun mennessä ainakin 28.6 artiklan 2 kohdan c, d, e, h ja i alakohdassa mainitut tiedot edellytykset täyttävälle toimittajille, joille se antaa ilmoituksen 28.12 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

5. Hankintayksikkö sallii kaikkien edellytykset täyttävien toimittajien osallistua tiettyyn hankintaan, jollei hankintayksikkö ilmoita aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa rajoituksista niiden toimittajien määrään, jotka saavat jättää tarjouksen, ja perusteita tai oikeutus rajoitetun toimittajamäärän valitsemiselle. Tarjouspyyntö on osoitettava sellaiselle määrälle toimittajia, joka on tarpeen kilpailun varmistamiseksi.

6. Jos tarjouspyyntöasiakirjat eivät ole julkisesti saatavilla 4 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen julkaisupäivästä alkaen, hankintayksikön on varmistettava, että kyseiset asiakirjat saatetaan samanaikaisesti kaikkien 5 kohdan mukaisesti valittujen edellytykset täyttävien toimittajien saataville.

Kestoluettelot

7. Hankintayksikkö voi ylläpitää toimittajien kestoluetteloa sillä edellytyksellä, että ilmoitus, jolla kiinnostuneita toimittajia pyydetään hakemaan sisällyttämistä luetteloon,

- a) julkaistaan vuosittain; ja
- b) on jatkuvasti saatavilla liitteessä 28-A ja 28-B olevassa I jaksossa luetellussa asianmukaisessa julkaisussa, mikäli se julkaistaan sähköisesti.

8. Edellä 7 kohdassa tarkoitettuun ilmoitukseen on sisällytettävä seuraavat:
- a) kuvaus tavaroista tai palveluista tai niiden luokista, joita varten luetteloa voidaan käyttää;
 - b) osallistumisedellytykset, jotka toimittajien on täytettävä tullakseen sisällytetyiksi luetteloon, sekä menetelmät, joilla hankintayksikkö varmentaa, että toimittaja täyttää edellytykset;
 - c) hankintayksikön nimi ja osoite ja muut tiedot, joita tarvitaan yhteydenottoon hankintayksikköön ja kaikkien luetteloon liittyvien merkityksellisten asiakirjojen hankkimiseen;
 - d) luettelon voimassaoloaika ja sen voimassaolon uudistamis- tai päättämistapa tai, jos voimassaoloaikaa ei mainita, ilmoitus siitä, miten luettelon käytön päättämisestä ilmoitetaan; ja
 - e) osoitus siitä, että luetteloa voidaan käyttää tämän luvun soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan.
9. Jos kestopuettelo on voimassa enintään kolme vuotta, hankintayksikkö voi 7 kohdan määräyksistä poiketen julkaista 7 kohdassa tarkoitettun ilmoituksen ainoastaan kerran luettelon voimassaoloajan alkaessa sillä edellytyksellä, että
- a) ilmoituksessa ilmoitetaan voimassaoloaika ja ettei muita ilmoituksia julkaista; ja

b) ilmoitus julkaistaan sähköisesti ja se on saatavilla jatkuvasti sen voimassaolon ajan.

10. Hankintayksikön on annettava toimittajien milloin tahansa hakea sisällyttämistä kestoluetteloon, ja sen on sisällytettävä luetteloon kaikki edellytykset täyttävät toimittajat kohtuullisessa ajassa.

11. Jos toimittaja, joka ei sisälly kestoluetteloon, jättää kestoluetteloon perustuvaa hankintaa koskevan osallistumishakemuksen ja kaikki vaadittavat asiakirjat 28.10 artiklan 2 kohdassa vahvistettujen määräaikojen puitteissa, hankintayksikön on käsiteltävä hakemus. Hankintayksikkö ei saa hylätä toimittajaa hankintaa koskevasta käsittelystä sillä perusteella, että yksiköllä ei ole riittävästi aikaa käsitellä hakemusta, jollei ole kyse poikkeustapauksesta, jossa yksikkö ei hankinnan monitahoisuuden vuoksi kykene käsittelemään hakemusta tarjousten jättämiselle asetetussa määräajassa.

Liitteessä 28-A tai 28-B olevan B ja C jakson soveltamisalaan kuuluvat yksiköt

12. Liitteessä 28-A tai 28-B olevan B tai C jakson soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö voi käyttää aiottua hankintaa koskevana ilmoituksena ilmoitusta, jossa toimittajia pyydetään hakemaan kestoluetteloon sisällyttämistä, edellyttäen, että

- a) ilmoitus julkaistaan tämän artiklan 7 kohdan mukaisesti ja se sisältää tämän artiklan 8 kohdassa vaaditut tiedot, kaikki saatavilla olevat 28.6 artiklan 2 kohdan 2 alakohdassa vaaditut tiedot sekä maininnan siitä, että kyseinen ilmoitus on aiottua hankintaa koskeva ilmoitus tai että ainoastaan kestoluettelossa olevat toimittajat saavat tulevaisuudessa kestoluettelon piiriin kuuluvaa hankintaa koskevia ilmoituksia; ja
- b) yksikkö toimittaa viipymättä riittävästi tietoja toimittajille, jotka ovat ilmaisseet yksikölle kiinnostuksensa tiettyä hankintaa kohtaan, jotta nämä voivat arvioida, ovatko ne kiinnostuneita hankinnasta, mukaan luettuina kaikki saatavilla olevat lisätiedot, joita edellytetään 28.6 artiklan 2 kohdan 2 alakohdassa.

13. Liitteessä 28-A tai 28-B olevan B tai C jakson soveltamisalaan kuuluvat hankintayksiköt voivat antaa toimittajan, joka on hakenut sisällyttämistä kestoluetteloon tämän artiklan 10 kohdan mukaisesti, tehdä tarjouksen tietyssä hankinnassa, jos hankintayksiköllä on riittävästi aikaa tutkia, täyttääkö toimittaja osallistumisedellytykset.

Hankintayksikön päätöksistä tiedottaminen

14. Hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava hankintaan osallistumista koskevan hakemuksen tai toimittajien kestopuettelon sisällyttämistä koskevan hakemuksen lähettäneelle toimittajalle hankintayksikön tällaisesta hakemuksesta tekemästä päätöksestä.

15. Jos hankintayksikkö hylkää toimittajan esittämän hankintaan osallistumista koskevan hakemuksen tai kestopuettelon sisällyttämistä koskevan hakemuksen, ei katso toimittajan enää täyttävän osallistumisedellytyksiä tai poistaa toimittajan kestopuettelosta, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta toimittajalle ja toimitettava tälle pyynnöstä viipymättä kirjallinen selvitys päätöksen perusteluista.

28.9 ARTIKLA

Tekniset eritelmät

1. Hankintayksikkö ei saa laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä tai määrätä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, joiden tarkoituksena tai seurauksena on tarpeettomien esteiden aiheuttaminen kansainväliselle kaupalle.

2. Hankittavien tavaroiden tai palveluiden teknisistä eritelmistä määrätessään hankintayksikön on tarvittaessa

- a) laadittava tekniset eritelmit tietoina käyttöominaisuuksista ja toimintavaatimuksista eikä niinkään mallina tai kuvailevina ominaisuuksina; ja
- b) käytettävä teknisten eritelmien perustana kansainvälisiä standardeja, jos niitä on; muussa tapauksessa perustana on käytettävä kansallisia teknisiä määräyksiä, tunnustettuja kansallisia standardeja tai rakennusmääräyksiä.

3. Jos teknisissä eritelmissä käytetään mallia tai kuvailevia ominaisuuksia, hankintayksikön on tarvittaessa mainittava, että se ottaa huomioon vastaavia tavaroita tai palveluja koskevat tarjoukset, jotka todistettavasti täyttävät hankintavaatimukset, sisällyttämällä esimerkiksi maininnan ”tai vastaava” tarjouspyyntöasiakirjoihin.

4. Hankintayksikkö ei saa laatia teknisiä eritelmiä, joissa edellytetään tiettyä tavaramerkkiä tai toiminimeä, patenttia, tekijänoikeutta, mallia, tyyppiä, tiettyä alkuperää, valmistajaa tai toimittajaa taikka viitataan niihin, paitsi jos hankintavaatimuksia ei voida muulla tavoin kuvata riittävän tarkasti tai selvästi ja edellyttäen, että tällaisissa tapauksissa hankintayksikkö sisällyttää tarjouspyyntöasiakirjoihin esimerkiksi maininnan ”tai vastaava”.

5. Hankintayksikkö ei saa pyytää eikä ottaa vastaan kilpailua rajoittavalla tavalla vaikuttavaa neuvontaa, jota voidaan käyttää tietyssä hankinnassa käytettävien eritelmien valmistelussa tai hyväksynnässä, sellaiselta henkilöltä, jolla voi olla kaupallista mielenkiintoa tätä hankintaa kohtaan.

6. Selvyyden vuoksi todetaan, että osapuoli ja sen hankintayksiköt saavat tämän artiklan mukaisesti laatia, ottaa käyttöön tai soveltaa teknisiä eritelmiä luonnonvarojen säilyttämisen tai ympäristönsuojelun edistämiseksi.

28.10 ARTIKLA

Tarjouspyyntöasiakirjat

1. Hankintayksikkö asettaa toimittajien saataville tarjouspyyntöasiakirjat, joissa ilmoitetaan kaikki tiedot, jotka toimittajat tarvitsevat asianmukaisten tarjousten laatimista ja jättämistä varten. Asiakirjojen on sisällettävä täydellinen kuvaus seuraavista seikoista, jollei niitä ole esitetty jo aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa:

- a) hankinta, mukaan luettuina hankittavien tavaroiden tai palveluiden luonne ja määrä tai, jos määrä ei ole tiedossa, arvioitu määrä ja kaikki vaatimukset, kuten tekniset eritelvät, vaatimustenmukaisuuden arviointitodistus, suunnitelmat, piirustukset tai ohjeaineistot;

- b) kaikki toimittajien osallistumisedellytykset sekä luettelo osallistumisedellytyksiin liittyvistä tiedoista ja asiakirjoista, jotka toimittajien on esitettävä;
- c) kaikki arviointiperusteet, joita yksikkö soveltaa hankintasopimusta tehdessään, ja, ellei hinta ole ainoa arviointiperuste, arviointiperusteiden suhteellinen painoarvo;
- d) todentamiseen ja salaamiseen liittyvät vaatimukset tai tietojen sähköiseen toimittamiseen liittyvät muut vaatimukset, jos hankintayksikkö toteuttaa hankinnan sähköisesti;
- e) huutokaupan säännöt, mukaan luettuna tarjousten arviointiperusteisiin liittyvien tekijöiden yksilöinti, jos hankintayksikkö järjestää sähköisen huutokaupan;
- f) tarjousten avaamistilaisuuden päivämäärä, kellonaika ja paikka sekä tarvittaessa tiedot henkilöistä, joilla on oikeus olla läsnä, jos tarjoukset avataan julkisesti;
- g) kaikki muut ehdot, kuten maksuehdot ja rajoitukset, jotka koskevat tarjousten esittämistapaa kuten sitä, onko ne esitettävä paperilla vai sähköisesti; ja
- h) tavaroiden toimittamiselle tai palveluiden tarjoamiselle mahdollisesti asetetut määräajat.

2. Asettaessaan mahdollisia määräaikoja hankittavien tavaroiden toimittamiselle tai palveluiden tarjoamiselle hankintayksikkö ottaa huomioon muun muassa hankinnan monitahoisuuden, odotettavissa olevan alihankinnan osuuden sekä realistisen ajan, jonka tuotanto, varastosta otto ja tavaroiden kuljetus lähtöpaikasta taikka palvelun toimittaminen vaatii.
3. Aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistettuihin arviointiperusteisiin voivat sisältyä muiden muassa hinta ja muita kustannustekijöitä, laatu, tekniset ansiot, ympäristöominaisuudet ja toimitusehdot.
4. Hankintayksikön on viipymättä
 - a) asetettava tarjouspyyntöasiakirjat saataville, jotta kiinnostuneilla toimittajilla on riittävästi aikaa asianmukaisten tarjousten jättämistä varten;
 - b) toimitettava pyynnöstä tarjouspyyntöasiakirjat kaikille kiinnostuneille toimittajille; ja
 - c) vastattava kaikkien kiinnostuneiden tai hankintaan osallistuvien toimittajien kaikkiin asianmukaisiin tietopyyntöihin osapuolen lainsäädännössä määritetyn ajan kuluessa sillä edellytyksellä, ettei kyseinen toimittaja saa tietojen avulla etua muihin toimittajiin nähden.

Muutokset

5. Jos hankintayksikkö muuttaa aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai hankintaan osallistuville toimittajille annetuissa tarjouspyyntöasiakirjoissa vahvistettuja perusteita tai vaatimuksia tai muuttaa ilmoitusta tai tarjouspyyntöasiakirjoja taikka julkaisee ne uudelleen, sen on toimitettava kirjallisesti kaikki tällaiset muutokset tai muutettu tai uudelleen julkaistu ilmoitus tai tarjouspyyntöasiakirjat
- a) kaikille toimittajille, jotka ovat osallisina menettelyssä ajankohtana, jona tietoja muutetaan tai julkaistaan uudelleen, jos nämä ovat yksikön tiedossa, ja muissa tapauksissa samalla tavalla kuin alkuperäiset tiedot; ja ja
 - b) hankinnan luonteen ja monitahoisuuden kannalta riittävän aikaisin, jotta toimittajille jää aikaa tarvittaessa muuttaa tarjouksiaan ja toimittaa muutetut tarjoukset.

28.11 ARTIKLA

Ympäristönäkökohdat ja sosiaaliset näkökohdat

1. Osapuoli voi sallia hankintayksiköidensä ottaa ympäristönäkökohdat ja sosiaaliset näkökohdat huomioon kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa edellyttäen, että tällaiset näkökohdat ovat syrjimättömiä, eivät riko 28.4 artiklan 6 kohdassa määrättyä vastikekieltoa ja liittyvät kyseisen sopimuksen kohteeseen.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että ympäristönäkökohtia ja sosiaalisia näkökohtia ei saa valmistella, valita tai ottaa huomioon tavalla, joka tarkoittaisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten välillä tai peitettyä osapuolten välisen kaupan rajoittamista.

28.12 ARTIKLA

Määräajat

1. Hankintayksikkö antaa omien kohtuullisten tarpeidensa mukaisesti toimittajille riittävästi aikaa laatia ja toimittaa osallistumishakemukset ja asianmukaiset tarjoukset ottaen huomioon muun muassa
 - a) hankinnan luonteen ja monitahoisuuden;
 - b) odotettavissa olevan alihankinnan laajuuden; ja
 - c) vaadittavan ajan tarjousten toimittamiseen muilla kuin sähköisillä välineillä ulkomailla sijaitsevistä ja kotimaisista yhteyspisteistä, joissa ei käytetä sähköisiä välineitä.

Näiden määräaikojen, mukaan luettuina niiden mahdolliset pidennykset, on oltava samat kaikille hankinnasta kiinnostuneille tai hankintaan osallistuville toimittajille.

2. Valikoivaa tarjouspyyntömenettelyä käyttävä hankintayksikkö vahvistaa osallistumishakemusten viimeisen jättöpäivän siten, että se on periaatteessa vähintään 25 päivää aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisemispäivästä. Jos hankintayksikön asianmukaisesti osoittama tilanteen kiireellisyys vaikeuttaa tämän määräajan noudattamista, määräaika voidaan lyhentää vähintään 10 päivään.
3. Jollei 4, 5, 7 ja 8 kohdan määräyksistä muuta johdu, hankintayksikön on vahvistettava tarjousten viimeinen jättöpäivä siten, että se on vähintään 40 päivää siitä, kun
- a) aiottua hankintaa koskeva ilmoitus on julkaistu, kun kyseessä on avoin tarjouspyyntömenettely; tai
 - b) hankintayksikkö ilmoittaa toimittajille, että niitä pyydetään jättämään tarjous, kun kyseessä on valikoiva tarjouspyyntömenettely, riippumatta siitä, käyttääkö hankintayksikkö kestopöytäkirjaa.
4. Hankintayksikkö voi lyhentää tarjousten jättämiselle 3 kohdan mukaisesti vahvistetun määräajan vähintään 10 päivään, jos
- a) hankintayksikkö on julkaissut suunniteltua hankintaa koskevan ilmoituksen 28.6 artiklan 4 kohdan mukaisesti vähintään 40 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisemista ja suunniteltua hankintaa koskeva ilmoitus sisältää seuraavat:
 - i) hankinnan kuvaus;

- ii) arvioitu päivämäärä, jolloin tarjoukset tai osallistumishakemukset on viimeistään jätettävä;
 - iii) maininta siitä, että kiinnostuneiden toimittajien on ilmaistava hankintayksikölle kiinnostuksensa hankintaan;
 - iv) osoite, josta hankinta-asiakirjoja voi pyytää; ja
 - v) kaikki saatavilla olevat tiedot, joita 28.6 artiklan 2 kohdassa edellytetään aiottua hankintaa koskevalta ilmoitukselta;
- b) hankintayksikkö ilmoittaa jaksotettujen sopimusten osalta aiottua hankintaa koskevassa ensimmäisessä ilmoituksessa, että seuraavissa ilmoituksissa esitetään tämän kohdan mukaiset määräajat tarjousten jättämiselle; tai
- c) hankintayksikön asianmukaisesti osoittama tilanteen kiireellisyys vaikeuttaa tarjousten jättämiselle 3 kohdan mukaisesti asetetun määräajan noudattamista.

5. Hankintayksikkö voi lyhentää tarjousten jättämiselle 3 kohdan mukaisesti vahvistettua määräaika viidellä päivällä kaikissa seuraavissa tilanteissa:

- a) aiottua hankintaa koskeva ilmoitus julkaistaan sähköisesti;

b) kaikki tarjouspyyntöasiakirjat ovat saatavilla sähköisesti aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisupäivästä alkaen; ja

c) hankintayksikkö hyväksyy tarjousten esittämisen sähköisesti.

6. Edellä olevan 5 kohdan soveltaminen yhdessä 4 kohdan kanssa ei saa johtaa siihen, että 3 kohdan mukaisesti tarjousten jättämiselle asetettuja määräaikoja lyhennetään alle 10 päivään aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisupäivästä.

7. Jos hankintayksikkö ostaa kaupallisia tavaroita tai palveluja tai niiden yhdistelmän, se voi lyhentää 3 kohdan mukaisesti vahvistetun tarjousten jättämiselle asetetun määräajan vähintään 13 päivään sillä edellytyksellä, että se julkaisee samaan aikaan sähköisesti sekä aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen että tarjouspyyntöasiakirjat, sanotun kuitenkin rajoittamatta muita tämän artiklan määräyksiä. Jos yksikkö hyväksyy kaupallisia tavaroita tai palveluja koskevien tarjousten esittämisen sähköisesti, se voi lisäksi lyhentää 3 kohdan mukaisesti asetetun määräajan vähintään 10 päivään.

8. Liitteessä 28-A tai 28-B olevan B tai C jakson soveltamisalaan kuuluva hankintayksikkö on valinnut kaikki edellytykset täyttävät toimittajat tai rajoitetun määrän niistä, hankintayksikkö ja valitut toimittajat voivat sopia keskenään määräajasta tarjousten jättämiselle. Jos sopimusta ei ole, määräaika on vähintään 10 päivää.

28.13 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuoli voi edellyttää, että sen hankintayksiköt käyvät toimittajien kanssa neuvotteluja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä, jos

- a) yksikkö on ilmaissut aikomuksensa käydä neuvotteluja 28.6 artiklan 2 kohdan mukaisessa aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa; tai
- b) tarjousten arvioinnissa ilmenee, ettei yksikään tarjouksista ole aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyillä arviointiperusteilla selvästi kokonaistaloudellisesti edullisin.

2. Hankintayksikkö

- a) varmistaa, että neuvotteluihin osallistuvien toimittajien mahdollinen poissulkeminen tehdään aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjen arviointiperusteiden mukaisesti; ja
- b) ilmoittaa neuvottelujen päätyttyä yleisen määräajan, johon mennessä jäljelle jääneiden toimittajien on jätettävä uusi tai tarkistettu tarjous.

28.14 ARTIKLA

Suljettu tarjouspyyntömenettely

1. Edellyttäen, että hankintayksikkö ei käytä tätä määräystä toimittajien välisen kilpailun välttämiseksi tai tavalla, jolla syrjitään toisen osapuolen toimittajia tai suojellaan kotimaisia toimittajia, hankintayksikkö voi käyttää suljettua tarjouspyyntömenettelyä ja olla soveltamatta 28.6, 28.7, 28.8 ja 28.10 artiklaa ja 28.12, 28.13, 28.15 ja 28.16 artiklaa seuraavin edellytyksin:

- a) jos
 - i) yhtään tarjousta ei ole jätetty tai yksikään toimittaja ei ole pyytänyt osallistumista;
 - ii) yksikään jätetyistä tarjouksista ei täytä tarjouspyyntöasiakirjojen olennaisia vaatimuksia;
 - iii) yksikään toimittaja ei ole täyttänyt osallistumisedellytyksiä; tai
 - iv) toimivaltainen viranomainen on todennut jätetyt tarjoukset vilpillisiksi eikä tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ole muutettu oleellisesti;

- b) jos ainoastaan tietty toimittaja voi toimittaa tavarat tai palvelut ja varteenotettavia vaihtoehtoisia tai korvaavia tavaroita tai palveluja ei ole mistä tahansa seuraavasta syystä:
- i) vaatimuksena on taideteos;
 - ii) kyse on patenttien, tekijänoikeuksien tai muiden yksinoikeuksien tarjoamasta suojasta; tai
 - iii) kilpailua ei ole teknisistä syistä;
- c) jos kyseessä ovat tavaroiden tai palveluiden alkuperäisen toimittajan suorittamat, alkuperäiseen hankintaan sisällyttämättömät lisätoimitukset, kun toimittajan vaihtaminen tällaisten lisätavaroiden tai -palveluiden osalta
- i) ei ole mahdollista taloudellisista tai teknisistä syistä, joita ovat muun muassa vaatimus korvattavuudesta tai yhteentoimivuudesta sellaisten olemassa olevien laitteiden, ohjelmistojen, palveluiden tai laitteistojen kanssa, jotka on hankittu osana alkuperäistä hankintaa; ja
 - ii) aiheuttaisi merkittävää haittaa tai kustannusten olennaista päällekkäisyyttä hankintayksikölle;
- d) jos tämä on ehdottoman välttämätöntä, koska tavaroita tai palveluja ei hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi ole voitu hankkia tarpeeksi ajoissa avointa tai valikoivaa tarjouspyyntömenettelyä noudattaen;

- e) jos tavarat hankitaan perushyödykemarkkinoilta;
- f) jos hankintayksikkö hankkii prototyypin tai uuden tavarän tai palvelun, joka on kehitetty sen pyynnöstä tietyn tutkimus- tai koetoimintaa, selvitystyötä tai alkuperäiskehittelyä koskevan sopimuksen osana ja sitä varten; uuden tavarän tai palvelun alkuperäiskehittelyyn voi kuulua rajoitettua tuotantoa tai tarjontaa kenttäkokeiden tulosten saamiseksi ja sen osoittamiseksi, että tavara tai palvelu soveltuu sarjatuotantoon tai -tarjontaan hyväksyttävien laatustandardien mukaisesti, mutta siihen ei kuulu sarjatuotanto tai -tarjonta kaupallisen kannattavuuden saavuttamiseksi tai tutkimus- ja kehittelykulujen kattamiseksi;
- g) jos kyse on hankinnasta poikkeuksellisen edullisissa olosuhteissa, jotka liittyvät vain erittäin lyhytaikaisesti ilmenevään epätavalliseen tilanteeseen, kuten selvitystilaan, konkurssipesän hallintoon tai konkurssiin, mutta ei tavanomaisesta hankinnasta vakituisilta toimittajilta; tai
- h) jos sopimus tehdään suunnittelukilpailun voittajan kanssa sillä edellytyksellä, että
 - i) kilpailu on järjestetty tämän luvun periaatteita noudattaen, erityisesti aiottua hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisemisen osalta; ja
 - ii) riippumaton tuomaristo arvioi osallistujat suunnittelusopimuksen tekemiseksi voittajan kanssa.

2. Hankintayksikkö laatii kirjallisen kertomuksen jokaisesta 1 kohdan mukaisesti tehdystä sopimuksesta. Kertomus sisältää hankintayksikön nimen, hankittujen tavaroiden tai palveluiden arvon ja laadun sekä selvityksen 1 kohdassa tarkoitetuista olosuhteista ja edellytyksistä, jotka oikeuttavat suljetun tarjouspyyntömenettelyn käytön.

28.15 ARTIKLA

Sähköinen huutokauppa

Jos hankintayksikkö aikoo toteuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan sähköistä huutokauppaa käyttäen, sen on toimitettava jokaiselle osallistujalle ennen sähköisen huutokaupan aloittamista

- a) tiedot automaattisesta arviointimenettelystä, joka perustuu tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyihin arviointiperusteisiin ja jota käytetään huutokaupassa tarjousten automaattisessa järjestykseen asettamisessa tai niiden järjestyksen muuttamisessa, ja siihen kuuluvista matemaattisista kaavoista;
- b) osallistujan tarjouksen alustavan arvioinnin tulokset, jos sopimus myönnetään edullisimman tarjouksen perusteella; ja
- c) kaikki muut huutokaupan toteuttamisen kannalta oleelliset tiedot.

28.16 ARTIKLA

Tarjousten käsittely ja sopimusten myöntäminen

Tarjousten käsittely

1. Hankintayksikön on otettava kaikki tarjoukset vastaan, avattava ne ja käsiteltävä niitä sellaisia menettelyjä noudattaen, joilla taataan hankintaprosessin oikeudenmukaisuus ja puolueettomuus sekä tarjousten luottamuksellisuus.
2. Hankintayksikkö ei saa rangaista toimittajaa, jonka tarjous vastaanotetaan tarjousten vastaanottamiselle vahvistetun määräajan jälkeen, jos viive johtuu pelkästään hankintayksikön käsittelyvirheestä.
3. Jos hankintayksikkö antaa toimittajalle mahdollisuuden korjata tahattomat muotovirheet tarjousten avaamisen ja sopimuksen myöntämisen välisenä aikana, sen on annettava sama mahdollisuus kaikille tarjousmenettelyyn osallistuville toimittajille.

Sopimusten myöntäminen

4. Jotta tarjous voidaan ottaa huomioon sopimusta myönnettäessä, se on jätettävä kirjallisesti ja sen on tarjouksia avattaessa oltava ilmoitusten ja tarjouspyyntöasiakirjojen oleellisten vaatimusten mukainen ja osallistumisedellytykset täyttävän toimittajan jättämä.

5. Jollei hankintayksikkö päätä, että sopimuksen myöntäminen ei ole yleisen edun mukaista, sen on myönnettävä sopimus sellaiselle toimittajalle, jonka se on todennut kykenevän täyttämään sopimuksen ehdot ja jonka tarjous on ainoastaan ilmoituksissa ja tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjen arviointiperusteiden perusteella

a) kokonaistaloudellisesti edullisin; tai

b) hinnaltaan alhaisin, jos hinta on yksinomainen arviointiperuste.

6. Jos hankintayksikkö saa tarjouksen, jonka hinta on epätavallisen alhainen muiden tarjousten hintaan verrattuna, se voi varmistaa toimittajalta, että tämä täyttää osallistumisehdot ja pystyy täyttämään sopimusehdot.

7. Hankintayksikkö ei saa käyttää mahdollisia vaihtoehtoja, peruuttaa hankintaa tai muuttaa myönnettyjä sopimuksia kiertääkseen tämän luvun mukaisia velvollisuuksiaan.

8. Kumpikin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan säätämään yleisesti noudatettavasta odotusajasta sopimuksen myöntämisen ja tekemisen välillä, jotta hylätyillä tarjoajilla on riittävästi aikaa tarkastella sopimuksen myöntämistä koskevaa päätöstä ja riitauttaa se.

28.17 ARTIKLA

Hankintatietojen avoimuus

Tiedotus toimittajille

1. Hankintayksikön on viipymättä ilmoitettava menettelyyn osallistuville toimittajille sopimuksen myöntämistä koskevista päätöksistään ja toimittajan pyynnöstä annettava ilmoitus kirjallisesti. Jollei 28.18 artiklan 2 ja 3 kohdasta muuta johdu, hankintayksikön on pyynnöstä toimitettava menettelyn hävinneelle toimittajalle selvitys syistä, joiden vuoksi yksikkö ei valinnut sen tarjousta, ja esitettävä valitun toimittajan tarjouksen suhteelliset edut.

Sopimuksen myöntämistä koskevien tietojen julkaiseminen

2. Hankintayksikön on viimeistään 72 päivän kuluttua jokaisen tämän luvun soveltamisalaan kuuluvan sopimuksen myöntämisestä julkaistava ilmoitus liitteissä 28-A ja 28-B olevassa I jaksossa luetellussa asianmukaisessa paperi- tai sähköisessä julkaisussa. Jos yksikkö julkaisee ilmoituksen ainoastaan sähköisessä julkaisussa, tietojen on oltava helposti saatavilla kohtuullisen ajan.

Ilmoituksen on sisällettävä ainakin seuraavat tiedot:

- a) hankittavien tavaroiden tai palveluiden kuvaus;
- b) hankintayksikön nimi ja osoite;

- c) valitun toimittajan nimi ja osoite;
- d) valitun tarjouksen arvo tai hankintasopimuksen myöntämisessä huomioon otettujen tarjousten korkein ja alin arvo;
- e) myöntämispäätöksen tekopäivä; ja
- f) käytetty hankintamenetelmä ja, jos on käytetty 28.14 artiklan mukaista suljettua tarjouspyyntömenettelyä, kuvaus sen käyttöön oikeuttaneista olosuhteista.

Asiakirjojen säilyttäminen, kertomukset ja sähköinen jäljitettävyyys

3. Jokainen hankintayksikkö säilyttää vähintään kolmen vuoden ajan sopimuksen myöntämispäivästä lähtien
- a) tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin liittyviä tarjouspyyntömenettelyjä ja sopimusten tekemistä koskevat asiakirjat ja kertomukset, mukaan luettuina 28.14 artiklassa vaaditut kertomukset; ja
 - b) tiedot, joilla varmistetaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sähköisesti toteutetun hankinnan asianmukainen jäljitettävyyys.

Tilastotietojen vaihto

4. Toisen osapuolen pyynnöstä ja ottaen huomioon 28.21 artiklassa tarkoitetussa alakomiteassa käytävät keskustelut kumpikin osapuoli asettaa toisen osapuolen saataville tilastotiedot tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tavaroiden, palveluiden ja rakennuspalveluiden hankinnoista, mukaan lukien mahdollisimman kattavat tilastotiedot käyttöoikeusurakoista. Osapuolet tekevät 28.23 artiklan mukaisesti yhteistyötä ollakseen paremmin selvillä toistensa julkisia hankintoja koskevista tilastotiedoista.

5. Jos osapuoli edellyttää 2 kohdan mukaisesti sähköisesti julkaistavia ilmoituksia myönnettyistä sopimuksista ja jos tällaiset ilmoitukset ovat julkisesti saatavilla yhden tietokannan kautta ja muodossa, joka mahdollistaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintasopimusten analysoinnin, osapuoli voi 28.21 artiklassa tarkoitetulle alakomitealle toimitettavien raporttien sijaan toimittaa linkin verkkosivustolleen sekä tällaisten tilastojen saantiin ja käyttämiseen tarvittavat ohjeet.

28.18 ARTIKLA

Tietojen luovuttaminen

Tiedotus osapuolille

1. Osapuoli toimittaa toisen osapuolen pyynnöstä viipymättä kaikki tiedot, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, onko hankinta toteutettu oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja tämän luvun mukaisesti, mukaan luettuina tiedot valitun tarjouksen erityispiirteistä ja sen suhteellisista eduista. Jos tietojen antaminen vaarantaisi kilpailun tulevien tarjouspyyntömenettelyjen yhteydessä, tiedot vastaanottava osapuoli ei saa luovuttaa niitä millekään toimittajalle muuten kuin neuvoteltuaan asiasta tiedot antaneen osapuolen kanssa ja saatuaan tämän suostumuksen.

Tietojen salassapito

2. Sen estämättä, mitä muualla tässä luvussa määrätään, osapuoli ja sen hankintayksiköt eivät saa antaa millekään toimittajalle tietoja, jotka vaarantaisivat tietyn toimittajan oikeudet kaupalliset edut tai toimittajien välisen reilun kilpailun, paitsi siinä määrin kuin lainsäädännössä edellytetään tai tiedot luovuttaneen toimittajan kirjallisella luvalla.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei voida tulkita siten, että osapuolen, sen hankintayksiköt, viranomaiset ja muutoksenhakuelimet mukaan luettuina, edellyttäisiin luovuttavan luottamuksellisia tietoja, jos luovuttaminen

- a) häiritäisi lainvalvontaa;
- b) saattaisi vaarantaa toimittajien välisen tasapuolisen kilpailun;
- c) vaarantaisi tiettyjen henkilöiden perustellut kaupalliset edut, teollis- ja tekijänoikeuksien suoja mukaan luettuna; tai
- d) olisi muutoin yleisen edun vastaista.

28.19 ARTIKLA

Kotimaiset muutoksenhakumenettelyt

1. Kumpikin osapuoli tarjoaa nopean, tehokkaan, avoimen ja syrjimättömän hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn, jonka avulla toimittaja, jolla on tai on ollut tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan hankintaan liittyvä etu, voi valittaa

- a) tämän luvun rikkomisesta; tai

- b) tämän luvun täytäntöönpanoa koskevien osapuolen toimenpiteiden laiminlyönnistä, jos toimittajalla ei ole oikeutta valittaa suoraan tämän luvun rikkomisesta osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

Kaikkia valituksia koskevat menettelysäännöt on esitettävä kirjallisesti ja ne on asetettava yleisesti saataville.

2. Jos toimittaja on tehnyt valituksen sellaisen tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan hankinnan yhteydessä, johon liittyvä etu hänellä on tai on ollut, 1 kohdassa tarkoitetusta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, hankinnan toteuttavan hankintayksikön osapuoli kannustaa yksikköä ja toimittajaa ratkaisemaan asian neuvottelemalla. Hankintayksikön on käsiteltävä jokainen valitus puolueettomasti ja kohtuullisessa ajassa tavalla, joka ei vaikuta toimittajan osallistumiseen meneillään oleviin tai tuleviin hankintoihin tai oikeuteen pyytää hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhakumenettelyn mukaisia korjaavia toimenpiteitä.
3. Kullekin toimittajalle on annettava riittävästi aikaa, kuitenkin vähintään 10 päivää, valituksen valmistelua ja jättämistä varten siitä ajankohdasta lukien, jolloin valituksen peruste tuli toimittajan tietoon tai sen voidaan kohtuudella olettaa tulleen tämän tietoon.
4. Kumpikin osapuoli perustaa tai nimeää vähintään yhden puolueettoman hallinto- tai oikeusviranomaisen, joka on riippumaton sen hankintayksiköistä ja ottaa vastaan ja tutkii valitukset, joita toimittajat tekevät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien hankintojen yhteydessä.

5. Jos muu elin kuin 4 kohdassa tarkoitettu viranomainen tutkii valituksen ensin, osapuoli varmistaa, että toimittajalla on oikeus valittaa alkuperäisestä päätöksestä puolueettomalle hallinto- tai oikeusviranomaiselle, joka on riippumaton siitä hankintayksiköstä, jonka hankintaa valitus koskee.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sellaisen muutoksenhakuelimen ratkaisujen, joka ei ole tuomioistuin, on oltava oikeudellisen tarkastuksen alainen tai sen menettelytapoihin on kuuluttava se, että

- a) hankintayksikkö vastaa valitukseen kirjallisesti ja luovuttaa muutoksenhakuelimelle kaikki tarvittavat asiakirjat;
- b) menettelyn osapuolilla on oikeus tulla kuulluksi ennen kuin muutoksenhakuelin tekee valituksesta päätöksen;
- c) menettelyn osapuolilla on oikeus edustajaan ja avustajaan;
- d) kaikki käsittelyt ovat menettelyn osapuolille avoimia;
- e) menettelyn osapuolilla on oikeus pyytää, että käsittelyt järjestetään julkisesti ja että todistajia voidaan esittää; ja
- f) muutoksenhakuelin antaa päätökset tai suositukset kohtuullisessa ajassa kirjallisina ja liittää niihin selostuksen niiden perusteluista.

7. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, joilla mahdollistetaan
- a) pikaiset väliaikaiset toimenpiteet, jotta toimittaja voi säilyttää mahdollisuutensa osallistua hankintaan; tällaiset väliaikaiset toimenpiteet voivat johtaa hankintamenettelyn keskeyttämiseen; menettelyissä voidaan sallia se, että asianomaisten etujen, myös yleisen edun, kannalta merkittävät kielteiset seuraukset voidaan ottaa huomioon päätettäessä näiden toimenpiteiden toteuttamisesta; jos asiassa ei ryhdytä toimenpiteisiin, perustelut tähän on ilmoitettava kirjallisesti; ja
 - b) korjaavat toimenpiteet tai korvaukset kärsitystä menetyksestä tai vahingosta, jos muutoksenhakuelin on todennut 1 kohdassa tarkoitetun rikkomisen tai laiminlyönnin tapahtuneen; korvaus voi olla rajoitettu joko tarjouksen valmisteluun liittyviin kustannuksiin tai valitukseen liittyviin kustannuksiin taikka molempiin.

28.20 ARTIKLA

Soveltamisalan muutokset ja oikaisut

1. EU-osapuoli voi muuttaa tai oikaista liitettä 28-A, ja Chile voi muuttaa tai oikaista liitettä 28-B.

Muutokset

2. Jos osapuoli aikoo muuttaa sitä koskevaa liitettä 1 kohdan nojalla, se
 - a) ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle kirjallisesti; ja
 - b) sisällyttää ilmoitukseen ehdotuksen toista osapuolta koskevista asianmukaisista korvaavista mukautuksista, jotta soveltamisalan taso vastaisi muutosta edeltänyttä tilannetta.

3. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrätään, osapuolen ei tarvitse tarjota korvaavia mukautuksia, jos muutos koskee yksikköä, jota koskevasta määräys- tai vaikutusvallastaan osapuoli on tosiasiallisesti luopunut. Liitteessä 28-A tai 28-B olevassa A, B tai C jaksossa olevaan luetteloon sisältyvien hankintayksiköiden tekemien hankintojen osalta valtion määräys- tai vaikutusvallan katsotaan tosiasiallisesti poistuneen, jos yksikköön kohdistuu suoraa kilpailua markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu.

4. Jos osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle 2 kohdan mukaisesti aikomuksestaan muuttaa omaa liitettään, toisen osapuolen on vastustettava muutosta kirjallisesti, jos se kiistää sen, että
 - a) 2 kohdan b alakohdan nojalla ehdotettu korvaava mukautus on riittävä, jotta säilytetään yhteisesti sovittua soveltamisalaa vastaava taso; tai
 - b) muutos koskee yksikköä, jonka osalta osapuolen määräys- tai vaikutusvalta on tosiasiallisesti poistunut 3 kohdan mukaisesti.

Toisen osapuolen on ilmaistava tämän kohdan mukainen kirjallinen vastustuksensa 45 päivän kuluessa tämän artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta tai sen katsotaan hyväksyneen mukautuksen tai muutoksen, myös sovellettaessa 38 lukua.

Oikaisut

5. Osapuolet pitävät seuraavia liitteeseen 28-A tai 28-B tehtyjä muutoksia luonteeltaan puhtaasti muodollisina oikaisuina sillä edellytyksellä, että ne eivät vaikuta tässä luvussa määrättyyn yhteisesti sovittuun soveltamisalaan:

- a) yksikön nimen muutos;
- b) kahden tai useamman liitteessä 28-A tai 28-B olevassa A, B ja C jaksossa luetellun yksikön sulautuminen;
- c) liitteessä 28-A tai 28-B olevassa A, B ja C jaksossa luetellun yksikön jakautuminen kahdeksi tai useammaksi yksiköksi, jotka lisätään samassa liitteen 28-A tai 28-B jaksossa lueteltuihin yksiköihin.

6. Jos osapuoli ehdottaa liitteen 28-A tai 28-B oikaisua, kyseinen osapuoli ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle kahden vuoden välein tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen.

7. Osapuoli voi 45 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoittaa kirjallisesti toiselle osapuolelle vastustavansa ehdotettua oikaisua. Jos osapuoli toimittaa tällaisen vastalauseen, sen on perusteltava, miksi se katsoo, että ehdotettu oikaisu ei ole 5 kohdan määräysten mukainen muutos, ja kuvattava ehdotetun oikaisun vaikutusta tässä luvussa määrättyyn yhteisesti sovittuun soveltamisalaan. Jos tällaista vastalauseetta ei ole toimitettu 45 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, osapuolen katsotaan hyväksyneen oikaisun.

Neuvottelut ja riitojenratkaisu

8. Jos toinen osapuoli esittää ehdotettua muutosta tai oikaisua koskevan vastalauseen 45 päivän kuluessa, osapuolet pyrkivät ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen ratkaisemaan asian neuvottelemalla. Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen 60 päivän kuluessa vastalauseen vastaanottamisesta, osapuoli, joka haluaa muuttaa tai oikaista sitä koskevaa liitettä, voi turvautua tämän osan mukaiseen riitojenratkaisumenettelyyn. Ehdotettu muutos tai oikaisu tulee voimaan vasta, kun molemmat osapuolet ovat sopineet asiasta tai 38 luvussa määrättyssä menettelyssä saadun lopullisen päätöksen perusteella.

9. Vaikka tämän artiklan 8 kohdan mukaisissa neuvotteluissa ei päästäisi yhteisymmärrykseen, osapuolilla on velvollisuus käydä 38 luvun mukaiset neuvottelut.

28.21 ARTIKLA

Julkisten hankintojen alakomitea

Edellä olevan 8.8 artiklan 1 kohdan nojalla perustettu julkisten hankintojen alakomitea, jäljempänä 'alakomitea', kokoontuu osapuolen pyynnöstä käsittelemään tämän luvun täytäntöönpanoon ja toimintaan liittyviä kysymyksiä, joita ovat esimerkiksi seuraavat:

- a) julkisiin hankintoihin liittyvät kysymykset, jotka osapuoli on antanut sen käsiteltäväksi;
- b) osapuolten 28.23 artiklan mukaisesti toteuttamien yhteistyötoimien seuranta;
- c) tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintamenettelyihin osallistumisen helpottaminen pienten ja keskisuurten yritysten osalta 28.22 artiklassa määrätyllä tavalla; ja
- d) keskustelu 28.6 artiklan 7 kohdan mukaisen keskitetyn palvelupisteen käyttöönoton tilanteesta.

28.22 ARTIKLA

Pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisen helpottaminen

1. Osapuolet tunnustavat, että pienet ja keskisuuret yritykset, jäljempänä 'pk-yritykset', voivat edistää merkittävästi talouskasvua ja työllisyyttä ja että on tärkeää helpottaa pk-yritysten osallistumista julkisiin hankintoihin.
2. Osapuolet tunnustavat, että sähköisillä hankinnoilla on suuri merkitys, kun hankintoihin osallistumista pyritään helpottamaan pk-yritysten osalta, sillä ne auttavat varmistamaan menettelyjen läpinäkyvyyden.
3. Lisäksi osapuolet tunnustavat, että kummankin osapuolen toimittajien ja etenkin pk-yritysten on tärkeä muodostaa yhteenliittymiä ja esimerkiksi osallistua tarjouskilpailumenettelyihin yhdessä.
4. Osapuolet voivat
 - a) tiedottaa toimenpiteistä, joilla ne pyrkivät edistämään tai helpottamaan pk-yritysten osallistumista julkisiin hankintoihin tai kannustamaan pk-yrityksiä osallistumaan niihin;
 - b) valmistella yhteistyössä mekanismeja, joilla pk-yrityksille kerrotaan tavoista osallistua tämän luvun soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin.

5. Helpottaakseen pk-yritysten osallistumista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin kumpikin osapuoli, siinä määrin kuin se on mahdollista,

- a) esittää pk-yrityksen määritelmän sähköisessä portaalissa;
- b) pyrkii asettamaan kaikki tarjouspyyntöasiakirjat saataville maksutta;
- c) toteuttaa muita toimenpiteitä, joiden tarkoitus on helpottaa pk-yritysten osallistumista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin julkisiin hankintoihin, kunhan ne eivät ole toisen osapuolen yritysten kannalta syrjiviä.

28.23 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet pyrkivät parhaansa mukaan kehittämään yhteistyötoimia, joilla voidaan parantaa osapuolten julkisten hankintojen järjestelmien molemminpuolista tuntemusta ja helpottaa kummankin osapuolen markkinoille pääsyä ja jotka voivat koskea esimerkiksi seuraavia osa-alueita:

- a) tietojen ja kokemusten vaihto esimerkiksi sääntelykehyksistä, parhaista toimintatavoista ja tilastoista;

- b) tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin osallistumisen helpottaminen toimittajien, erityisesti pk-yritysten, kannalta;
 - c) sähköisten välineiden käytön kehittäminen ja laajentaminen julkisten hankintojen järjestelmissä;
 - d) osaamisen kehittäminen valtion viranomaisten ja hankintayksiköiden henkilökunnan vastavuoroisen oppimisen edistämisen kautta tämän luvun määräysten noudattamiseksi.
2. Osapuolet ilmoittavat tällaisista toimista 28.21 artiklassa tarkoitetulle alakomitealle.

28.24 ARTIKLA

Lisäneuvottelut

Edellä 28.21 artiklassa tarkoitettu julkisten hankintojen alakomitea tarkastelee tämän luvun toimintaa uudelleen ja voi ehdottaa viimeistään neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta sekakomitealle, että se suosittelisi osapuolille lisäneuvottelujen järjestämistä markkinoille pääsyn helpottamiseksi entisestään.